

P. Dionysii.

Bibliothecae Pestiensis
Scholarum Piarum

Pluteus

Gradus

Series

Nrus

4

III

1.

42

P 13/6/12

W. oarmischep. Modlij

Algan Josephovich
acquisitio a P. Stanislao Lisch.
22 1743. L

LADISLAI DAMIANI
A SANCTO NICOLAO,
ORATIONES

In variis Hungariæ Gymnasiis
habitæ.

Prima sequentem, honestum est in secundis, tertiisque consistere. Quare non est, cur eorum, qui se studio eloquentiæ dediderunt, spes infringatur, aut languescat industria. In præstantibus rebus magna sunt ea, quæ sunt optimis proxima.

Cic. in Oratore.

LADISLAI DAMIANI,
A SANCTO NICOLAO,
E SCHOLIS PIIS
CLERICI REGULARIS,
SACERDOTIS, & ELOQUENTIÆ
P R O F E S S O R I S,
ORATIONES

In variis Hungariæ Gymnasiis habitæ.

TYRNAVIÆ,
Typis Academicis, Soc. Jesu, Annò 1742.

R187

AMPLISSIMO
MAGISTRATUI

LIBERÆ, & REGIÆ CIVITATIS
TRENCHINIENSIS,

Dominis D. Patronis Gratosissimis.

LADISIAUS DAMIANUS
à S. NICOLAO

CLER. REG. è SCHOLIS PIIS.

*Gogitanti mibi,
cui potissimùm lucubrati-*

A 3

nes

6 DEDICATIO.

nes hasce inscriberem, hu-
manitas Vestra, Viri Con-
sultissimi, in mentem venit,
& nativa in literas propen-
sio. Quoties enim memo-
riam ultimam pueritiæ meæ
repetebam; offerebat se se
religiosissima pietas, & pe-
culiaris omnino sollicitudo,
quâ me pupillum olim, utpo-
te in tenera ætatula utrôque
Parente orbatum complecti,
sub defensionem admittere,
ab Adversariorum injuriis
tutari voluistis. Studiosissi-
ma hæc curantia Vestra, eò
cla-

clariùs resplenduit; quò propiùs periculum, res nostræ versabantur. Nam alterò, quàm dulcissimam Genitricem extuleramus annò, rapacissimi vultures, fortunæ bonis, quorum hæreditatem adire per ætatem nondum mihi licuit, tanta aviditate inhiare cœperunt; ut nescio, quibus artibus, semel & iterum Principis diploma, ad causæ suæ patrociniùm extorserint: & relictas, ab optimis Genitoribus, in Regia Civitate Vestra possessiun-

8 DEDICATIO.

culas, magnam partem imminuere conati sint. Et reapse, quod iniquo conceperant animo, nefarie perpetrassent; nisi vigilantia Vestra vaserrimis conatibus moras primum, tum insuperabiles impeditioes opposuisset.

Sed, quorsum ego servatas beneficio Vestro facultates memoro, quas maturiore ætate sponte dimisi? ut, unusquisque Vestrum luculenter videat, quod non solum Romanæ, & Apostolicæ

cæ

DEDICATIO. 9

caë fidei agnitionem, & custodiam, non solùm optimarum disciplinarum studia, à quibus nullum vitæ meæ tempus abhorruit, verùm etiam, sacri, & religiosi statûs, quem, ab scholarum exercitiis, & à pietate Superis jurata Scholas Pias nuncupant, conditionem, & locum, Vobis secundùm Cœlites referam accepta. Nisi enim providentissima curatio Vestra Patrimonium à direptione vindicâisset; ad prosequenda humaniorum

Scientiarum exercitia, necessario sumptu destitutus, cum de victu, de vestitu, de libris, reliquaque scholastica supellectile, pro honestate, ipse mihi providere in imbecilla etate nondum possem: maximi beneficii loco, dum vivam, repositurus sum; quod artes ingenuas opportunè combibere, & ad ineundam religiosæ vitæ rationem præparare me, occasionem nactus sim expeditam.

DEDICATIO. II

*Tot ergo nominibus ob-
 strictus, ut perenne grati a-
 nimi testimonium post me re-
 linquam; hoc literarium mu-
 nus, Vobis studiorum meo-
 rum Curatoribus, & Pa-
 tronis destinavi: quorum li-
 teratura, & quotidiana lin-
 guæ Latinæ consuetudo,
 quam in foro, in curia, in
 senatu, in judiciis, in tem-
 plis, in dati, & accepti co-
 dicibus, in familiari, in ci-
 vili conversatione domi, fo-
 risque excolitis, hoc primùm
 apertè docet: veram Roma-*

norum Coloniam à Terentio deductam isthic consedisse; deinde, ingenitam ad meliorum artium instituta inclinationem, hodie etiam in plerisque domibus vivere, & superesse. Sive enim mitioris Cæli temperies, sive salubritas aëris, sive soli ubertas acutissimò homines ingenio proferat, qui munitissimam hanc libertatis Arcem, præsidium Aquilonaris Hungariæ, commune bonorum omnium perfugium, fidelitatis sacrarium, aram honestatis,

tis, adversus infinitas barbarorum copias, manu, & consiliò tutati, finitimæ Nobilitatis fortunas, liberos, conjuges, vitam, posteritatem non semel, ab interitu redemerunt: sive liberalis, & honesta adolescentiæ institutio, meliorumque disciplinarum assidua cultio, frequentes, mediocris etiam fortunæ Civium, filios, ad humanitatem perpoliat: Trenchinium certè tot Viros egregios, & in utràque republica spectatissimos, sacris,

cris, profanisque Magistratibus præfectos, ad animarum curam, ad Religiosas Congregationes divinitus vocatos in lucem edidit; ut, cum clarissimis Hungariæ urbibus decertare audeat.

Quamvis autem originis suæ incunabula ignoret, instaurationis tamen primordium, & elegantioris formæ speciem Romanis debet; quorum fortitudinis, honestatis, eruditionis hæreditate dives, nobilissimæ, & florentissimæ Regionis, quam Vagus in-
ter-

tersecat, caput audit, &
emporium. Nec immerito:
Regia, quippe Civitas Ve-
stra, Conditorum suorum
gloria, & laudis æmula, in-
signi adversus Principes fi-
delitate, in libertatem vin-
dicata, furentium hostium
conatus sæpenumerò elusit,
infregit robur, exercitus
numerofissimos dissipavit. Vos
ego suburbanum tumuli, atque
agri, Vos, inquam, funesti tu-
muli appello, qui barbarorum
sanguinem excepistis, qui cæ-
sorum cadavera contexistis,
qui

qui cineres etiamnum asser-
vatis: Vobis enim spectare
licuit, quoties fortissimi Ci-
ves victoriam cruento hosti
è manu extorserint? quoties
subjectam camporum uber-
tatem vastaturum castris
exuerint? quoties, cum
muros machinis arietare,
coronâ cingere, funditùs
evertere pararet; ad solven-
dam obsidionem impulerint?
in turpem fugam conjece-
rint? internecione deleve-
rint? hìc Tartarorum vires
attritæ, hìc Cosacorum mo-
li-

*limina, hic insanae substru-
 ctiones eversa, hic Sarace-
 norum copia fugata, ere-
 pta spolia, signa intercepta,
 captivi in libertatem as-
 serti.*

*Jam verò, de pacis, & ho-
 nestatis artibus, quid dicam?
 utrum sanctissimarum legum
 frequentia, judiciorum æ-
 quitas, severitas tribuna-
 lium usque adeò bene mora-
 tam Civitatem efformavit?
 an verò Amplissimi Magi-
 stratûs spectata morum in-
 tegrilas, gravitas senatoria,*

prudentiæ vis , & sapien-
tia existimatio , fama , au-
thoritas , ad mutuam offi-
ciorum culturam , ad vitæ
honestatem , ad pacis vin-
cula clarissimorum Civium
animos inclinavit ? meo
sanè judicio , ingenuarum
artium cultioni , quibus
potior Civitas liberali-
ter instituta creditur , ad
unum omnia debentur.
 Nam (*ut cum Cicerone*
loquar) hinc ad Remp.
 plurima commoda ve-
 niunt , hoc unum ad o-
 mnes

omnes res, & privatas, & publicas maximè pertinet: hoc tuta, hoc honesta, hoc illustris, hoc jucunda vita fit: hinc ad ipsos, qui literas adepti sunt, laus, honos, dignitas confluit: hinc amicis quóque eorum certissimum, ac tutissimum præsidium comparatur.

Quapropter voluntatem meam æqui, bonique facite, quæ earundem disciplinarum fructum Nomini Vestro inscribit, quarum cogni-

gnitio apud eruditos amo-
rem, apud illiteratos reve-
rentiam, tranquillitatem do-
mi, foris gloriam, laudem,
æstimationem Vobis concii-
liat. Æternum autem hoc ob-
servantiæ erga Vos meæ, &
grati animi argumentum,
ea urbanitate admittite;
promovete benevolentia; hu-
manitate, clementia, comi-
tate procurate: quâ primos
pueritiæ meæ annos, & ru-
dia literarum initia profecu-
ti estis: ità, neque Vos cu-
ræ, favorisque mihi præbi-
ti

*ti pœnitebit ; neque hæc
pietatis meæ adversùs Vos
officia, nullo unquam tempo-
re intercident.*

APPROBATIO ORDINIS.

MAjorum imperio, ac etiam pro Muneris mei ratione praesentes Lucubrations Oratorias, Ladislai Damiani à S. Nicolao, Instituti nostri Presbyteri, variis in Gymnasiis (in quibus nuper Rhetoricen profitebatur) habitas, sedulius evolvi. Quia verò à probatis moribus, veraque Religione haud discrepent; & quod alterum est: ex usu Adolescentum esse valeant, qui ad condiscendum puriorem Sermonem Latinum animum adjecerunt; eas evulgari posse censeo. Quæ si manus Summorum non demum impleant, certè Minoribus incitamento fient; in Coæqualibus autem commendatam æmulationem accenderit. Dabam Prividiæ in Domo nostra Probationis, Octavo Idus Decembris, Annò partæ Salutis Septingentesimò Quadragesimò Primò suprâ Millesimum.

INNOCENTIUS à D. THOMA
 AQUINATE è Clericis Schol.
 P. Cen. o. Librorum Ordinarius,
 & Domûs Probationis Rect. ac
 Consultor Provincialis.

LADISLAI DAMIANI

à S. NICOLA O,

Ad Juventutem Literariam,

Et cum primis

Ad

Illustriss. Dom. Comitem, D. EMERICUM CSÁKY de Kerefzt-szegh, Perpetuam Terræ Scepusiensis.

Illustriss. Dom. Comitem D. CAROLUM de LYMBURG Styrum.

Illustriss. Dom. Comitem, D. JOANNEM NYÁRY de Bedegh.

Illustriss. Dom. L. B. D. LADISLAUM LUSINSZKY.

Spectabil. D. JOANNEM NEP. MAJTHÉNYI.

Spectabil. Dom. JOSEPHUM PONGRÁCZ.

Spectabil. Dom. JOSEPHUM PODHRACZKY.

Cæterósque Rev. Rel. Prænob.

Nob. ac Ingenuos Juvenes suos nuper
in Arte Eloquentiæ Auditores

P R Æ F A T I O.

I veteris memoriae recordationem animò reperere, gravatè non fertis; ad eadem eloquentiae comparandae capita mentem revocate: quae, pro muneris mei ratione, & palàm & privatim, à me proposita, avidè non semel excepistis. Omnis autem, aut ferè omnis doctrinae institutio hac praecipuè pertinebat; ut inveteratam opinionem, à literariae Juventutis cordibus maturè excluderem: neminem in Oratorum numero esse posse; nisi cum Pericle fulminare, & tonare; nisi cum Tullio forum omne clamoribus

bus implere, consceleratos Urbe expellere, arma bacchantibus excutere didicisset. Incredibile verò cogitatu est: quot vultus induat, in quot formas transmutetur Eloquentia. Ut enim oculorum, atque oris elegantiam, venustate, deformatione homo homini dissimillimus efficitur, & in tanta multitudine gentium, varietate populorum, virorum, mulierum, senum, juvenumque innumerabilitate, perquam pauci inveniuntur, quorum facies, & idea, mensuræque corporis plenè, & perfectè consentiat: ità etiam, una eademque eloquendi vis, tantum variari, permutari, & converti solet: ut miraculi locò habeatur, si duo tandem Oratores in argumen-

torum pondere, acuminibus, delectu, distributione, si in animorum impulsione, proprietate verborum, munditia sermonis, structura ambituum, comprehensionum ordine, collocatione, ac præprimis in modo, & numero conveniant. Tot, tamque dispariles latinæ linguæ effigies, ad triplex sermonis genus revocavit, sublime nempe, mediocre, & humile, Author ad Herennium: nullumque ab eloquentiæ laude exclusit, qui unô ex his dicendi modis, pro loci, temporis, personæ, ac rerum varietate prudenter uti consuevisset.

Igitur, cùm ætate nostra, omnis judiciorum ratio immutata, ad Jurisconsultos transiverit; atque

que adeò clamosa illa, forensis, litigiosa, & acris oratio, vix alibi, quàm in Divorum fanis, rebusque ad religionem spectantibus locum habeat; æquabilis, constans, & moderata elocutio cæteris præstare videtur. Dicendi enim ratio (*M. Tullii verbis utar*) in medio posita, communi quodam in usu, atque in hominum more, & sermone versatur: ut in cæteris id maximè excellat, quod longissimè sit ab imperitorum intelligentia, sensúque disjunctum: in dicendo autem vitium vel maximum est, à vulgari genere orationis, atque à consuetudine communis sensûs abhorrere.

Quæ, cum ità se habeant, quemadmodùm à me jam tum ex-

posita, cùm politioribus literis daretis operam, quàm creberrimè audistis: per affectæ valetudinis remissionem otium nactus, ad emittendas lucubrationes meas animum adjeci, quas vestri profectûs gratiâ, mediocri elocutionis figurâ vestitas dixeram. Quamvis autem subcisivis tantummodò horis ad scribendum accesserim, tantam tamen, quantam maximam potui diligentiam adhibui: Ut perpetua, ac ad communem, civilémque usum accommodata exurgeret dictio: ut plùs proprietatis verborum, quàm elegantiae præferret: ut potior latini, dilucidique sermonis, quàm acuminum, quàm argutiarum habita ratio appareret.

DE ASSUMPTIONE
BEATÆ VIRGINIS
MARIÆ,
ORATIO I.

Habita Prividiæ, in Æde
Sanctiss. Trinitatis,

XII. Kal. Sept. Ann. MDCCXL.

EPISTOLA AD ORATIONEM I.

Nisi me argumenti dignitas excitasset, & honoris Mariani promovendi cupiditas perduxisset; Orationem hanc abalienare, atque ex omni hominum memoria exterminare studuissem. Cùm enim quot diebus ferè videam, ex temporalibus hujusmodi opusculis, plurimorum stomachum commoveri; vereri vehementissimè cœpione pro laboris mercede, notâ quâpiam inurari. Occurrebat enim dictionum Græcarum frequentia primùm, quas, in rebus ad sacram nostram Religionem pertinentibus, citra sensûs perturbationem, & citra audientium fastidi-

*dium evitari posse, vix mihi per-
 suadeo. Tum vulgaris, & nulli
 non cognita piorum sententia, ani-
 mum ab incepto avocabat. Ipse
 ego illorum opinionem aliquando
 probare conatus sum, qui vix ali-
 quid de Graii sermonis usu, Ro-
 manæ eloquentiæ admisceri susti-
 nent; quique, ea omnia, quæ aut
 communi consensione recepta sunt;
 aut potioribus calculis reprobata
 habentur: in manus sumere detre-
 ctant. Virginem porrò Sanctissi-
 mam non aliter, quàm revocatâ
 in corpus animâ, cælestibus illa-
 tam sedibus quis non novit? plus
 tamen potuit adversùs Mygnam
 Matrem pietas, quàm sexcentæ
 aliæ, quæ in adversum afferrî pos-
 sent rationes. Dabis itaque Amice
 Le-*

Lector veniam, & argumenti novitatem, pietate compensabis: vocum autem non satis latinarum usum ultrò admittes: nisi Patres Sanctissimos, qui de hac ipsa questione non pauca scripsere; nisi universalem Ecclesie Romanæ, perpetuümque morem, à qua hæc dictiones mutuati sumus; arroganter, & irreligiosè velis traducere: magno omnium ore, jure optiuo traducendus. Nam, in his cumprimis, quæ ad cultum Divinum referuntur; humanæ eloquentiæ, nonnihil derogari oportere, novimus; & ut Horatius in Arte loquitur: hanc veniam petimúsque, damúsque vicissim.

DE ASSUMPTIONE
BEATÆ VIRGINIS

O R A T I O I.

QUod unum, apud celebriora
Indigetum pulvinaria, mul-
tùm, diúque precatus sum; ipsum
illud singulari DEI Opt. Max. be-
nificiô tandem affecutus, vobis
primùm, qui frequentissimi conve-
nistis, nobis deinceps, quibus de
hodierna Magnæ Matris nostræ so-
lenni die verba facere contigit,
ex animo congaudeo: rem de-
mum omnem quantacunque est,
in beneficiorum præcipuis, ad Al-
mam hanc Sodalitatem nostram,
de cælo derivatis repono. Quan-
quam autem licentior oratio, &
paulò liberior agendi ratio vide-

C

ri

ri possit ; quâ, & pro libertate oratoriæ facultatis, & pro benevolentia vestra facilitate ordior : attamen nihil minùs in animum meum induxi, quàm, ut dignissimum hoc, juxtâque pulcherrimum inventum in contentionem adducam. Ut, nempe, piam, & religiosam omnium Sodalium in laudes Matris Virginis quot diebus excurrendi consuetudinem : castissimam, tenerrimâque adversùs Reginam, & Dominam nostram affectionem : ultra glaciale oceanum, & Liberi Patris terminos traductas Sodalitatis colonias : piissimos, amplissimósque in R. P. Mariana magistratus : Sacram hanc Adolescentium civitate donandorum concionem :

sexcentaque alia in beneficiorum numero esse nolim; illis enim verò primas, illis alteras, illis tertias deberi pronuncio. Illud unum, si per vos impunè possum, unicè contendo: nihil quicquam aliud, ex animi mei sententia evenire potuisse, quò muneri meo, quò expectationi vestræ plenius satisfactum esset. Erigite animos Senatus, Populusque Mariane! erigite animos, & paternas lunæ, solis, omniumque syderum regiones prætergressi, *Templum illud Salomonis*, in quod *Arca Domini Sancti Spiritus obumbratione* illata est: *Rubum ardentem* quidem, *incombustum* attamen: *Gedeonis Vellus*, quod cœlestis gratiæ imber, bene magna re-

spersione irrigavit: ad summam:
 cœli, terræque Reginam, quæ
adstitit hodie à dextris virtutis
 DEI, vos maxima corporis, ma-
 xima animi submissione venere-
 mini; ego verò, in id unum in-
 cumbam, ut firmis rationum mo-
 mentis stabiliam: jam olim, atque
 adeò priùs, quàm universalis cor-
 porum anastasis arrepat, Virgi-
 nem Sanctissimam, non solum
 secundùm animam, sed verò se-
 cundùm corpus etiam, in cœlum
 assumptam fuisse.

Rem omnem Dionysius Areo-
 pagita testis locupletissimus, qui-
 que spectaculo præsens adfuit, in
 hunc modum recenset. Postea-
 quàm Virgo integerrima cœlesti
 nunciò didicerat, non quidem ad
 abo-

abolendum hæreditariam, & quam inde ab Adami prævaricatione traxisset labem; (à qua immunis fuit) verùm, ut ad Unigenæ sui sanctimoniam propiùs accederet, mortem sibi propediem imminere: pro materna sua pietate, quâ recentem satam, jámque toto terrarum orbe propagatam Ecclesiam prosequebatur; divinos illos Verbi æterni Præcones, primósque in Schola Servatoris Discipulos, qui diversas mundi regiones doctrinæ suæ lumine illustrabant, decedenti sibi adesse, & mortis fortiter subitæ testes fieri flagitavit. Non solùm autem flagitavit: & quid non impetret à Filio Mater? à Rege cœli, & terræ, cœlitum,

& hominum Regina? à Jesu Maria? impetravit etiam. Adfuêre ergo frequentes ex senatu Apostolico, & septuaginta Domini Discipulis, & nonnulli alii Viri Sanctissimi, quibus seipsum Dionysius noster adnumerat. In summa: sive spirituum meliorum ministerio, sive arcana Numinis virtute, punctô temporis Hierosolymanam coacti quotquot supererant Apostoli, ad unum omnes (si Thomam demas) adfuêre. Quod ipsum cœlesti S. C. factum esse arbitror: ut, qui de glorioso Domini ad vitam regressu ambigens, palpando cicatrices vulnerum, plagas infidelitatis nostræ curaverat, ille ipse Marianæ anastaseos cognoscendæ fieret occasio. Subinde

inde enim, in suavissimis Christi amplexibus, qui cœlô delapsus, infinitam beatarum mentium multitudinem devocaverat, citra doloris sensum, citra ægritudinis molestiam, citra mortis angustias, supremum exhalat Spiritum Mater illa nobilissima, quæ Spiritûs Sancti operâ, Verbum Patris carne vestiverat: ac inter alternos Apostolorum, Cœlitumque concentus postridie effertur; Thomas adhuc desideratur. Jam triduum abierat, jam quartus dies in vesperam inclinabat, & ecce tibi! Civitatem Sanctam ingressus Thomas, Collegas suos rerum cœlestium commentatione defixos, ac propter tumultum extasin passos offendit. Vix autem rem omnem

ex ordine acceperat, vixque ea omnia, quæ per absentiam suam acciderant, didicerat; multis madere lachrymis: plangere pugnissimè pectora: cunctationem suam accusare: corpus exanime, ex quo Vita nostra vitam traxerat, videndum, suaviandum, venerandum infimis precibus contendere. Maeste animo Dive Thoma Apostole! Sacramentum grande orbi terrarum patefacies. Bene habet AA. desiderio potitur Thomas: recluditur tumulus: & ô miraculum! Stragula vestis mundissima, cui sacrum pignus involutum hæserat, invenitur; & nihil præterea. Thomas fucum sibi fieri ratus, injuriarum agere Collegas, pluribusque expostulare. Cessit tan-

tandem, cùm suô, nostrôque bonô didicit: corpus quidem illud purissimum, ex quo altera DEI immortalis Persona mortalitatem nostram induerat, elatum; & pro more humatum fuisse: verùm ad similitudinem Filii sui, triduo post revixisse, ac gloriosissimè in cœlos abuisse.

Germana hæc relatio, si Epiphonio, eidémque coævis Patribus longè Sanctissimis probata, & in numerum traditionum, inde ab Apostolis derivatarum relata esset: causa dicta haberetur. Quia verò Patres illi religiosissimi eâ erant adversùs Marianum honorem devotione, ut ad unum omnia, quæ potiora, quæ sanctiora, quæ diviniora offerebant se se, de ma-

gna Matre sentire, docere, char-
 tis committere, constitutum pla-
 nè habuerint: elegerunt infectum,
 ac implicatum relinquere, Virgi-
 némque Nostram absque fati ne-
 cessitate immortalitate donatam,
 vivam in cœlos ascendisse, pro non
 explorato asserere; quàm vixisse
 primùm, ac tum demum revixisse
 profiteri cogerentur. Cùm enim
 communi Doctorum consensione
 probari animadverterent: *multa*
corpora Sanctorum, quæ dormie-
rant, redeunte ab inferis Domi-
 no ad vitam revocata, Viris piis
in Civitate Sancta apparuisse; ne-
 que unquam mortem alteram
 (quis enim ad subeundam pcena-
 rum acerbissimam, sanctissimas
 illas animas, ex tranquilla requie-
 te,

te, ad vitam revocatas fuisse, sibi persuadeat?) oppetiisse; verum mortalitate, corruptioneque posita, inter cœlitum agmina avolasse: verebantur æquè parum de Matre Domini pronunciare. Ego verò Te, ô Mater Sanctissima! nostri, Unigenæque tui causâ mortem quidem subivisse; ut hanc mitiorem nobis redderes, ut Filio tuo quàm simillima habereris, cui tolerata fati acerbitas, gloriæ, & meritorum cumulum plurimum auxit: revixisse attamen, & cœlos, & supremos beatorum spirituum Ordines superasse; gloriæ Omnipotentis assistere, mordicus teneo, firmissimè mihi persuadeo, citra hæsitationem communi, & non dubio Ecclesiæ, ac

ac Doctorum sensu ductus, profiteor.

Quod si nostrum aliqui, ut varia est ingeniorum propensio, in adversam abiêre sententiam; sacras illis paginas, Divinosque Bibliorum codices, quos pervolutent, commodemus. *Arborem vitæ*, pro medio *paradisi* plantaverat DEUS, ut si datam fidem liberasset Adam, neque usque eò turpè, usque eò fœdè, usque eò irreverenter pactum cum cœlo fœdus infregisset; peculiari Numinis concessu, quotquot terrestres delicias pertæsi, ad æternæ beatitudinis gloriam aspirassent, hunc in finem de ligno vitæ ederent: ut à terrenæ molis sordibus, gravitate, tarditatèque corporum
ab-

absolverentur. Plantam autem hanc unam omnium speciosissimam, ut feris etiam nepotibus, de immortalitatis alimento provideretur; nulli mutationi obnoxiam, imò corrumpi nesciam oportebat esse. *Arca Testamenti*, cui tabulæ Legis Mosaicæ, cum portentosa illa, & divinante virga, mannâque de cælo plente inclusæ, ad posteritatis memoriam servabantur; DEI ipsius imperio, ex *lignis setim*, seu ut LXX. vertunt, ex lignis corruptionis omnis expertibus fabricata fuisse legitur. Cedò verò quid his, sexcentisque aliis istis parallelis, aliud à Matre gratiarum figurabatur? attendite cæli! & obstupescite: audite inferi! & contremiscite: accipe mor-
ta-

talitas! & exulta: tenerrima illa virgula, quam Vates Jessæus divino fructu, eoque ad miraculum usque eleganti gravidandam præviderat, in germanam, feliciorémque *Vitæ arborem* adolevit: cùm fructum vitæ æternæ Christum JESUM enixa Mater, & Virgo Maria, immortalitatem generi humano conciliavit; ipsa etiam mutationis omnis expers, & putredinis. Arca igitur Domini Maria est; de qua Regius Vates loquitur: *ingredere in requiem tuam tu, & arca Sanctificationis tuæ.* Arca Domini Maria est; quæ, non legum Divinarum decadem, non portentosum ramulum, non alimentum ab altera aëris regione depluens: sed vivum panem Ange-

ge-

gelorum, sed supremum Legislatorem, sed DEUM ipsum humanitate amictum, novem mensium spatiô castissimis uteri latebris abditum gestavit, in lucem edidit, Virgineo lacte aluit, altum pro salute perditî hominis sacravit. Arca Domini, illâque gratiâ cœlesti plena Maria est; hanc, si quis vermibus in prædam cefsisse suspicatur, vix dignus haberi potest, qui in numerum Fidelium veniat; taceo, ut in R. P. Mariana, civitate donetur.

Indignus es, ô audax! ô temerarie homuncio! qui te Filium, qui Mariam Matrem nuncupes, indignus es: nisi probiora, nisi sanctiora de Primigenio Mariæ Filio sentire, docere, confiteri in
ani-

animum, in consuetudinem deduxeris. Cùm enim naturâ ità comparatum sit, ut perditissimi etiam Filii, ea in Genitores optimos propensione ferantur; cujus ductu, & auspiciis, quoties per rei familiaris angustias licuerit, eorum cadavera, à quibus usuram vitæ olim traxerant, seu mellis resperzione, seu condimentorum, quorum Arabia dives est, seu herbarum arcana virtute, seu alia quapiam ab his ratione, integra, & incorrupta custodire adnituntur: impius sit, ne dicam, scele-
 ratus, qui minùs his, tenerrimo Servatoris amori tribuat, quò ille Matrem sibi in paucis charissimam, jam usque à puero complexus est: impius sit, qui omni-
 po-

potenti, divinæque Jesu Christi virtuti deroget; cùm ille nullo negotio, & corpus exanime fervare integrum, & ad vitam potuerit revocare.

Nequa porrò in pejus declinandi occasio subrepat, deturque sermonibus locus: corpus quidem illud purissimum, ex quo æternus, Patris æterni Filius carnem in tempore assumpserat, nunquam omnino putuisse; sed verò exanime, sensusque omnis expers ad magnum illum, decretumque diem reservari, quo universalem omnium hominum anastasin expectamus: ades dum, quotus quisque ità judicas! non jam eminùs, at cominùs congregiamur. Piissimus libertatis nostræ Restitutor,

D idém-

idémque æquiffimus scelerum Vindex, ac officiofiffimus probioris vitæ Æftimator, ut Viris illis Diviniffimis, quibuscum familiariffimè olim utebatur, quique *meruerunt testes Refurrectionis ejus fieri in omni Judæa, & Samaria, & ufque ad extremum terræ*; ut, inquam, Discipulis, Apoftolisque fuis, pro exantlatis tot laboribus, gratam vicem redderet, facras eorundem Reliquias non folùm folicitè tutatus eft, ne fortasfè eorum memoria iutercideret, procuravit: verùm etiam ex omni Chriftiano orbe infinitam peregrinorum frequentiam quot diebus advocavit: ut debitus facris cineribus honos redderetur. Imò verò orbis terrarum Dominos, quæ
Re-

Regiâ , quâ Imperatoria Majestate auctos, ad sepulchra Piscatorum purpuram, sceptrum , diadema ponere , dignitatem exuere , in genua procumbere, supplicationes in adultam noctem protrahere consueviffe memoriæ proditum accepimus. Durus proinde, & asper, & improbus uno omnium ore circumferatur, qui de pietate tua, ô JESU amabilissime! quâ Genitricem tuam gratiis omnibus instructissimam prosequeris olim, & in dies magis, ac magis prosequeris: minus civiliter pronunciet. Quî enim fieri potest, ut honorem, ut venerationem, ut religionem, quam Servorum, quam Discipulorum tuorum corporibus haberi voluisti; Matri tuæ tibi cum primis charissimæ non

decernas? ut sacras illius exuvias oculi, & citra honorem, citra venerationem jacere patiaris? si namque Apostolicis meritis tam excellens honoris amplitudo debetur, quæ in corpus etiam examinum, inque ipsos cineres, ac ossa arida redundet: quis id ipsum Marianis meritis denegabit? Mater illa Domini; hi Discipuli: Nutrix illa; hi Alumni: illa Regina; hi famuli: illa Domina; hi servuli: illa Maria; hi Apostoli: & tamen in honore, in æstimatione Discipuli, Alumni, famuli: sinè honore Mater, & Nutrix Domini; Regina cæli, & terræ; rerum creaturarum Domina Maria? ô audaciam! ô temeritatem!

Sed

Sed & tu infelicioꝛ es ple-
 riſque omnibus malè nuptis, ô
 Sponſa mceſtiſſima! ô infelix Ma-
 ter Eccleſia! ſi Sponſus cceleſtis,
 ſervorum quidem ſuorum cineres,
 in refugium, & in ſolatium tibi
 credidit aſſervandos: Reginae au-
 tem ccelitum exuvias longè ſan-
 ctiſſimas, in latebras abdedit, pie-
 tati tuæ ſubduxit. Næ ille plu-
 ſculum ſapiat, qui hæc in animum
 ſuum admiferit.

Vos autem Sodales, Filiique
 Mariani, quibus in numerum Cul-
 torum, qui ſub titulo Magnæ Hun-
 garorum Dominæ in ccelos aſſum-
 ptæ congregati ſunt, venire conti-
 git; aut quibus, dies illa omnium fe-
 liciffima illuxit, quâ in Sodalita-
 tem hanc cooptemini: tota men-

tis, tota animi contentione in hoc primùm incumbite, ut optima quæque de Mariano nomine professi, eam ipsam, & secundùm corpus, & secundùm animam cælo illatam existimetis, doceatis, tueamini; tum verò, si quid humani passî, in adversam partem declinabatis, humili supplicatione, summâ corporis, summâ animi religione veniam à Matre gratiarum flagitatote. Reminiscere ô piissima! ô suavissima! ô amabilissima Mater DEI, & Mater nostræ spei Maria! reminiscere fragilitatis, reminiscere imbecillitatis humanæ: neque patiaris ignorationes nostras ante oculos tuos diutius obversari; sed verò illos tuos obtutus clementissimos
ad

ad nos reflecte: qui ad unum
omnes, dum vita faverit, te unà
cum corpore, unà cum anima in
cælum assumptam laudare, vene-
rari, testificari non desi-
nemus.

TO THE
HONORABLE
THE SENATE
OF THE MASSACHUSETTS
IN SENATE
JANUARY 18 1878
REPORT
OF THE
COMMISSIONERS
OF THE
LANDS AND
MINE
AND
WATER
RESOURCES
OF THE
COMMONWEALTH
OF MASSACHUSETTS
FOR THE
YEAR
1877

DE LAUDIBUS
LADISLAI
MATTHYASOVSKY,
EPISCOPI NITRIENSIS,

In Anniversariis ejus Parentalibus,

ORATIO II.

Habita Nitriæ

IV. Id. Maji An. MDCCXXXVIII.

EPISTOLA

AD ORATIONEM II.

UT importunis hominum queris occurrā, ut quotidianis lamentationibus, & conceptis ex brevitāte vivendi doloribus modum imponam; laudes has Antistitis piissimi, & Musarum Natriensium Statoris, ac Vindicis clarissimi, publici juris esse volui. Cū enim quotidianis istis querimoniis, Providentiam Divinam traduci animadverterem: quasi minus æqua dispensatione, hominum, brutarūque animantium vitam produceret; in animum meum induxi, viam illis expeditam magis, magisque planam commonstrare, quā ad immortalitatem nominis per-

pertingere commodiùs possent. Nam, qui tenuioris fortunæ sunt, & Minervæ crassioris; neque naturæ ordinem satîs assequuntur, neque habent, quò pecudibus invidiant. Qui autem ad angustias rei familiaris, nobile attulerunt ingenium; sudata Artium ingenuarum culturâ æternam sibi famam, & jugem apud posteros memoriam comparare discent. Illi demum, qui amplissimas adiverunt hæreditates, quique nobili domo, ac celebri loco nati lautum, & copiosum patrimonium acceperunt; modò liberalitatem Antistitis nostri æmulentur; modò de literis æquè benè mereri conentur: nullò negotiò, vitam assequentur immortalem, eorùmque famæ celebritas,

ad

*ad omnium ætatum memoriam
dimanabit. Quare nullus invidiæ,
nullus lamentis locus esse potest,
licet nonnullæ animantes quina,
denave durent sæcula: cum sa-
pientissimo Senecæ, vitæ humanæ
diuturnitas, satis longa esse videa-
tur; ad emendam nominis æter-
nitatem. Exemplo sit Præsul Il-
lustrissimus, qui in nobilissima
Trenchiniensium regione, à me-
diocris fortunæ Parentibus, Eque-
stris nempe ordinis susceptus, ibi-
démque primis literarum rudimen-
tis imbutus, tanto ardore libera-
les quasvis disciplinas complexus
est, ut ob insignem eruditionis opi-
nionem, quam morum integritati,
per omnem vitam arctissimè conjun-
xit, Nitriensium Antistes creari
me-*

*meruerit : ut Scholas Pias in
Principem ditionis suæ civitatem
induxerit. Quibus rebus id con-
secutus est : ut Majorum suorum
gloriam illustraverit : ut nominis
sui memoriam reliquerit immor-
talem.*

DE LAUDIBUS
LADISLAI
MATTHYASOVSKY

In anniversariis ejus parentalibus

O R A T I O II.

Quoties superiorum tempo-
rum calamitatem longè lu-
ctuosissimam memoriâ repeto; at-
que optimarum artium disciplinas,
quarum dignitas, per summum a-
cerbæ fortis ludibrium funditùs
eversa jacuerat, velut ab inferis
ad vitam revocatas, insanisque
Ladislai Antistitis clarissimi sum-
ptibus, in hac vetustissima civi-
tate restitutas, paulò studiosiùs re-
miniscor; toties arcanâ quadam,
Divinâque virtute, eò potissimùm
impellor: ut conatum sanctissi-
mum,

mum, Viri, optimè de re literaria meriti, quantum per virium imbecillitatem licet, studeam promoverè. Quam ipsam contentionem meam cæterùm laboriosissimam, vix quicquam perinde juverit, atque annua hujus diei memoria, qua olim Musarum nostratum Statori parentatum est. Dum quippe lugubrem sacrarum ædium supellectilem, funebres ad aras facientium cerimonias, tristes, & intercluso vocis meatu, ad luctum comparatas sacrorum publicorum Symphonias mecum ipse reputo: dum mcestissimam civitatis hujus faciem, quam ex jactura tanti Pontificis induerat, in mentem revoco: dum omnis sexûs, ætatis, & ordinis lachrymas
 ad

ad acerbum Patris Patriæ funus largissimè manantes intueor: calamitosa illa miseræ tempestatis recordatio, importunè sese ingerit, quâ profligatis, aut interne-
 cione deletis optimarum artium Præceptoribus, ipsæ etiam liberales disciplinæ, ex hac Urbe exulare jussæ, ab Antistitis nostri liberalitate auxilium expectabant. Favissent utinam! optimi cujusque votis immortales Superi, favissent: ut cum eum ipsum, quem aliquot abhinc annos, magno Civium juxtà, Optimatúmque luctu elatum anniversaria dictione laudandum suscepimus, etiamnum superstitem venerari possemus: tum verò, pro eruditore Latio opem, operámque naviter conferentem

nostris ipsi oculis usurparemus; foret profectò: ut ad veterem Platonis, Pythagoræ, Democriti diligentiam propiùs accedere studeremus. Quia verò, eò recidit humanæ vitæ conditio, eaque factorum vicissitudo invaluit; ut nemini usquam, post natos homines, in lucem venire contigerit, quem amara decedendi necessitas non occupâisset; dabo operam: ut quem vivum coràm intueri nemo potest, virtutum, ac literarum culturâ immortalem inspicere, & propiùs cognoscere possit. Rem omnem Juvenes lectissimi quàm felicissimè assequemini, cùm injurias illius temporis, quo humaniores scientiæ avitis his arcibus redditæ sunt; cùm rei gestæ se-

E
riem

riem in memoriam revocavero.

Quod olim acutissimò homines ingeniò, ad informandam posteritatem, in publicas gentium tabulas retulerunt: ingenuis scilicet græcarum artium facultatibus, unà cum captiva Græcia Romam traductis, iisdémque summa civium æmulatione, ad fastigium illud properantibus, in quod Cæsaris, ac M. Tullii ætate fuerant elevata; Romanæ gentis gloriam paribus incrementis assurrexisse; at illis, non multò post in pejus declinantibus, etiam defluere, atque convelli visam esse: idem ferè de superiorum temporum felicitate, & calamitatibus, ac alterutro Regni nostri statu dici posse,

curiosius observatum est. Nam communi Patrum & Græcorum, & Latinorum opinione, frequentibus sacrorum Comitiorum orientis æquè, atque occidentis decretis, diuturniore denique experientia pro explorato habetur: quemadmodum nihil humanis, nihil divinis legibus, sanctis tectis servandis magis conducit, quàm creberrima artium illarum domicilia, quibus ab humanitate nomen accessit, quibúsq; ingenui adolescentes ad omnem morum integritatem, ad omnem vitæ innocentiam informantur: sic ex adverso, quoties Divina hæc præsidia interciderere contigerit, sacra omnia, & profana sus déque volvi, ac revolvi.

Quotus ergo quisque fuerit, cui uni Divinissimi homines, atque ad abstergendas lugentis Patriæ lachrymas, ab ipsa natura formati, minùs de R. P. meriti videbuntur, quàm Cato ille Ponticus, aut sapientissimus belli adversus Hannibalem, tanta omnium trepidatione suscepti Imperator, qui desperatas, ac in extremum discrimen conjectas Romanorum res cunctando fertur restituisse? literarum autem lumina, Viros appello eruditissimos, atque ad ipsam virtutem factos, qui facultatibus, & dignitate aucti, quas veteri statione deturbatas, & vastatæ Patriæ ruderibus obrutas repererant, libero homine dignas optimarum artium disciplinas:

nas: illis magnifico sumptu, contentionéque incredibili, nihil tumultuantis Provinciæ motus, nihil apertam grassantium vim veriti, æternas arces à fundamentis excitârunt. In quorum numero, si Antistitem nostrum primos ducere ordines palàm dixero; nemo fuerit, qui revocatis in memoriam ærumnis gravissimis, quæ nobilem hanc literarum coloniam proximè antecesserant, vel certè subsequutæ sunt, citra injuriam succensere audeat. Sub idem quippe tempus civitas hæc vetustissima, quæ ætate nostra, gemino colli insidens, circumfusam camporum amœnitatem, & assurgentium montium jucunditatem, varietaténque contempletur, in

subjectam vallem omnis confugerat: sive ut frequentes finitiorum Turcarum impetus commodius excipere; sive ut feliciter declinare posset. Adhæc, incensi agri, solo æquata villæ, coloni in miserissimam servitutem abducti, mœstissima denique regionis facies, & vastitas crudam Barbarorum tyrannidem fati apertè loquebatur. O brigescitis ad hæc, & totis artibus contremiscitis? acerbiora accipite. Quid quid Saracenorum rabies reliquum fecerat, illud omne domestico furore concidit; illud omne in ipsa Patriæ viscera sævientibus armis crudelissimè absumptum est; illud omne belli intestini atrocissimò involutum incendiò evanuit,

occidit, disperiit. Nam posthabita omni necessitudine, cognatione, religione, mancipia in Dominos, perditissimi cives in optimos Magistratus, nati ex sorore nepotes in Avunculos, ipsi liberi in optimos, à quibus vitam hauserant Genitores, per facinus sacrilegum, arma circumferre, impuneque sævire: cives civibus, liberi liberis, sine discrimine, sine modo, sine sceleris conscientia, fortunas, lares, conjuges, vitam denique ipsam eripere pro gloria, pro militari laude, pro animi fortitudine æstimabant.

Vereri jam incipio, ne longa temporis funestissimi recordatio tædium faceffat, & nauseam: alteram propositi partem exequamur.

m^r. Animadverterat, & incre-
 dibili animi mœrore perspexerat
 Præful ille, omnium artium co-
 gnitione instructissimus, apud vul-
 gus infimum, & apud fortunæ te-
 nuioris cives, eleganti adolescen-
 tes ingenio magnô numerô suc-
 crescere; vix verò ad aliquam
 DEI T. O. M. notitiam pertinge-
 re; vix prima salutem æternam
 assequendi fundamenta, neglectæ,
 & incultæ intellectionis ope asse-
 qui: quibus tamen, si arcanis li-
 terarum præceptionibus imbui
 contigisset; literario orbi digni-
 tas amplissima, & R. P. utilitas
 summa accessisset. Animadver-
 terat vetustissimas Patritii, & Se-
 natorii ordinis domos, ex diu-
 turnis bellorum tumultibus, tan-
 ta

ta cum egestate conflictari : ut magnam partem accisis, aut prorsus absumptis facultatibus, lectissimos magnorum Patrum Filios, qui indole docili, qui peracutô ingeniô, labefactum familiæ decus, in integrum restitutori sperabantur, à medio studiorum cursu avocare, rei familiari curandæ admoveere, custodiæ pecudum præficere, ad stivas, ad aratra damnare cogantur. Animadvertet tantopere imminutum sacris initiatorum numerum: ut postea quàm compluribus pagis, & oppidis unicum præfecisset Ministrum; quos cæteris vastissimæ Provinciæ suæ (Dicecesim vocant) præponeret, vix invenerit. Quid in luctuosa hac vastitate consilii

cœpit Antistes clarissimus? an desperatis prope rebus animo concidit? minimè gentium. Singulis singula admovit remedia. In hac enim ipsa civitate, in qua, pro muneris sui ratione domicilium fixerat, bonis artibus & rudi ignorantia diem dixit: cùmque istam, Arbiter æquissimus causâ cecidisse videret; illas manu, & consilio promoturus, Musas, quas, à jurata pietate, Pias dicimus, in subsidium advocavit. O Virum Consularem! ô hominem publico literarum, & Patriæ bono, à Diis immortalibus donatum, ! huic huic, si ad fabularum sensum, suam saxa vocem reciperent; parietes isti, laquearia ista, moles denique structuræ hujus universa,

te-

testimonium uno ore redderet: quòd ad propagandam Numinis gloriam, ad provehendam animarum salutem, ad extirpandas, quæ circa Religionis capita invaluerant, insanas fanaticorum hominum opiniones, nihil melius, nihil salutaris cogitare potuerit: quàm cum hanc scholarum fabricam à fundamentis excitavit; in qua plebei unà, & fortunæ pinguioris adolescentuli, in qua civium juxtà, ac Optimatum Filii, communibus literis, & ad pietatem, & ad humanitatem, à prima adolescentia informantur.

Sed quid ego literario profectui tantopere immoror? quorum primus fructus Gymnasii hujus, munificentiam liberalissimi
Præ-

Præfulis inclinaverit, videamus. Memoriâ, quod opinor, tenetis amplissimarum ædium speciem, quæ celebri huic Musarum domicilio adjecta, locum in coronam sepit? vix humaniorum disciplinarum institutioni supremam admovit manum; ad hanc molem animum adjecit. Quem in finem? Nobilium Adolescentium frequentiâ domum omnem complevit. Quorsum verò hæc? ut deinceps in vitæ communionem admitterentur illi potissimum, qui aut ejuratis fidei erroribus, ad societatem Romanæ Ecclesiæ rediêre; aut à Genitoribus, cognitionem veræ, ac Sanctissimæ Religionis nostræ recentem affecutis suscepti sunt. Igitur in ædibus his, frugali,

gali, honesta tamen, ac decenti
cibi, & potûs dimensione, benè
multi quotidie reficiuntur; tecto,
cubili, matutinis, vespertinisque
lectiunculis excipiuntur. Statis
temporibus fundendis vacant pre-
cibus, quibus Divinum Numen
vel ad beneficia nova inclinent,
vel piorum hominum manibus
reddant propitium. Literarum
studiis pro modulo quisque suo ità
incumbit; ut salutarem animi, &
corporis relaxationem, ad certum
horarum numerum contractam
admittat. Quo fit: ut lubricum
adolescentiæ iter feliciter, & citra
offensionis periculum singuli de-
currant: melioribus nempe literis,
& moribus honestioribus, quique,
à nobilitate non abhorreant,
quàm

quàm diligentissimè instituti. Ponite tandem familiarem vobis, injuriosam Patriæ, & Liberis consuetudinem, feliciori fortuna digni miseri, & inopes Genitores! non ad bestias, non ad infames fabrorum officinas, Nobiles damnate animas: verùm memores munificentiae Antistitis nostri, Filios vestros literarum studiis addicite, avitum gentilitati decus, ornamentum, & præsidium Patriæ, bonis omnibus solatium reddituri.

Hæc mihi ferè in mentem veniebant Nobilium subsidia; reliquum est: ut qua ratione publicos altaribus Ministros restituerit, exequamur. Quicquid ferè, à geminis illis literarum, & literis

vacantium fabricis, æris supere-
 rat, subductis calculis, excitando
 Divi Ladislai Seminario devovit:
 ut inde subsidiarias copias edu-
 ceret, atróxque, & æternum stygi,
 ac impietati bellum inferret. Asse-
 quimini, nihil ambigo, de capitalibus
 salutis nostræ hostibus, relatas vic-
 torias longè celeberrimas; quas lectis-
 simi pugiles, à pueris in sortem Domini
 vocati, armis militiæ sacræ instrū-
 cti, literis melioribus, & pietate
 ardentissima, ad sustinendos ini-
 micorum impetus maturè præmu-
 niti, ad omnem demum religio-
 sæ militiæ disciplinam ab ineunte
 ætate instituti sæpè numero retu-
 lerunt? Antistiti nostro secundùm
 Divinum Numen debentur uni-
 ver-

versæ. Quàm plurimas ædes factras, quas sacrilega impiorum barbaries, calamitosis Regni temporibus, & in discrimen summum conjectis Patriæ rebus, ex Fidelium manibus eripuerat extorserat; Romanæ Religioni redditas accepistis? Alumni nostri Pontificis reddiderunt. Abolitas peregrinæ, & non ità pridem enatæ professionis cerimonias, Sacrificia, Conventicula, reliquâsque id genus, nuper ex malè sano profanorum hominum cerebro enatas pestes jam abrogatas, famâ publicâ didicistis? Alumni Antistitis nostri aboleverunt, abrogârunt. Infinitam hominum multitudinem, qui materno cum lacte, pestiferæ hæreseos virus hauserant,

rant, damnata Patrum impietate, ad communionem veræ fidei rediisse creberrimè audiistis? Alumnorum Antistitis nostri operâ redierunt.

O Præsulem, de literis, de R. P. Christiana, de DEI immortalis aris optimè meritum! dum Scholæ Piæ, dum Nobilis adolescentiæ ædes, dum venustissima Seminarii tecta, dum artes liberales in celebri hac civitate erunt; immortalis fama, in hominum memoria vivet Ladislaus Nitriensium Antistes clarissimus, literarum Vindex acerrimus, Pupillorum Pater liberalissimus. Vivet, vivet non solum ob invictam animi constantiam, ad calamitosi temporis acerbis superandam comparati:

F

non

non solùm ob præclaram æquitàtis opinionem, quam sibi comparavit longè maximam, dum gravissimam Antistitis personam tot annos religiosissimè sustinuit: non solùm ob redditam speciem elegantissimam Fano pervetusto, quod summæ arci impositum, & hostilibus flammis absumptum, omnibúsque cœli injuriis expositum, vitium fecerat: sed verò, hoc potissimum nomine æternùm vivet: quòd civitatem istam, meliorum artium coloniâ ad invidiam usque instruxerit; quòd stables, quòd æternas literis, bonis moribus, pietati arces excitaverit.

Ecce vobis lectissimi literarum Alumni, studiorum vestrorum Statorem! ecce gratiosissimum
lite-

literaturæ , & omnis eruditionis
 Vindicem ! Parentem ! Patronum !
 huic uni plurimis obstricti nomi-
 nibus , immortales primùm habe-
 te gratias , cui in acceptis referre
 debebitis , quidquid gloriæ , quid-
 quid laudis , quidquid dignitatis hu-
 maniorum disciplinarum ductu , &
 auspiciis per omnem vitam obtine-
 bitis : tum verò Patris patriæ Mani-
 bus piissimis quot diebus quidem ,
 in anniversariis tamen parentali-
 bus istis , ardentiori pietate bene
 precari contendite . Ad extremum ,
 eo conatu , diligentia , alacritate
 optimorum studiorum exercitatio-
 nibus inhærete : ut literarum amo-
 rem , quò sapientissimus Antistes
 flagravit , exæquasse : ut conce-
 ptam apud universos Regni Ordi-
 nes,

nes, de Gymnasii hujus excellen-
tia, eruditione, utilitate, pietate,
opinionem sustinuisse: ut expecta-
tionem nostram, ut cognatorum
spem, ut Parentum desideria ex-
cessisse, & vindicasse cense-
amini.

DE VISITATIONE
BEATÆ VIRGINIS
MARIÆ,
ORATIO III.

Habita Nitriæ,

VI. Non. Jul. A. MDCCXXXVIII.

EPISTOLA AD ORATIONEM III.

*C*um omnibus ferè notum sit, & pro explorato habeatur: varias juventutis literarice sodalitates, benè magno numero, ubique gentium erectas quidem esse; verùm in natura, obligatione, & ritibus plerumque convenire, atque una titulorum varietate discerni: advertendum etiam venit, anniversarias illarum, festàsque dies solemnè dictione commendari solere. Et quia idem argumenti genus quotannis pertractandum venit, ad evitandam similitudinem, quæ satietatis, & fastidii Mater dicitur, aliqua novitatis specie est convestiendum. Quapropter ne
mini

mini admirationem, nemini indignationem movere debet insperata ista dicendi ratio, nemini ad ostentationem comparata videri. Ad hæc: in oratione ista, Adolescentes pii, quique probioris vitæ incrementum desiderant, invenire plurima possunt, quæ ad usum, utilitatem, & profectum suum assumant. Cùm enim optimis artibus vacare ideò potissimum elegerint, ut pietatem tum in se, tum in aliis promovere possint, atque in Mariano cultu magis, ac magis proficere: si veras has, & sinceras Mariani Sodalis notas legerint, ad æmulationem accendantur. Ex adverso autem, quibus licentiosa vita, & inanis gloriæ ambitus, aut ambitione pernicio-

*sior cupiditas in honores, in dignitates irrependi facem prætulit, dum se se ad liberalium disciplinarum studia conferrent, diuque in numerum Sodalium venire gesti-
rent: posteaquam his indicis, quibus verus Sodalis Marianus deprehendi potest, se se destitutos animadverterint; nisi pudorem omnem prius exuerint, in ruborem, & in confusionem adducen-
tur. Et hæc potissimum in causa fuere, quod materiam istam reliquis prætulerim; & Divum Joannem Baptistam, inter Sodales Marianos primò locò esse, probandum susceperim. Et quanquam nul-
lum, ex momentis his, in mentem venire contigisset; solennis tamen dies, quo novelli Sodales,
in-*

interposita Sacramenti Religione, se se cultui Matris Sanctissimæ palàm devoturi erant, satìs potuisset, ad explanandum præcipuas Sodalis Mariani partes. Quapropter, ne quem fortassè pudore afficerem: quasi ad præsens usque tempus, minùs naviter pietatis operibus studuisset; morem oratoribus perquam familiarem sequi placuit: qui, dum maximè dicunt ea, quæ dicenda omnino sunt; aliud tamen ab his agere se velle simulant.

DE VISITATIONE
 BEATÆ VIRGINIS
 O R A T I O III.

Mirari plerique solent, quid
 causæ sit: quòd arcano San-
 cti Spiritûs ductu, & auspiciis in
 lucem editus, sacer ille Evange-
 liorum, hoc est: boni, ac felicitis
 nuncii liber, qui Divi Lucæ no-
 mine circumfertur, tanta sollicitu-
 dine, hodiernam Magnæ Matris
 nostræ peregrinationem scripse-
 rit; ut eam, non qualicumque itu,
 verùm cum festinatione in mon-
 tana abîisse commemoret, Illu-
 strissime, ac Reverendissime Do-
 mine Rector, Senatus, Populus-
 que Mariane! Neque enim nega-
 re possumus, iterum, ac tertio su-
 fce-

sceptum, bonisque (quod ajunt) avibus confectum iter Marianum; si tamen unum istud eximam, nusquam alterum reperio, cui celeritate tanta se se commisisset. Ambitosam Herodis tyrannidem declinare jussa, ut suæ, ut Unigenæ sui incolumitati consulere; in Ægyptum secessisse quidem, sed verò cum festinatione abuisse, à nullo, quod sciam, Historicorum memoratur. Felici errore Dilectum suum, vitam suam, pupilam oculorum suorum amiserat; illum attamen citra festinationem, inter notos, & in Comitatu eo usque perquirebat, quoadusque in medio Doctorum disputantem non reperit. Sæpenumero sanctam petivisse Civitatem, Galilæam

læam adivisse, Palestinam obambulâsse, à sacris, profanisque Scriptoribus traditum accepimus: nihilominus, cedò locum aliquem, ad quem Maria cum festinatione contendisset? ergo hæc una temporis portio in fatis fuerat, quâ, *exurgens Maria abiit in montana cum festinatione?* Sacramentum grande agitur AA. Sacramentum, inquam, cujus magnitudine perculsus referrem pedem, infectôque negotiô recederem, nisi me præsentia tanti Præfulis recrearet, nisi frequentia vestra Sodales Mariani excitaret. Exploratum enim habeo, ea Vos propensione esse, ea devotione ferri in Mariam, ut quamvis nihil à dulcissimo Mariæ Nomine aliud, pro rostris, & pul-

pulpitis resonaret; ad unam tanti Nominis memoriam incredibili gestiretis gaudio. Ut itaque pietati vestræ morem geram, quanta vocis contentione maxima licuerit, stabilire pergam: magnam gratiarum Matrem pro suis, sibi que sanguinis communionem junctorum commodis, lento passu progredi solitam; luce hac sacerrima, ut ad utilitatem vestram, suam erigeret Sodalitatem, in ædes Cognatæ Elisabeth cum festinatione abuisse. Hoc porro nunquam faciliùs assequar, quàm, cum palàm probavero: hac ipsa die nondum in lucem editum, jam Sodalitati Marianæ, primum omnium dedisse nomen Divum Joannem Baptistam. Qua sole-
tis

tis pietate , & patientiâ audite.

Quod ne cui insolens , atque ad ostentationem effectum videatur; age , principes Sodalis Mariani notas , quibus à communi plebe secernimur , in Joanne nostro distinguamus. Ego quidem , qui singulari Magnæ Matris cultui ab adolescentulo assuevi , veros gratiarum Matris ad Elifabeth invisentis Sodales , hoc primùm indicio deprehendi posse observavi: si sub idem tempus , quô Mariæ sacri esse incipiunt , ob adeptam plenam noxarum admissarum (ut dicimus) indulgentiam magnâ incedant lætitiâ: & quotidie magis , ac magis appareat , eos sub tutela , sub defensione

DEI

DEI Genitricis esse. Tametsi verò gentes ultimæ, ad quas salutaris doctrinæ lumen pertigit, & omnis fidelium communio, Virginem Sanctissimam in amoribus habeat, ac peculiari prosequatur religione; ingens tamen illos inter, & Sodales Marianos discrimen intercedit. Idem quippe illis accidit, quod in primo conjugio susceptis liberis toties ferè usuvenire videmus, quoties vidui eorum Patres, ad alteras nuptias transiêre. Quantumvis enim pia, devota, misericors sit conjux altera, ipso tamen naturæ ductu, majori certè propensione in suos fertur filios; quàm in pupillos illos duci possit. Cedò autem, cui uspiam post natos homines

contigit, tot tantisque beneficiis, à Matre misericordiarum cumulari, quot, & quanta in unum Joannem congesta fuisse didicimus? quis ipso devotionis sui die, aut melius delictum omne, pœnâmq; peccati abolevit: aut majori gestiit exultatione? vix etenim *missus est Angelus Gabriel ad Mariam Virginem desponsatam Viro; vix Verbum Patris inclinavit cœlos, & sacramento ab omni hominum memoria inaudito, in castissimo Virginis utero carnem induit: jam exurgens Maria abiit cum festinatione in montana.* Suspende! suspende proficiscendi consilium ô Maria! salubrius cœlum, magis idoneam præstolare tempestatem! verum enim

enimverò moræ impatiens, & alienæ salutis percupida, quàm celerrimè *exurgens abiit cum festinatione in montana.* Abiit: ut priusquàm nascatur mundo, renatus DEO, mundetur Joannes: ut priusquàm diurnum lumen aspiciat, à sole justitiæ illuminetur Joannes. Abiit: ut nativæ labis pcenam, quam ab Adamo traxerat, primus ad Elisabeth invisentis Mariæ cliens exuat. Neque frustrata est spe sua, spes omnium mortalium Maria; verùm ut Divus loquitur Ambrosius: *Vocem prior Elisabeth audivit, sed Joannes prior gratiam sensit.* Ità enim Elisabeth ad Mariam: *ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gau-*

dio infans, in utero meo. Ergo-
 ne infans materno conclusus ute-
 ro, Matri gratiarum applaudit?
 ô prodigium! ô portentum! quid
 vobis videtur AA. cessavit hic
 Mariana pietas, & adversus cli-
 entem propensio? nihil minùs.
 Imò in dies, in horas, in mo-
 menta singula incrementum fecit:
mansit quippe *Maria cum illa*, id
 est: cum *Elisabeth*, *mensibus, tri-*
bus. Commoratio autem hæc,
 quid utilitatis Divo Joanni attu-
 lerit, Ambrosium audiamus: *non*
enim sola familiaritatis est causa,
quòd diu mansit, sed etiam tanti
Vatis profectus. Nam si primo
ingressu tantus profectus extitit,
ut ad Salutationem Mariæ exul-
taret infans in utero, repleretur

Spi-

Spiritu Sancto Mater infantis: quantum putamus usu tanti temporis, Sanctæ Mariæ addidisse præsentiam? Ecce vobis primam Sodalitatis Mariani notam! ecce Joannem, ex gratiæ ubertate exultantem, & in amoribus Marianis progressus facientem! siquidem illum communi mortaliæ auræ redditum, prima suis excepit brachiis Maria, prima undis abluit, prima fasciis involvit, prima Sodalium suorum Ducem jussit, & Antesignanum.

Alteram, Sodales Marianos agnoscendi rationem ex ipso fine sodalitatitatis defumo: quem (nisi me memoria ludit) in virtutibus progressionem appellatis. Qui hoc sentitis, illuc transite: qui

alia omnia, in hanc partem. Bene agitur AA. video enim ad unum omnes, in meam pedibus ire sententiam. Ite! ite! hoc enim pactô, Joannem nostrum, in Sodalium numerum, cunctis suffragiis retulistis. In quo, si alimenti frugalitatem requiritis: *venit Joannes neque manducans neque bibens*; si ciborum parsi-
 moniam: *viçtus autem ejus erant locustæ, & mel silvestre*; si potûs moderationem: *neque vinum, neque siceram degustavit*; si vestium asperitatem: *Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos*. Jam verò quis nostrûm omnium est, qui tales virtutum exercitationes frequentaverit? specioso

tamen Sodalis Mariani nomine ad unum omnes gloriamur. Ista porrò , si ultra naturæ humanæ vires esse , si ardua , atque intolerabilia videri possunt ; alias, easque Mariano Sodale dignas suspiciemus virtutes, quibus Joannes noster excelluit ; quæque illum Matri gratiarum in paucis charum reddidêre. Prima omnium virgineæ integritatis signum extulit Maria, dum Sacramenti religione se se obstrinxit : nunquam ad matrimonii illecebras velle deflectere ; & ecce ! primus omnium Joannes sacrae huic militiæ nomen dedit, atque ità strenuè in castris pudoris merere cœpit ; ut dum inexpugnabili animi firmitate iterum , iterúmque Herodem

perterreret: *non licet tibi habere uxorem Fratris tui*: primus omnium, gloriosam pro castitate mortem oppetierit. Ad Mariæ autem exemplum, quæ cùm Mater Domini & diceretur, & esset, Ancillam tamen se se professa est, quàm demissè de se senserit; advertite. Quamvis divina veritas humanitate conveffita, semel ac iterum testimonium reddiderit: *non surrexit major internatos mulierum Joanne Baptista*: ille tamen tam abjectè de se pronuntiavit; ut solemni interrogatione scitantibus: *quis es tu?* constantissimè, & humillimè responderit: *ego vox clamantis in deserto.*

Postularet quidem AA. Mariani locus iste, ut tertiam veri Sodalis notam in medium afferam: quia tamen ex celebri hoc, quod recitari audivistis elogio: *non surrexit major inter natos mulierum Joanne Baptista*: venit mihi in mentem fraudulenta illa Juliani apostatae oppositio; quâ in contumeliam Sanctæ nostræ Fidei impudentissimè abutebatur, dum ex antecedenti optimo, captiosam inferebat consecutionem: Servatorem nostrum, Præcursores suo minorem fuisse. Calumniam hanc, paucis diluere conabor. Itane ô Juliane! non surrexisse majorem inter natos mulierum Joanne Baptista, perditè contendis? ità sanè. Ego

ipse, locum istum, ità quidem ad verbum lego; verùm longè aliter accipiendum existimo. Quomodo? Joannem equidem, inter illos natos mulierum, qui posteaquàm, in primi Parentis pràvaricatione ceciderant, per gratiam Soteris nostri surrexerunt; post visos homines, omnium maximum surrexisse pronuncio, at, Servatorem mundi Christum JESUM, non ex muliere, verùm ex intacta natum Virgine: non surrexisse ad gratiam, sed humilem ad sublevandam nostram inopiam, in terram venisse affirmo.

Sed jam ad propositum revertamur. Signorum omnium, quibus ad certissimam Mariani Sodalis cognitionem adducimur,
fa-

facile maximum, facile verissimum autumo illud esse: cum quis peculiari cultu Virginem Beatissimam prosequitur. Animadverto AA. Mariani, & ex ipso vultu colligo, plerisque vestrum videri: nullam operam Mariano honori positam esse à Joanne. Quæso nihilominus, & per vestram vos pietatem obsecro: ne prius rogetis sententias, quàm me paucissimis expediam. Dicite amabo, qua religione Virginem Sanctissimam devincire vobis plurimum consuevistis? quas preces Magnæ Matri multò acceptissimas esse censetis? enimvero, nullò negotiò inter vos conveniet: centum & quinquaginta grana, aut geminas illas & se-

ptuaginta Sphæras, quibus ab rosarum suavitudine, rosarii nomen adhæsit; ultra cæteras omnes supplicandi formulas, Matri Virgini arridere. Et ego in hac sum sententia. Pace tamen vestra tria ex vobis percunctor. Primum: quid ad singula Coronæ Marianæ (ut vocatis) grana recitatis? Salutationem Angelicam. Deinde: in quot partes distribuitis hanc precandi formulam? in tres. Postremò: qualisnam sit isthæc partitio? alteram debemus Angelo Gabrieli salutanti: *Ave Maria gratiâ plena Dominus tecum.* Alteram Divæ Elifabethæ Mariam resalutanti: *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Extremam demum ab Ec-

Ecclesia mutuati sumus. Salva res est AA. Hac ipsa die in domo Cognatæ Elisabeth, altera supplicationis hujus portio suam accepit originem. Ambigitis? gemina Ecclesiæ lumina, Ambrosium alterum, alterum Joannem Chrysostomum audite. Hic ita loquitur: *Linguae maternæ benedixit Joannes, eamque traxit, ut loqueretur. Ille verò: Vocem prior Elisabeth audivit, sed Joannes prior gratiam sensit, . . . Neque prius Mater repleta quàm Filius: sed cum Filius esset repletus Spiritu Sancto, replevit & Matrem.* Quid verò Sancto Spiritu repleta Mater egerit, nôsse cupitis? continuo in divinas has laudes erupit: *Benedicta tu in mulieribus,*
 &

& benedictus fructus ventris tui.
 Tibi igitur, ô Dive Joannes! ex Patrum Sanctissimorum mente meritissimò debemus: quòd peculiarem hanc precandi formulam affecuti simus; quam tu materno ore protulisti: dum linguæ illius benedixisti, eandémque ad loquendum excitâsti. Cautè durior sit, qui nihil ad cultum, nihil ad venerationem Mariæ, Joannem nostrum contulisse sibi persuadeat.

At surrexerit aliquis, & ex illorum numero in médium processerit, qui se se magnificè circumspicere consueverunt; ut magis licenter inficiari possit: Divum Joannem, hòc potissimùm, quòd legibus Sodalitatis Maria-
 næ

næ non paruerit, in R. P. Mariana civitate donari potuisse. Huic ego vulgari Juris-Consultorum axiomate faciam fati: legem nondum latam, nondum obligare. Sub idem porrò tempus, geminæ tabulæ, in quas septem, decémque regulas Majores nostri retulêre, nondum lucem aspexerant. Quemadmodum enim non primis, ac tenuibus Romani Imperii principiis, verùm post admissam gentium finitimarum multitudinem, An. U. Cond. CCC. S. p. Postumius, Sex. Sulpicius, A. Manlius creati Legati, utiliores Lacedæmoniorum, atque Atheniensium leges exscripserunt, easdémque Decemvirorum operâ in XII. Tab.

Tab. redegerunt: pari ratione, non primis R. P. nostræ Mariæ annis Leges, & S. C. accepimus; verùm infinitis propemodum Civibus in Sodalitatem cooptatis.

Verùm, cùm longiusculè producta oratio, jam festinet ad exitum; reliquum est Sodales Mariani, ut Sanctissimum congressûs nostri Antesignanum, pro virili imitari studeamus. Sic enim fiet: ut nos purioris mentis conscientia defensos, semper gaudentes, nemini offensionem creantes, judicio, & voluntate Mariæ filios esse, omnes intelligant: ut virgineæ integritatis gemmam, in lubrica, ac periculi plena adolescentiæ ætate incorruptam,

ORATIO III. III

ptam, & inviolatam quàm fidelissimè asservemus: ut ad plenam nostri despicientiam, & contemtionem exemplô Divi Joannis adducamur. Sic fiet: *ut meliorum charissimum æmulatores facti*, de virtute in virtutem progressionem faciamus: ut suavissimam precandi formulam, quam à Divo Joanne materno ore loquente accepimus, summa devotione frequentemus; atque a deò singulari hac religione, cultum Magnæ Matris promovere, honorem efferre, augere gloriam, & æstimationem conemur. Sic denique fiet: ut præcipuis his Sodalibus Mariani notis instructi, cùm decreta dies è vita hac mortali migrandi illuxerit; hilares,

res, securi, alacres in occursum
piissimæ misericordiarum Matris
cum festinatione abeamus.

DE SEPULTURA

DIVÆ

CATHARINÆ,

ORATIO IV.

Habita Szegedini,

IN ÆDE DIVI DEMETRII,

VII. Kal. Dec. A. MDCCXXXIV.

EPISTOLA

AD ORATIONEM IV.

UT ingennè, quod res est, confitear; negare non possum: præsentem orationem, non tam mea voluntate, quàm Auditorum importunitate, annò eodem, quò habita est, prælo subjectam fuisse. Prodiverat illa quidem in publicum, verùm à latini sermonis nativa venustate ità aliena; ut cùm speciem istam inducere illi pararem; difficultate rei, à proposito fuerim avocatus. Ne tamen ingenii, & eloquentiæ nostræ partus, qui primus omnium lucem publicam aspexit, penitùs intercidat: molestissimo, ac difficillimo labore perfunctus sum. In hoc
igi-

igitur opere, si rationum momenta, si ordinem, si connexionem spectes; cum veteri illo in omnibus consentire videbitur. Si autem ad periodorum structuram, ad numerum, ad stylum oculos convertas; aliud ab illo esse, omnino intelliges. Quamvis non defuerint complures aliæ causæ, quæ me identidem urgere non cessabant: ut ab operosa lucubratione ista abhorrere tandem desisterem. In his non postremum locum obtinet, jugis accepti beneficii memoria, quò me Amplissimus Civitatis Szegediensis Magistratus sæpe numero dignatus est. Quamvis incredibilis ejusdem sollicitudo satè posset ad animum nostrum in gratificationis officio

conservandum: qua solitudine, cum patrocinium causæ meæ, tum ingenuarum disciplinarum susceperat. Cum enim literarum dignitatem vindicandam, & ab injuriosa despectione liberandam assumpsissem; jamque adversariorum substructionibus, qui auctoritate, clientelis, vi, numero plurimum valebant, eò res nostræ recidissent; ut periculum causâ cadendi imminere videretur: eo fervore, conatu, diligentia optimarum artium partes propugnare Cives clarissimi voluerunt: ut cum labori nulli, nullis impensis parcendum existimarent, paucis diebus, negotium omne quàm felicissimè confecerint. Ut ergo Civibus de me, de literis, de Scholarum

larum honore optimè meritis gratam aliquam vicem redderem, observantiæ meæ, perenne monumentum dictionem istam esse volui.

DE SEPULTURA
DIVÆ CATHARINÆ,
ORATIO IV.

Quanquam inexpectatam mortis memoriam, & acerbam aliquando decedendi necessitatem ibi effenderitis, ubi ad festivitatem, ad elegantiam, ad relaxationem animi comparata omnia expectabatis; ab amaris nihilominus questibus, & à lugubri commiserationis affectu Patres Conscripti abstinete. Cùm enim hæc parentalia, propiùs inspexeritis, quæ pro majestate Regii sanguinis, ad immortalem posterorum memoriam instructa, anniversaria celebritate instauraturi sumus: nihil minus, quàm
tri-

tristes complorantium ululatus, quàm amaras funus prosequen-
tium lachrymas, quàm luctum, quàm mœrorem notabitis. Cir-
cumferte oculos, atque in Divo-
rum immortalium aras defigite,
ad laquearia sacræ ædis attollite,
ad bases, ad parietes, ad rostra,
ad cancellos, ad universam de-
mum sacram supellectilem conji-
cite: ad unum omnia, tantam,
tàmque humana majestate majo-
rem spirant dignitatem: ut nisi
vos religionis Romanæ authori-
tas avocaret, Jovem Capitolinum,
aut fabulosum Numen ab hoc a-
liud, apparatu tam magnifico,
hujus fani hospitio excipiendum
esse, suspicari possetis. Assurgit
quidem in amplissima templi area

urna funebris; illa tamen sic auro, gemmisque distincta, sic triumphorum emblematis exulta resplendet: ut Regiam Junonii thalami speciem repræsentet. Accedit liberalitate vestra restitutæ artis musicæ amœnitas, delicia, suavitudo, quam præterire nullô modô possum. Assequimini jam, nullus dubito, quorsum mea inclinet Oratio P. C. assequimini; quos tam acri judicio, tam vivaci ingenio esse, perspectum habeo; ut ex mansuetioribus literis plurimùm solatii capiatis. Argumento mihi est singularis vestra humanitas, quâ & lectissimos liberos vestros artis Oratoriæ præceptionibus instituendos mihi credidistis; & sacra hac luce, adi-
tum

tum ad locum istum aperuistis. Assequimini, quis tam splendide, tam hilarè, tam magnificè effe-
 rendus veniat: siquidem magnifi-
 centissimum, quem coram intue-
 mur tumulum, ex ærario constru-
 xistis. Catharinæ funus longè
 clarissimum, nullâ quidem homi-
 num frequentia honoratum, sed
 verò beatarum mentium operâ,
 in Sina Arabiae monte humatum,
 anniversaria dictione celebratum
 iri assequimini. Ne porrò pa-
 tientia vestra abuti, ne muneri
 meo apud vos deesse videar, qui
 Scholas Pias, in hunc extra alios
 plurimos, finem civitate donastis:
 ut Divæ Catharinæ memoriam
 in singulos annos renovarent;
 quanta licuerit maxima brevitate

proponam : Divinis Catharinæ parentalibus, neque paria, neque celebriora usquam gentium extitisse; vos pro solenni vestro benevolè audite.

Tria sunt P. C. quibus optimorum Civium Manibus, & bene velle possumus, & illustre illorum nomen ad immortalitatem prorogare. Horum alterum ad loci celebritatem, cui funus inferri contigerit, pertinet: alterum ad frequentiam & nobilitatem iusta persolventium spectare debet: postremum à Majoribus hominis vitâ functi, & à rebus illius præclare gestis peti solet. Quorum singula cum tanta sint, ut ipsa per se satis posse videantur, ad redimendam famæ perennitatem,

in controversiam revocari nullô modô convenit: omnium magnificentissimam sepulturam fore, in quam triplex ornamentum istud confluxisset. Expectare mihi videmini P. C. quæ, quantâque sit montis Sina dignitas, & laudis amplitudo; expectate quam vultis maximam, vincam tamen expectationem omnium: si collis hujus, cui Catharinæ funus illatum novimus, religionem, dignitatem, æstimationem ex sacris literis audire sustinebitis. Ad dubitatis? age in Arabiam contendamus. O salve montium venustissime! felicior orbis terrarum regio, collis Divinissime! Tu enim collis ille es, in quo, dum Moses testamenti tabulas de

cœlo acciperet: cœperunt audiri
 tonitrua, ac micare fulgura,
 clangorque buccinæ vehementiùs
 perstrepebat; totus autem mons
 Sinai fumabat, eò quòd descen-
 disse Dominus super eum in igne,
 & sonitus buccinæ paulatim cre-
 scebat in majus, & prolixius ten-
 debatur. Quid plus? dum ve-
 nit Amalec, & pugnavit contra
 Israël; Moses, Aaron, & Hur
 ascenderunt super verticem collis
 Sinai, cùmque levaret Moses ma-
 nus suas, vincebat Israël. Ad
 hæc: profecta omnis multitudo Fi-
 liorum Israël de deserto Sin, ca-
 stra metati sunt, ubi non erat
 aqua ad bibendum: & ait Do-
 minus ad Mosén: en ego stabo
 coram te supra petram Horeb,
 per-

percutiēsque petram, & exhibit ex ea aqua, ut bibat populus meus. Petram autem Horeb, alteram ad radicem montis Sina, alteram ad jugum ipsum Geometræ sacri constituunt. Ratum proinde, & firmum habeatis: neque montium aliquem reperiri posse, in quo DEI Opt. Max. gloria, majestas, amplitudo in tanta hominum frequentia crebrius resplenduisset: neque à memoria hominum visum fuisse Principem, Regulum, Imperatorem, aut alium ab his, orbis terrarum Dominum, qui usque eò celebrem sepulturam meruisset. Cessent, cessent officiosa Bactra, suam in Meandrum pietatem tantopere commendare! mittat Artemisia reli-

religionem suam tam magnifica prædicatione efferre! nihil ad Catharinam Meander, nihil Mausolus: nihil ad montem Sina Baëtra; nihil Artemisia. Nemo tamen sit; qui, dum ista avidis auribus excipit, malè de nobis existimet: quasi geminis his, ac omnium sermone celebratis funeribus, fidem vellemus derogare. Quamvis enim plurima, ad promovendam urbium, & regnorum famam magnificè conficta fuisse non ignorem; istis attamen authoritatem testimonii detrahere nullò pacto volo. Nam illud quidem ultrò admitto: tot, tantisque dotibus, pulcherrimis belli, pacisque artibus claruisse Meandrum, ut posteaquam de vita decessisset,

testa-

testatum factura Bactra, quem Principem amisere, ad locum, & diem hunc in finem condixerint: quò Magistratum omnium consensione, divinos eidem honores decernerent, & rogum promovere componerent. Res ex animi cessit sententia: civitates finitimæ ad spectaculum effusæ, soluta religio, sacra terminata. Sed ô Deum, hominúmque fidem! puncto temporis universa Bactra in discrimen longè maximum adducta sunt. Quandoquidem ingens controversia, de Meandri cineribus enasci cœpit: quænam potissimum Urbium, tanti Principis sepulchro dignior haberetur? Et ecce tibi! ex pia hac contentione, impialis exoritur; concitatur tumul-

multus; ad arma ruitur; instru-
 untur acies; civile bellum exar-
 descit. Furor tandem, motus-
 que ille hoc S. C. ità restinctus
 est, ut nulla scintilla incendii re-
 manserit: jussa, videlicet, una-
 quæque Urbium, pro Regiæ ma-
 jestatis splendore, monumentum
 sepulchro addere; in quod, æqua
 lance, per Bactra universa divisi
 cineres inferrentur. Istud autem
 facilius, & procliviùs conceden-
 dum arbitror: Artemisiam incre-
 dibiliori venustate, animique ma-
 gnitudine mulierum facilè pri-
 mam, ea fuisse pietate in Mau-
 solum conjugem; ut religioni
 sibi duxerit, Mariti sui bustum
 tumulo includere; verùm piis il-
 lius Manibus bene precata, quo-
 tidie

tidie inter Regiæ mensæ delicias, de Mausoli sui cineribus, partem aliquam, summa cum voluptate, & animi dulcedine, eò usque in stomachum trajiciebat; quoad usque Virum sibi olim in paucis charum quantuscunque erat, intra viscera tumulavit. Jam nunc ego, per cognitionem rerum vetustarum, quâ plurimum polletis, oro vos, atque obsecro: ut si funus geminis his illustrius, memoriâ tenetis; in medium adducatis. Certus enimverò sum, quidquid ex omni antiquitate devocaveritis, infra montis Sinai dignitatem fore.

Sed hæc de sepulchro; ad beatissimos illos spiritus, ità enim rerum ordo postulat, à quibus

Divæ Catharinæ parentatum est,
 convertamur. Quod ad me at-
 tinet, quoties temporis illius me-
 moriam repeto ultimam, quô pri-
 mùm beatarum mentium excel-
 lentiam propiùs inspicere, & me-
 ditatione bene longa, quantum
 per ætatem, & vires licuit, etiam
 assequi conatus sum; toties de
 Patrum Sanctissimorum sententia,
 firmè statuo: ne M. T. Cicero-
 nis quidem eloquentiam suffice-
 re ad naturam, & decus civium
 cœlestium explicandum. Quan-
 tum tamen diuturna commenta-
 tione colligere potui, ob oculos
 ponere contendam. Tam sub-
 limis, tam divina est novissimi
 cuiusque in cœlestibus Angelis,
 honoris amplitudo, & eminentia;

tia; ut postquam summorum Magistratum fasces, & secures, atque adeò magnifica Publicanorum, Quæstorum, Censorum, & Consulium nomina, ad unius hominis personam contraxeris; quantum anima corpore potior est, tantum mortales omnes purissimis, & omnis navi expertibus animis inferiores esse, recognosces. Nam, quousque à Patria cœlesti, ad quam unicè aspiramus! extorres, exulésque, peregrinorum ritu, vitam vivemus levem, mobilem, & volubilem; quamvis universo terrarum Orbi, cum imperio præsimus; ab humanæ vitæ miseriis, nos ipsi expedire, nullâ vi, nulla arte valeamus. O miseram rerum morta-

lium, conditionem! ô acerbam
 fatorum viciffitudinem! quàm
 fœdam, boni Sùperi! in luteo
 fragilis corpusculi vase, ægritu-
 dinum, molestiarum, fordium
 colluvionem circumferimus? quo-
 tidiana corporis reficiendi necessi-
 tas, cibi, potûs, fomni, relaxa-
 tionis animi sollicitudo, docu-
 mentum dare potest. Quod
 ipsum lepidissimô commentô, quô
 Menenius Agrippa, plebem Ro-
 manam, ad Patrum auctoritatem
 revocâsse fertur, Livio narrante
 didicimus. Sub primam mundi
 ætatem, cùm non uni homini,
 ut modò fieri amat, verùm re-
 bus omnibus sua vox, suus sen-
 sus, suum esset ingenium: indi-
 gnatas reliquas corporis partes,
 quòd

quòd suâ curâ, labore, ministè-
riô lautis, & tempestivis volupta-
tibus ventriculum alere, nutriré-
que opus habeant; conspirâsse,
eidémque dixisse diem. Cere-
brum pro tribunali confederat;
cum data loquendi potestate, o-
culi primùm barbaram, crudelem,
& inexorabilem ventris tyranni-
dem, amara dictione exaggera-
re cœperunt: quòd crudô illius
imperio antelucanas opificum vi-
galias prævenire, serò admodùm,
& plena nocte ægrè quietem im-
petrare, noctu, atque interdiu
excubare adigantur. Manus fer-
vitorum lassitudines, rusticationis
incommoditates, in cibo af-
ferendo defatigationes, tanta vo-
cis, tanta animi contentione exa-

gitare visæ sunt: ut cùm diris omnibus stomachum devovissent, illiusque unius causâ se ad stivas, aratra, pecudes, triremesque damnari, & testibus satis locupletibus, & interposito jure-jurando probavissent; finem facturæ non crederentur: nisi prolixam accusationem pedes interpellâssent. Hic isti, ô effrænem iracundiæ licentiam! quos non labores? quas non molestias in judicium protrahebant, quibus in vastissima ventris mole circumferenda, in dies plus, plûsque occalescunt? lingua inde, suas agere partes, & incusationem ab ovo parabat ordiri; cùm illius loquacitatem judex veritus, & à comperendinatu, ut qui maximè abhorrens,

suf-

suffragia extemplò rogari debe-
 re, edixit. Nec mora, cadit à
 causa miser stomachus, & severò
 Prætoris interdictò cavetur: ne
 manus ad os cibum ferrent, ne
 os reciperet, ne dentes confice-
 rent. Hac irâ dum ventrem do-
 mare volunt; postridie ille esuri-
 re, deinceps latrare, tum langue-
 re, cibúmque omnem cum fa-
 stidio rejicere; ad extremùm,
 membra ad unum omnia, in per-
 niciem, & exitium secum præci-
 pitare. Habetis P. C. vitæ no-
 stræ statum sanè quàm calamito-
 sum brevè recitatum; à quo ta-
 men beatos cœlorum incolas quàm
 longissimè abesse, inter prima
 Religionis capita didicistis. Nullâ
 illi arrogantia, nulla ambitione

efferuntur; nunquam cœco, ac præcipiti furoris impetu in transversum aguntur; nunquam alienis inhiant facultatibus. Nulli invident, nulli succensent, nulli offensionem esse possunt. Omnis illorum occupatio: *gloriæ Conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, in circumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari.* Horum, in res creatas imperium siqui ratione, & intelligentiâ comprehendere gestiunt; audiant, quid sacra Regum historia memoret: *factum est in nocte illa, venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia: & rursus: cum*

extendisset manum suam Angelus, de mane usque ad tempus constitutum, mortui sunt ex populo, à Dan usque ad Bersabee septuaginta millia virorum: ex his, ad reliquorum omnium, quæ prope modum infinita sunt; cognitionem planè pertigerint.

At, quorsum me intempestivus dicendi ardor abripit? tempus exigit, ut ad fospitalis vestri Numinis mores integerrimos, regiámque illius domum defleat oratio. Grande nobilitatis decus, & fumosas Majorum ceras, vix quicquam dignitatis conciliare, imò probro, & despiciatui toties exponi, nemo est, qui non intelligat: quoties ad ignavum, inertem, & à virtute Pa-

trum alienum nepotem, aut neptem devolvuntur. Vera enim nobilitas, quæ cum suo digna sit nomine, tum à vulgo discrepet, hæc una, jure optimo, dici debet: cui usque adeò arcta necessitudo cum virtute intercesserit; ut quò honestiori loco, quò genere clariori cuique nasci, & amplio rem, atque copiosiore hereditatem adire contigerit; hoc rerum præclarè gestarum numerò, excellentiâ, splendore cæteris præstare conetur. Ecce tibi Divæ Catharinæ laudes compendiaro circuitu definitas. Datâ etenim operâ Avorum, Proavorumque illius gloriam prætereo; quorum plerique; auctoritate Regia, omni Græciæ cum potestate præfuere.

Ex

Ex industria, pulcherrimum adolescentiæ florem, in sanctissima turpificatæ luxuriei ignoratione, in diligenti artium optimarum tractatione sanctissimè traductum in memoriam revocare negligo. Si namque jugem literarum famem reminiscor, si animosam in pietate propugnanda solertiam recordor, quâ Maximinum ad sacrilegas Deorum aras facientem constanter, & liberè redarguit; quâ quinquaginta Græciæ Sapientum robur infirmavit; quâ plurimos à superstitiosa religione, ad cultum veri Numinis avocavit; vereor: ne concessi temporis angustiis egrediar quidem; verùm ad Divæ Catharinæ facinora summatim etiam referenda minùs compara-

paratus inveniar. Hoc unum, quod subjecturus sum, elogiorum omnium, quæ sine numero adferri possunt, partes sustineat: Divam Catharinam, pro comprobanda religionis Christianæ veritate, vitam cum sanguine gloriosissimè profudisse.

Intellexistis, nihil dubito, quæ & quanta sit montis Sinai dignitas, & à Sacramentorum complexione religio: intellexistis, quàm longo intervallo, beatæ illæ animæ, corporisque expertes spiritus, humanæ ambitionis gloriolam, amplitudinis lucem, dignitatis majestatem post se relinquunt: intellexistis ab omni sæculorum memoria, usque eò celebre funus nemini decretum

tum fuisse, quod cum Cathari-
 nae sepultura in comparationem
 venire posset. Jam ergo vos
 consulo, quid mihi faciendum
 existimetis. Id enim consilii pro-
 fectò taciti dabitur, quod ego
 mihi necessariò capiendum intel-
 ligo: ut nempe Sospitam, Patro-
 nam, Defensatricem Urbis hu-
 jus, conceptis verbis, & arden-
 tissima prece venerari conten-
 dam. O clarissima cœlestis sa-
 pientiæ Magistra! ô acerrima vir-
 ginalis pudicitiae custos! ô divi-
 nissima Christianæ fortitudinis
 idea! admitte anniversariam vo-
 tivæ celebritatis memoriam! ad-
 mitte civium optimorum, Magi-
 stratum æquissimorum, sacro-
 rum purissimorum religionem,
 de-

desideria , supplicationes admitte! age age providentissima , sapientissima , vigilantissima Procuratrix ! Civitatem tuam , à gravioris cœli injuria , & pernicie tuere : à sterilitate agrorum , frugum inopia , à caritate annonæ defende : à vastitate , à seditiosis motibus , à domestica , extraneâque perturbatione custodi : ut Patres Conscripti , ut centumvirale judicium , ut urbana plebes clarè intelligat : se in amoribus ,
 se in affectibus Catharinæ
 primô locô esse.

DE VERBORUM PROPRIETATE

Cincinnis, & fuco Elo-
cutionis præferenda

ORATIO V.

Habita Nitriæ,

In Schola Eloquentiæ,

Kal. Aug. An. MDCCXXXVIII.

EPISTOLA AD ORATIONEM V.

PERTINACIAM pravae consuetudinis, quae nobiscum creverit, nobiscum adoleverit, ponere velle: naturae ipsi vim inferre est. Tenaces enim eorum cum primis sumus, quae rudibus annis didicimus. Hinc fieri amat: ut primis rei literariae rudimentis humaniores plerumque disciplinae respondeant. Contingit quippe quam frequentissime; ut duo, pluresve adolescentuli, aequalia ad Scholas ingenia adferant, contentione summa in literas incumbant: alter tamen aperte, emendate, graviter, non sine jucunditate, de re qualibet scribat, dicatque; alter au-

autem barbaram, lutulentam, tumescentem dictionem, adulta etiam ætate parturiat. Cùm itaque in cogitationibus istis multum, diuque versarer; animadverterem autem eorum nonnullos, qui se mihi in disciplinam tradiderant, levi, ac inflato dicendi genere delectari; metuerem verò, ne malum in dies serpat, latiusque propagetur: privatis monitionibus, illos ad officium reducere conatus sum. Ut proinde res ex voto caderet, notas omnino probrosissimas, ex Paulini à S. Joseph, & ex Jacobi Faciolati lucubrationibus, magnò numerò delegi; quibus notis, à clarissimis his ætatis nostræ Oratoribus, arrogantis, & supervacaneæ

*canæ, in eloquendo cultionis se-
ctatores inuruntur. Sed familia-
ritas ludicrorum codicum, ac diu-
turnior pigmentorum consecratio,
altiores in quorundam animis ra-
dices egerat; quàm ut privatis
monitionibus evelli posset. Igi-
tur quò proclivius, minorèque ne-
gotio frequentissimam, & lectissi-
mam Juventutem literariam, ab-
sturgescentis eloquentiæ studio
maturè avocarem, atque ex offi-
cii mei munere, purioris sermo-
nis amore, discipulorum animos
inflammarem; obvia hæc ratio-
num momenta, ad captum eorun-
dem accommodavi. Hanc ergo
laboris mei causam fuisse, inge-
nuè confiteor; nequis existimet,
ab elatione animi, ista fuisse pro-
fecta.*

fecta. Novi ego jejunitatem meam, & quàm parùm in hoc ipso genere possim; probè cognitum habeo. Illud tamen sinè pudore, & verecundia disertè profiteor: si mihi errandi necessitas incumbat; malle me tenuitate, & humilitate styli in errorem labi: quàm mollitudine sermonis, aut importuna congerie pigmentorum.

DE VERBORUM PROPRIETATE,
Fusco, & cincinnis Elocutionis
præferenda,

O R A T I O V.

PLUS æquô audax esse, & à
quotidiana hominum con-
suetudine discessionem parare vi-
deor; quod tempestate calami-
tosissima, quâ infinitæ gentium
barbararum copiæ, patriis fini-
bus, inimica, atque infesta signa
intulerunt: posthabita salutis pro-
pria ratione, quam unus quilibet
in tuto collocare, & hostium fu-
rori subducere, unicè in votis
habet: Romanæ linguæ gloriam
vindicandam, & quantum per
vires licet, à teterrimis sordibus,
atque à molliori, effceminatôque
luxu

luxu susceperim perpurgandam. Quodsi Cæsari, ut Tullius in Bruto testatum facit, gravissimis R. P. occupationibus, & innumera hostium multitudine circumvento, laudi esse potuit: quòd de ratione latinè loquendi accuratissimè scripserit: omnem temeritatis suspicionem à labore nostro amovebimus: si per sollicitam veritatis perspicentiam didiceritis, orationem istam, ad ingenia vestra provehendum, comparatam esse. Neque enim difficillimo quòque tempore is esse volo, qui meis rationibus velim consultum bene, majestati literarum malè: Sed verò, tum præclarè mihi prospectum esse arbitrabor, cùm & literæ pro dignitate tractabuntur,

& ex earum tractatione, fructum ampliffimum capietis. *Fama est, Catonem Uticensem, in ipsa curia Romana, cùm de inferendo bello gentibus barbaris, sententiæ rogarentur; libros lectitare consuevisse: Pompejum verò in ipsis castris nullum diem finè lectione elabi sustinuisse. Ego etiam audere, & posito metu, rem captui, atque autoramento vestro maximè consentaneam, pro muneri mei ratione decrevi commendare. Nemo tamen sit, qui persuaderi sibi sinat, deridendi, & exhibilandi sui causâ dictionem istam instructum iri: quo pacto enim, in vos, ô Juvenes lectiffimi! deliciae meae, gloria mea, dimidium mei, tam acerbus, tam*
inju-

injurius esse possem? verum, hac potissimum ratione, ad dicendum impellor, quod matura praesagitatione cognoscam: fucosum, insolens, molle dicendi genus, ad quod aetatis veriùs, quam ingenii vitio aliquando declinatis, vobis detrimento, mihi dedecori fore. Hoc porrò vitium, ex perpetuo troporum, & Schematum abusu, ex frigidis leporibus, & cumprimis ex luxurie, obscuratione, obsoleti verbi usurpatione, ex fabellarum, exemplorum, sententiarum coagmentatione procreatur. Et quamvis hæc talia sint, quæ suo loco, & tempore advocata, clarissimum orationi lumen adferunt, quia tamen frequentatione ipsa in de-

pravationem orationis degenerant: proprietatem verborum, crebritate pigmentorum potiorrem esse, discite existimare.

Marcus Tullius Cicero, vir omni eruditionis genere instructissimus, idemque divinissimus in dicendo Magister, ut integritati latini sermonis providere, ut ingenui cujusque, atque ad honestatem à natura facti hominis manus, & calamum, ab redundante ornamentorum coacervatione abstertere posset: postquam dixisset: *Cæsarem ferè omnium Oratorum loqui elegantissimè: nec id solùm domestica consuetudine, & dudum Læliorum, & Domitiorum familiæ: sed ut perfecta esset illa bene loquendi laus,*

laus, multis literis, & iis quidem reconditis, & exquisitis esse consecutum; libro eodem, in hæc verba prorumpit: etiam commentarios quosdam scripsit Cæsar rerum suarum, valde probandos, nudi enim sunt, recti, & venusti: sed dum voluit alios parata habere, unde sumerent, qui vellent, scribere; ineptis gratum fortasse fecit, qui volunt illa calamistris inurere, sanos quidem homines, à scribendo deterruit.

Itáne verò, bone Cicero! inepti homines, & neque fati fani tibi videntur, qui naturalem eloquentiæ pulchritudinem, gratiam, amœnitatem fastidiunt? quid, quæso, dicturus eras, si unum aliquem, ex illa Oratorum

fecta, pro concione dicentem offendissēs; qui dum summa animi, summa vocis contentione nititur, cupiditates frangere, similtates componere, benevolos captare, pertrahere repugnantes: tanta tamen ornamentorum varietate, tanta ubertate dictionem obruit; ut nemo unus audientium percipere possit: qua de re declamationem instituerit? Causinus certè palàm fatetur: nihil magis stultum cogitari posse, quàm velle orando persuadere; ità tamen dicere, ut intelligi omnino nequeas. Patrum equidem nostrorum ætate memoriæ proditum est, quemdam fortunæ mediocris hominem, vehementiâ morbi in furorem incidisse,
 qui

qui quòd vitream corporis molem contigisse sibi crederet, obvium quémque fustuario excipere, atque à vicinia absterrere conabatur. Alterum commentitia capitis sui magnitudine, granditatem montium exæquari ratum, neque amplissimos ædium ambitus satís esse, ad abdereticum, atque insanis substructionibus laborans cerebrum, tecto recipiendum existimantem; sub nudo jove, asperrimas cœli injurias præfractâ patientiâ tolerâsse. Nostrâ etiam memoriâ erat, qui manes inter, ac sepulchra, multos dies, & annos delituit: quòd persuasum haberet, animam sui corporis olim inquilinam, ob admissum nescio quod crimen, in
vici-

vicini afinum commigrâsse. Nihilominus post visos homines, abrepto animi sensu, ad insanitatem ultrò abire voluisse, nemo visus, nemo notatus est. Quod tamen illis ipsis, ex Ciceronis, & Caufini mente accidere paulò superius vidimus, qui in conquirendis vocibus inquinatis, qui in facetiis, qui in argutis elegantissimis ad orationis depravationem coacervandis, ætatis robur magnam partem atterunt, & valetudinem ipsam, sæpe numerò in discrimen conjiciunt: quique sibi videntur toties digitò cælum contigisse, quoties novam, peregrinam, mollem, aut ab Andronici, Nævii, Pacuvii Abavis petitam voculam, in ad-
ver-

versaria retulêre. Boni Superi!
 quousque tandem acutissimô ho-
 mines ingeniô, verum iter glo-
 riæ ignorabunt? quousque expe-
 dita dicendi ratione posthabita,
 in salebrosæ elocutionis asperita-
 te hærebunt? ô deplorandam tot
 solertissimorum Juvenum lusio-
 nem! E quibus planissimè conji-
 ci potest, in perniciosam hanc;
 & ab inferis (si id sentire per re-
 ligionem licet) evocatam iniqui-
 natè loquendi consuetudinem,
 non illos solùm venire, qui ob-
 soleti verbi frequentatione, pa-
 triæ linguæ admistione, gramma-
 ticarum præceptionum ignoratio-
 ne, orationem caliginosam, bar-
 baram solæcismisque deforma-
 tam procudunt: verùm etiam
 vio-

violentum translationum, Schematum, exemplorum congestum, ad corruptelam Romanæ linguæ facere. Jam familiaribus documentis rem omnem illustremus. Exquisitissimis, atque ab ultimis finibus Arabiæ felicioris, petitis epularum condimentis immoderate, & insolentiùs abutere: quid ultra ad jacturam valetudinis desiderabitur? falernum vinum, quod & meracum sit, & suavissimo odore, cœnaculum compleat, saliaribus cœnis inferatur, modum excede: quod virus pestilentius in viscera abdidisti? spectatissimas medicæ potiones, infano sumptu ad restaurandam valetudinem congere, sed verò majori quàm par est pondere, majori

jori numero affecto ventriculo ingere: Mecastor! quam morborum colluvionem invexisti? quemadmodum ergo, & medicinæ, & vini, & condimentorum usus parrior, ad salutem corporis plurimum potest, nimia verò abutendi facilitas, & temeritas sexcentas ægrotudines ingenerat: ità latini sermonis ornatus omnis, si parcè, & cùm res postulat, admoveatur, illustrat; si immoderatus sit, obscuram reddit dictionem.

Quantâ autem curâ, quâque studiosè proprietatem verborum custodiverit idem Cicero, satis magno argumento esse potest, quod subjiciam. Fuit, cùm existimaret: *inbibere remos*, idem esse,

esse, ac *retinere*. A nautis subinde edoctus *inhiberi remos*, cum navis ad puppim convertitur; minimè cessandum putavit, donec Atticus, & Varro moniti, locum istum, in altero quaestionum Academicarum libro emendârunt. Quod ipsum hæc Tullii ad Atticum satis apertè indicant: *inbibere illud trium, quod mihi arriserat, vehementer displicet; est enim verbum totum nauticum: quanquam id quidem sciebam, sed arbitrabar sustineri remos, cum inhibere, essent remiges jussi. Id non esse ejusmodi didici heri, cum ad villam nostram navis appellaretur: non enim sustinent, sed aliò modò remigant. Quare facies, ut ità sit*

sit in libro, quemadmodum fuit.
Dices idem Varroni, nisi fortè
mutavit. Ecce incredibilem Ora-
 torum Principis sollicitudinem in
 verborum notione conservanda.
 Revivisceres utinam! revivisceres,
 atque ad communis auræ usuram
 ab inferis reverteres; ô acerrime
 purioris eloquentiæ vindex!
 foret profectò, quòd argutuli isti,
 qui Latium omne perniciosissimo
 luxu inquinatum pergunt; aut
 publico abstinerent, aut licentio-
 ri loquacitati frænos injicerent.

Quod utinam suam illi infeli-
 citatem intelligerent, dùmque
 nativæ latinitatis cultores, per
 summam injuriam despiciunt,
 quanto ipsi apud eruditissimum
 quemque despiciatui exponantur,

perviderent: à consecrandis fucatae eloquentiae pigmentis, ad naturalem Romani sermonis elegantiam, atque adeò ad verborum proprietatem conatum omnem, ingenium omne transferrent: neque in scedissimam errandi necessitatem tum potissimum ruerent: cum excolendae, & perpoliendae locutioni vacaverint. Rei hujus ambiguitatem, ad veritatis lucem proferri postulatis? finite me, ô Juvenes lectissimi! quos ego amantissimae sobolis loco semper habui: finite me unum alterumve, ex abusibus illis adducere, in quos diebus proximis, intempestivâ ornatûs curâ aliquot vestrum præcipitavetat: Erat, qui *adversaria* publicanorum libellos, in

in quos, dati, & accepti rationes negligenter, & sinè delectu referuntur; pro adversis rerum vicissitudinibus usurpavit: erat, qui verbo funebri *parentare*, genitorem optimum salvere iussit, qui *diem* calumniatori *dicere*, idem esse, atque ex urbana consuetudine felix, ac faustum mane gratulari existimavit. Erat, *qui hominem novum*, pro peregrino, & advena: qui *cæli gravitatem*, pro nubibus pluvias minantibus: qui *senem stomachantem*, pro acerbis ventriculi doloribus vexato, decrepito, vetulóque homulo, ad pensum literarium (exercitium dicitis;) ad ornandum chartis inscripserat. Dies me deficeret, si in putidis hujus generis men-

dis recensendis, acer, & industrius essem.

Pudet me vestri, imò miseret infucati Oratores! siquidem vos coronariò, eòque mundissimò eloquentiæ aurò postpositò, fucum, & intertrimentum auri captatis; siquidem divitiarum gemmarum decore neglecto, vitrea margaritarum specie, oculis vestris imponitis: siquidem ludicra seriis, vera ambiguis, incerta probatis præferre contenditis. Verùm, per me licèt inaurato, cinnamatoque sermoni ultrò mancipemini; meritas temeritatis, & popularis auræ pœnas toties dabit: quoties ad explanandos aureæ ætatis codices compellemini. Superi boni! quàm in clara latinitatis

tatis luce, propemodum cœcili-
 lippietis? quàm jejuni, ab exqui-
 sitissimis reconditæ eruditionis da-
 pibus recedetis? vix una, alterâ-
 ve periodus evolvetur; jam aspe-
 ra, inæqualia, salebris horrentia,
 aculeis, vepribus, spinisque obsita
 clarissimorum virorum, clarissima
 volumina quæsti, loquacitatem
 Ciceroni, brevitatem Cæsari, tu-
 morem Paterculo, archaismum
 Terentio, frigus Nepoti: Cur-
 tio, Livio, Sallustio obscurita-
 tem appingetis. Quid consilii
 in tanta sententiarum inscientia
 capietis? qua ratione conceptam
 de vobis eruditionis opinionem
 sustinebitis? qua arte in frequen-
 tissimo literatorum congressu,
 claritudinem nominis vestri ab

ignominia redimetis? cùm neque vastissimas librorum moles, quas Calepinus, Passericus, Nizolius, & novissimè ad veterum omnium invidiam Jacobus Faciolatus conscripsit, circumferre, neque celebratissimis Romanæ eloquentiæ Parentibus, citra impudentiæ, & projectæ temeritatis maculam, derogare fidem audebitis. Certò id futurum est: ut ex taciturnitate, pudoris: ex ignorationis confessione, dedecoris: ex patefacta inscientia, & explanandi metu; ac diffidentia, infamiæ, & contumeliæ nota vobis inuratur. Pro explorato itaque sit: ad veram eloquentiæ laudem neminem, unquam, pervenire posse, qui delectu verborum
 spre-

spreto, nîl nisi latinos atticissimos
conquisivit. Quemadmodum e-
nim, vix integris sensibus homi-
nem censeremus, qui attritiori-
bus ex lacernis, atque ex obso-
letiorum vestium appendicibus re-
sarciendo amictui, pretiosi me-
talli fimbrias adnecteret: pari mo-
do impotens sui sit, qui lutulen-
tam hiulcarum, resplendentium,
titillantium, & auribus fervien-
tium dictionum prætextam, spe-
cioso translationum, similitudi-
num, figurarum apparatu con-
texerit.

Multa tamen, qui in purum
verborum sensum, usum, dele-
ctum alieno sunt animo, com-
minisci consueverunt, & apud ru-
dem plebeculam hodie jactant:

verum usque eò jejuna, ac temeraria, ut digna minimè sint, quæ acri etiam reprehensione, ad posteritatis memoriam transcribantur. Speciminis locò unum, alterumve referemus. Ac primo quidem summa contentione, ac insolenti dicacitate illud nobis persuadere volunt: divinam purioris eloquentiæ majestatem, cum asperiori cælo sub quo degimus; tum corruptæ ætatis, quam vivimus, moribus commetiri debere. Enimverò fraudulenta hæc doctrinæ prænotio, aut Machiavelli disciplinam redollet; aut illos ipsos, à quibus ortum ducit, miserè conficit. Nam quid usquam aliud, magis inexorabilem factorum necessitatem indu-

ducit: quàm aut temporis corruptelam, aut aëris gravitatem, ad depravationem morum impellere quenquam posse? næ omnium callidissimi veteratores, in hunc sensum pronunciaverint. Sic námque latissima via panditur: spreto militiae sacramento patriam prodere continuò licere, ut primum hostilem agrum contigeris. Hic campus apertissimus nequissimo cuique referatur: apud infideles ejurare fidem; apud procaces pudorem exuere; apud latrunculos prædas agere; denique: in confceleratissima projectorum, & nullius numeri hominum societate, ex scelere in scelus, ex nefaria fraude in truculentum facinus impunè ruere: in se-

metipsum, in liberos, in Divorum immortalium sacraria injurium esse. Ætas autem ipsa, nemini vitio esse potest, cujus integritas æquè, ac iniquitas, à studiis nostris peti debet. Cui enim eruditissimum, & felicissimum sæculum, quod inter Ciceronis ortum, ac Cæsaris occasum ferè intercessit, cui, inquam, debet, quod aureum vocitetur? luculentorum certè scriptorum frequentia, & eruditioni. Vos proinde licentiosam dicendi, & scribendi cupiditatem ponite, & momentò temporis auream aetatem restituis. Ex principe hac partium suarum munitione expugnati, quò se vertant, nesciunt; illud tamen objectant: calamistris,
cin.

cincinnatiſque ad omnem elegantiam effictam orationem, magno audientium plauſu excipi; ex adverſo verò apertam iſtam, atque æquabilem latinitatem paucis admodum probari. Si conciones veſtræ ex muliercularum conventibus, ex inertiffimorum Juvenum concurſionibus conflantur, ſicut certè conſulari conſueverunt, veritas à vobis eſt: ſi verò viros eruditiffimos, quibus latinæ linguæ majeſtas, dignitas: amplitudo cognita omnino eſt, nominare non veremini; pro gloria ignominiam: pro laude vituperium: pro honore contumeliam lucrifacietis.

Ad vos demum Juvenes letiffimi redit oratio, veſtram indu-

duftriam, conatum vestrum, in
 recuperanda veteri claritate im-
 plorat. Si enim toto terrarum
 orbe aliquid esse potest, quo Ro-
 manæ eloquentiæ lumen obscu-
 ratur; si aliqua ab eruditioris La-
 tii honestate ad mollem, & ca-
 lamistris iniustam orationem decli-
 namus; si justam sapientum re-
 prehensionem incurrimus; si ab
 evolvendis aureæ ætatis codici-
 bus arcemur: calamitatis tantæ
 causa est, licentior, & redun-
 dans congeries pigmentorum.
 Dum ergo per vos licet, eô ani-
 mō, ingruenti barbariei aditum
 præcludite; ut ad purioris elo-
 quentiæ amorem, omnia diligen-
 tiæ, laboris, studii officia trans-
 ferre: ut in unius Tullii lucubra-
 tio-

tionibus, & styli amœnitate delectari affuefcatis; qui apud pofteros id confecutus est: ut Cicero (Fabii verbis utor) jam non hominis nomen, sed eloquentiæ habeatur. Hunc igitur spectate; hoc propositum fit exemplum: illeque se profeciffe fciat, cui Cicero valde placuerit.

DE INSTAURATIONE
MAGISTRATUS
MARIANI
ORATIO VI.

Habita in aula Sodalitatis

Nitriæ

VI. Id. Dec. A. MDCCXXXVII.

E P I S T O L A

AD ORATIONEM VI.

*Q*Uòd nonnullos populi Romani dignitates, quibus orationem aspergere visum est, citra unius cuiusq; authoritatis, gradus, majestatis explanationem, ad rem nostram transtulerimus; ex industria factum est. Tempori enim serviendum erat, cujus angustiae, prolixiorem dictionem excludebant. Tum etiam periculum facere placuit: quotus quisque in literaria nostra Juventute futurus esset; cujus diligentia, ad notiones urbis dignitatum, in veterum scriptis perquirendas excitaretur? vitia demum, ac morum corruptelam, non quasi perpetrata ab uno aliquo, aut quasi

si

si pluribus communia infectati sumus: quis enim usque adeo infamis vitæ juvenes in scholis Pii toleraverit? verum hoc potissimum fine, quàm plurima recensuimus: ut adolescentes ingenui ab improbitate deterriti omnem conatum convertant, ad pietatem, & morum integerrimorum culturam, cum optimarum literarum disciplina conjungendam.

DE INSTAURATIONE
MAGISTRATUS MARIANI

O R A T I O VI.

QUæ hæc rerum facies? quæ
vidui Magistratûs lamenta-
bilis vastitas? quæ solitudo? va-
cant fasces, & secures; destituun-
tur Majorum subsellia; Senatorii
ordines, Tribunitia potestas, Pro-
consulis imperium, Prætori præ-
fecti dignitas abrogatur; denique
ad unum omnes, quibus amplif-
simas olim detuleratis Præfectu-
ras, de provinciis decedunt. Quid
vobis videtur Sodales Mariani!
integrum ne fuerit ipsos illos,
qui incredibili pietate, justitia,
gravitate R. P. nostræ Marianæ,
anno proximè superiori, cum po-
testa-

testate præerant: loco moveri? ab honoribus arceri? in ordinem redigi? minimè gentium: Ut tamen ambitioni, ut factionibus auditus intercludatur; ut potior virtutis, quàm sanguinis ratio haberi queat; libera vobis voluntas redditur: ex cuius arbitrio, aut veteri magnam partem abrogato novitium sufficiatis; aut recentem omnino quantuscunque est creetis Magistratum. Quapropter ad redimendam jacturam temporis, cuius diuturniorem moram, rogandarum otto sententiarum abripiet: necessitatem primum, centuriatis, & curiatis comitiis istis Cofs. Præt. Cens. inaugurandi paucis exponam: deinceps primas illorum dotes, qui-

bus imperii summa, & auctoritas decerni debeat, enumerabo.

Singulari Numinis providentia constitutum animadverto: quòd ad unum omnia, quibus utilitas, honestas, diuturnitas rerum illarum stabiliri assolet, quæ vastissimo cœli, terræque ambitu continentur; ità per ordinem digesta, distributàque sint: ut alia aliis usui esse, & auxilium ferre possit. Brutas enim pecudes, imò naturas omni sensuum vigore orbas, invicemque plurimùm dissidentes, ab uno aliquo, ad quem pertinet, jura, ac leges accipere, quot diebus sentimus. Apum examina posteaquam ad illum excreverint numerum, ut loci angustiis à convictu excludantur: idoneum

neum coloniae deducendae agrum
 quaesiturae, ducem deligunt, à cu-
 jus ductu, & auspiciis, ne trans-
 versum quidem unguem decli-
 nent. Cervi hospites, & pere-
 grini flumen altius trajecturi, u-
 num omnium jubent principem;
 qui cum in adversam riparum e-
 vadant. Grues quoties explen-
 dae famis, aut quietis capiendae
 ratio exigit; de grege aliquam
 pro specula constituunt, cujus fidei
 vitam, salutemque omnium con-
 credant. Illae eadem, cum loca
 calidiora petentes, mare trans-
 mittunt; in tergo praevolantium
 colla, & capita reponunt. Quod
 quia caeterarum dux facere nullo
 modo potest, nec enim habet
 ubi nitatur, revolat ut quiescat:

moxque in ejus locum, miraturæ ductu, servato ordine, ex iis succedit, quæ acquieverunt. Annua tempestatum vicissitudo, alterna diei, & noctis permutatio, caloris incrementum, & diminutio, ad solismotum componuntur. Mira maris in singulos dies fluxio, & mira ab extremo reversio, cujus causam assequi frustra conatus Aristoteles, aquis haustus interiit; lunæ cursum ab ortu ad occasum à Zephyro ad Eurum comitatur. Pulcherrimum hunc, rerum rationis expertium ordinem, divinò planè consiliò, ad humani genetis quæstum traducturi Majores nostri, nihil quicquam intentatum reliquere: quò gentes barbaras, atque

que per asperitates montium, horrores sylvarum, faxorum crepidines, solitudinum vastitates miserè sparsas, & ab omni humanitate alienas, in oppida, in urbes, in communionem cogent, legibus subjicerent, justitiæ præceptis informarent. Hunc in finem declarati Ædiles, qui sacris præessent; lecti Optimates, qui Senatoriam dignitatem sustinerent: facti Censores, qui facultates civium æstimarent: constituti officiorum Magistri, qui ad morum disciplinam advigilarent: designati Quæstores, quibus ærarii cura mandaretur: Imperatores creati, qui delectum habere, militem conscribere, bellum administrare, pleno jure possent. Adver-

sus hos, ea continenter viguit ci-
 vium optimorum reverentia; ut
 in omni bene constituta rep. Deo-
 rum immortalium locò haberen-
 tur: quòd quemadmodum omni
 religione destitutas civitates diu
 consistere; ità rejecta officiorum
 distributione, & calcata Patrum
 conscriptorum auctoritate labefa-
 ctari, aut funditus everti amplissi-
 ma quæque imperia probè co-
 gnoverint.

Agite itaque, quod agitis,
 cives Mariani! ne Resp. vestra li-
 teraria, sanctissimis privata Ma-
 gistratibus susque deque feratur:
 dum per vos licet, licet autem
 celebri hac Magnæ Matris nostræ
 festa die, Duces, & in vita ad so-
 dalitatis regulas conformanda
 Prin-

Principes, incorrupta æquitate jubete. Quod ipsum, ut altiori consilio, & sanctiore animi sensu perficiatur: ad candidatorum munus, & vitæ, quam præferre debent, innocentiam convertamur. Rogatus quidam in sapientibus ævi sui, omnium sermone celebratus: quales in civitate Magistratus esse oporteat? post diuturnum silentium, speculum ita fabrefactum exhibuit; ut cum primùm paululùm inflecteretur, ea omnia, quæ ad vivum expressa depinxerat, momentô temporis confusa, mutila, & in poëticum chaos reversa ostentaret. O dignam sapientissimi cujusque ingenio opinionem! bacchentur pace mea, furantque hæreses; Ma-

ria probioris vitæ speculum est usquequaque immutabile; Senatus Marianus speculum est, sed morum defectioni obnoxium. Firmissimum illud, juxtâque nitidissimum, perfectionis exemplar, Divus Ambrosius in hunc modum commendat: *Sit vobis tanquam in imagine descripta virginitas, vitâque Beatæ Mariæ, de qua velut in speculo refulget species castitatis, & forma virtutis. Virgo erat non solùm corpore, sed etiam mente. Corde humilis, verbis gravis, loquendi parcior, legendi studiosior: intenta operi, verecunda sermone, arbitrum mentis, solita non hominem, sed Deum quærere: nullum lædere, bene velle omnibus,*

assur-

assurgere majoribus natu, æqualibus non invidere, fugere jactantiam, rationem sequi, amare virtutem. Quia tamen purissimum hoc, & labis omnis expers speculum syderibus illatum est, conspectuque vestro subductum: Senatus Marianus pro vitæ melioris speculo, pro morum exemplo vobis esse debet.

Quapropter si Ductores vestri, ea pietate, ac integritate claruerint: ut cum civilibus conventiculis interfuerint; cum in optimarum artium studia incubuerint; cum ad aras facientibus servierint; cum pias ad Deum preces fuderint; cum Divinas epulas candidi Panis nive velatas frequentaverint: Marianam sanctimo-

Etimoniam , religionem , pieta-
 tatem , humilitatem , diligentiam ,
 verecundiam pro virili æmulen-
 tur : quis non videt , omnium
 vestrûm studia , ad illorum pro-
 bitatem compositum iri? at , si
 speculum deformari contigerit ;
 hoc est : si in Rep. Mariana ii sint
 Principes , qui quoties delubra a-
 deunt , oculos sagittarum instar
 in quemvis conjiciunt angulum ;
 execrationem precatiõni , petu-
 lantiam modestiæ , loquacitatem
 taciturnitati , impietatem Divino
 cultui sufficiunt : quoties Maria-
 nos cœtus accedere jubentur ; aut
 omnium veniunt novissimi , aut
 dormitantes , fordidati , vagè ,
 solutè , & oscitanter sacris inter-
 sunt : quoties Moderatorum ocu-
 los

los effugiunt; licentiosi, protervi, inverecundi, pessimas cum nequissimo quoque amicitias contrahunt: clamatoria voce, fracto incessu, gestu histrionum simillimo, occurrentibus sunt offensionibus: quoties effrænis animi, prava cupiditas suaferit; nullam sanctioris loci, aut temporis rationem habere didicerunt; in ludo literario clamosi, desides, inquieti; in sacris ædibus curiosi, impii, anxii, submorosi; in plateis tumultuosi, turbulenti, litigiosi; in privatis domibus stomachosi, inobedientes, contentiosi, incommodi; denique ubique improbi, facinorosi, perditi: si, inquam, isti, ac istorum æmuli, in Rep. Mariana creentur Principes; tales

les cæteri sint cives, necesse est.

Videte ergo; quibus fasces Sodalitatis detuleritis, & à nequissimorum profligatis moribus abhorreant, & ad Conceptæ hodie Virginis integritatem propius accedant. Videte, eos Sodalitati Marianæ præficite, qui ad omne virtutis genus facem vobis præferant, & quemadmodùm speculum, ea omnia, quæ à sinistris repererit proposita, dextrosùm tracta repræsentat; ità Senatus vester, sequiores, ac minùs compositas (si fortè irrepererint) actiones vestras, integerrimæ vitæ exemplô, in meliorem consuetudinem traducat. Fieri quippe consuevit: ut si corruptis moribus
sint,

sint, ad quorum exemplar, mores quisque suos componere debet: teterrimæ hæ maculæ, ac sordes fœdissimæ universam Solidaritatem afficiant. Ex adverso verò, si in legum custodia fedulos, in Sacramentorum usu frequentes, domi, forisque moderatos, ad Christianam humanitatem, modestiam, sanctitatem factos inauguraveritis Magistratus: Deo T. Opt. Max. gloria, Virgini Beatissimæ cultus, vobis meritum cumulus, extrariis bene moratæ institutionis exemplum, optimis artibus decus, Scholis Piiis laus, honor, existimatio accedet.

DE SPONSALIBUS
DIVÆ CATHARINÆ,
ORATIO VII.

Habita Prividixæ,

In Theatro Gymnasii,

Kal. Dec. An. MDCCXXXIII.

EPISTOLA AD ORATIONEM VII.

Hoc omne genus orationis, quod Epithalamium Græci nominant, hunc in modum à plevisque tractari solet: ut universè primùm in laudes sponsalium excurrant; deinceps utriusque Conjugis Patriam, genus, corporis, & animi dotes dilaudent; tum celebritatem nuptiarum, & vicinorum lætitiã prædicent; vota denique concipiant, pro felici liberorum procreatione, & mutua viri, & uxoris concordia. Alii verò ejus felicitatem, qui fidum amicum invenerit, primo loco ponunt; huic gratulationem ex conciliata inter Sponsos amicitia sub-

subjiciunt ; inde ad auguria venturæ prosperitatis veniunt ; ad extremum , recitatis sponſorum natalibus , disciplinis , & dotibus , rem omnem fauſtis acclamationibus concludunt. Horum veſtigiiſ inſiſtere viſum eſt. Ad hæc : in Cana Galileæ Sponſum fuiſſe D. Joannem Ev. , D. Thomas Aquinas , 2. 2. q. 186. art. 4. ad 4. ſuſtinet. Quod , utpote plurimis odioſum adnectere placuit.

DE SPONSALIBUS
DIVÆ CATHARINÆ
ORATIO VII.

A Trocissimi criminis suspicio-
ni locum dedissem, si sacra-
tis his feriis, quas adventuales
dicimus, à piissima venturi Ser-
vatoris expectatione, ad Triden-
tinorum Patrum authoritate ve-
titam sponsalium celebritatem,
temerè vos avocâssem A. A. Ex-
ploratum enim habeo: hilarita-
tem hanc, citra omne consci-
scendi flagitii periculum, non si-
nè luculento animarum vestrarum
lucro institutum iri. Si etenim
in vulgaribus illis *nuptiis*, quæ
factæ sunt in Cana Galilææ, JESU,
& Mariæ præsentia tantum potuit,
quòd

quòd Divum Joannem Evange-
listam, servata sponsæ integra-
te, ad Virginitatis castra transfu-
gisse primùm, illum postea eva-
fisse Discipulum, *quem diligebat*
Jesus, cum Divo Augustino ità
attestante: *Joannem Dominus de*
fluctivaga nuptiarum tempestate
vocavit: V. Beda, Rupertus, Ly-
ranus, Carthusianus, D. Thomas,
aliique quàm plurimi scriptum re-
liquerint: unde vobis in hodie-
nis sponsalibus metuendum esset;
non invenio. Sponsa, ad omnem
vitæ innocentis Sanctimoniam ab
incunabulis formata, Sponsus San-
ctissimus: Sponsa Virginei pudor-
is integritatem professâ, Spon-
sus castissimus: Sponsa de Dei
immortalis pulvinaribus optimè

merita, Sponsus piissimus: in summa: Catharina Sponsa, Sponsus Christus JESUS. Quare posito metu, atque formidine, & Sponsoris, & Oratoris partes, quantum per vires licuerit, sustinebo ego; vos Spectatores estote.

Fama est: plurimarum sectarum Philosophos, Athenas olim confluisse, ac enatam per id tempus controversiam: quotusquisque mortalium esset felicissimus? dirimendam suscepisse. Erat, qui omnem hominis beatitudinem, esculentorum, ac poculentorum deliciis, & ubertate metiretur, atque adeò firmè sibi persuaderet; unum alteri hac potissimum ratione præstare: quòd saliaribus epulis assuetam famem

cumulatè expleat; quòd frequentibus poculis irritatam sitim plenè, perfectèque restinguat. Alius brutæ voluptatis illecebris primas deferebat, alius lubricæ cupiditatis, & effrænatae libidinis ignorantem, inscientiam, fugam incestis amoribus præferebat. Hic rerum caducarum neglectum, & tranquillam rusticari amantium vitam; ille amplissimas possessiones, ingentem auri, & argenti vim, aliâque id genus commendabat. Alter clarissimorum Magistratum authoritatem, honorum insignia, dignitatum titulos primo loco collocabat; alter communis vitæ dulcitudinem celebrabat. Alii alia, ad quæ, aut à natura magis propendere, aut firmiore opi-

natione trahi videbantur, finè numero, finè intercapedine ad Philosophicum Senatum referebant. Arrepsit tandem, barbâ, palliô, sapientiæ famâ honorabilis, nonagenariô major, decrepitûsque senex, *homo virtuti simillimus, & per omnia ingenio Diis* (quod Paterculus Catoni tribuit) *quàm hominibus propior;* qui sententiam rogatus respondisse fertur: illum in hominibus felicissimum sibi videri, qui fidum, qui constantem Amicum nactus esset. Ne quis tamen vestrûm sit A. A. qui rem hanc splendide à nobis confictam autumet; ad perpetuam eruditorum consensionem, velut per transfennam oculos defigite. Plutarcho enim,

Ami-

Amicus magis necessarius esse videtur, quàm ignis, & aqua. Et si qua Cassiodoro fides: sinè Amico omnis cognatio est tædium, omnis operatio labor, omnis terra peregrinatio, omnis vita tormentum: sinè ejus solatio vivere, est mori. Accedit Divinum oraculum, ex sapientissimi Salomonis tabulis, summa fide lectum: ambigitis? recita: Amicus fidelis protectio fortis, qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio auri, & argenti, contra bonitatem fidei illius. O dignam Salomone sententiam.

Attigisti felicitatis verticem
Sponse Sanctissime! adepta es vo-

torum summam Catharina! dum æternum amicitiae vinculum, Sponsalium religione firmavistis. Gaude, & exulta Virgo felicissima, quæ indissolubile fœdus, cum Patris æterni Filio pepigisti! lætare amabilissime animarum Sponse, qui Regiam Virginem, perenni necessitudine tibi sociasti! celebrent, per me licet, summisque laudibus ad cœlum efferant vetusti Scriptores, mirificum, Damonem inter, & Pythiam amorem, & à natis hominibus nusquam auditam, dilectionis mutuae consensionem; quâ excitatus alter, alterum Dionysii Tyrannide capitis damnatum absolvere, & vicarias securi cervices subjicere, tanta contentione, tanta alacritate,

tate gestiit: ut Tyrannus rei novitate obstupefactus, barbarum decretum resciderit, fatalem sententiam abrogaverit. Hæc tamen extraordinariæ dilectionis vis longè vehementissima, cum vitæ exitu finem fortita est: vestræ autem necessitudinis, ô Sponsi divinissimi! quando terminum, quando metam consequemur?

Maestè virtute Catharina! nisi me mea ludit opinio, nisi omnis divinationis facultas intercidit; una omnium ætatis tuæ Sponsarum, quæ divitiarum innumerabilitate, quæ liberorum fecunditate, quæ nova Regiæ dignitatis accessione, felicitatem, fortunam, conditionem longè, multumque superâsti. Illius etenim

nim amicitia faustè, prosperèque
 perfrueris; qui arbitrato suo, o-
 mnium jura Regnorum, & for-
 tunæ bona partitur; illi desponsa
 es, *qui habitare facit sterilem in
 domo Matrem filiorum lætantem;*
 ille Virginitatis tuæ decorem re-
 spexit, qui inscribitur: *Rex re-
 gum, & Dominus dominantium.*
 Et cui, amabò te, alteri, à donorum
 cœlestium crebritate acceptam re-
 feres doctrinæ Christianæ uber-
 tatem, quam ad utilitatem Sena-
 tûs, Populique Alexandrini co-
 piosè derivabis? cui quinquagin-
 ta Philosophos, infinitam urba-
 næ plebis multitudinem, Ducem
 Porphyrium, Augustam Maximi-
 ni Conjugem, quos omnes Ma-
 ter longè fecundissima, *per*
Evan-

Evangelium, in Christo Jesu genitura crederis? cui honoris divini magnificentiam, dum summa omnium consensione inter Indigetes censeberis? *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Sponsi tui! quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* ille quidem ut periculum faciat, quâ alacritate, datam semel fidem servare didiceris; gravissimis calamitatibus animi tui constantiam exerceri patietur: verùm omnem victoriarum laudem, ad orationis tuæ decus, & accretionem traducet. Jam diu invidæ stygis Tyrannis efferata, in acerbissima crudelitatis officina desudat: flammæ alii nutriunt, quibus amburâre; alii

ver-

bera expediunt, quibus cædâre: rotas alii instruunt, quibus minutatim discerpâre: alii gladios acuunt, quibus obtruncêre. Bonô tamen esto animô Catharina! flammæ quippe, facem tibi præferent, ad arduum iter gloriæ suscipiendum: flagella, calcar, & stimulos addent ad progrediendum: rotæ auratum currum instituent ad triumphandum: gladii in titulos assurgent, ad nominis tui gloriam celebrandum.

Quòd si Regiæ dignitatis eminentia, pretium aliquod amicitiae conciliare potest: leviter illam perstringamus. Splendorem natalium, & illustre Catharinæ genus cognoscere cupitis? domô Regia, & sexcentis Majorum
 ima-

imaginibus cultâ, in lucem editam fuisse memorant. Patriam desideratis? Alexandriam dico: ad reliquorum cognitionem, ex ipso nomine, faciliè perveneritis. Mores integerrimos expectatis? vitæ probitatem, cum optimarum disciplinarum studiis ita coujunct: *ut, non divitiis cum divite (ita Catonem dilaudat Salustius) neque factione cum factioso; sed cum strenuo virtute, cum modesto pudore, cum innocente abstinentiâ certaverit; esse inter bonos, quàm videri elegerit.* In summa: eâ diligentia in virtutum exercitationes incubuit; ut celebre illud elogium, quod pro more suo, magnificè Catoni affinxit Paterculus, jure optimo sibi vendicet:

dicet: *nunquam rectè fecit, ut facere videretur; sed quia aliter facere non potuit.* Quod idem, ex lectissima formæ venustate Maximinus ipse collegit; cùm ad Catharinæ elegantiam, modestiam, & incredibilem audaciam attonito similis hæsit. Unde, non incitè dictum est ab Eumenio, ad Constantinum Magnum: *natura ipsa, magnis mentibus, domicilia magna persæpè metitur, & ex vultu hominis, decoréque membrorum colligi potest, quantus cælestis Spiritus intraverit habitator.*

Sed dies me citiùs, & ipsa loquendi facultas destitueret; quàm nobiles Catharinæ dotes, vel strictim percurrerem. Illud tamen præterire nullô modô possum; quòd

quòd unico veri Numinis Filio,
per quem facta sunt omnia, & sine quo factum est nihil: quod factum est; qui cælos præparavit, certaque lege, & gyro vallavit abyssum; qui æthera firmavit sursum, & libravit fontes aquarum; qui circumdedit mari terminum suum, & legem posuit aquis, ne transirent fines suos; qui appendit fundamenta terræ, & super pennas ventorum volavit; quòd, inquam, inserto in digitum anulò, datæ, & acceptæ fidei præde, Servatori nostro Christo Jesu fuerit desponsa. Hæc summa virtutis, summa dignitatis, summa nobilitatis unius Catharinæ est: reliqua plurimis aliis communia. Ut enim sapienter

O

ad-

advertit Seneca: *non facit nobilem, atrium plenum fumosis imaginibus. Nemo in nostram gloriam vixit: nec quod ante nos fuit, nostrum est. Animus facit nobilem, cui ex quacunque conditione, supra conditionem licet assurgere.* Assurge, assurge supra humanæ conditionis sortem, Virgo nobilissima, assurge! jam enim Divinitate dotata, jam solemnem Sacramento Dei Filio devota, jam Sponsa Creatoris tui audire cœpisti.

Sed finis sit, & eodem revertat Oratio, unde principium derivaverat. Itaque hilaritatis, ac lætitiæ plenum animum à vobis desidero: A.A. vos mecum Divinissimorum Sponsorum felicitati-

citatem, nihil sacras adventûs fe-
 rias, nihil Patrum Tridentino-
 rum jussa veriti, summo plausu,
 faustis acclamationibus, votis ca-
 lentibus prosequi, commendare,
 anniversaria celebritate venerari
 studete. Si enim ad excitandam
 Romani populi lætitiã, fati po-
 tuit decerptus ex delubro solis
 ignis publicus: tam grande amo-
 ris incendium, quod cœlestibus
 solis justitiæ ardoribus, in Catha-
 rinæ pectore olim excitatum,
 præcordia nostra hodie corripuit;
 ad unum omnes cœlesti comple-
 re gaudio, hilaritate cumulare,
 perfundere jucunditate, in plau-
 sus excitare jure suo debet.

TO THE
HONORABLE
THE SENATE
OF THE
UNITED STATES
OF AMERICA
IN SENATE
CONFIRMATION
OF THE
COMMISSIONERS
OF THE
GENERAL LAND OFFICE
AND
THE
COMMISSIONERS
OF THE
GENERAL LAND OFFICE
AND
THE
COMMISSIONERS
OF THE
GENERAL LAND OFFICE

DE NEGLECTU

Literarum Humaniorum,

ORATIO VII.

Habita Szegedini,

In instauratione Studiorum,

VI. Kal. Nov. A. MDCCXXXIV.

EPISTOLA

AD ORATIONEM VIII.

*Q*uamvis bene multa studiorum impedimenta in memoriam mihi veniebant; quia tamen pleraque validiora esse videbantur, quàm, ut à nobis veteri statione deturbari possent: leviora hæc, passimque, ac impunè nocentia colligere visum fuit. Pulcherrima enim studiorum subsidia, quibus omnem Italiam, Hispaniam, Galliam non affluere solùm, sed & abundare novimus; Hungariæ nostræ barbara Turcarum feritate, ac gentium finitimarum incursionibus erepta, etiamnum deploramus. Felicissimæ illæ regiones, lectissimorum Scriptorum

voluminibus redundant: nobis luculentiorum Authorum codices vix de nomine cogniti sunt. Immensis literarum thesauris, & publico civium usui excitatis bibliothecarum molibus multò vastissimis, exteræ fruuntur Provinciæ: nostræ, in publica armamentaria desierunt. Decreta ubique gentium eruditis præmia, quibus ad juventutem instituendam excitentur: hæc, Saracenorum Tyrannis & inhumanitas crudelissima, usque adeò tenuia stipendia reliqua jecit: ut vix vitæ cum honestate tolerandæ idonea habeantur. Accedit non solum nationum varietas, atque adeò adversa partium studia; verum etiam Sectarum colluvio fœdissima: & quod summa

infelicitatis est, in ipsa patria, sæpenumerò de salute perinde periclitamur, atque apud infensissimos, juratòsque nominis Christiani hostes ageremus. Hòc eòdem annò Scholasticò, ad sex malè contentorum millia, nefarium scilicet perditissimorum hominum, vel satius latronum exercitum cervicibus nostris imminere vidimus. Boni superi! quanta omnium trepidatio? qui metus? qui tumultus? quoties ad portas, quoties ad mœnia, à terribili conjuratorum incursione defendenda concursus facti? singulari tamen Deorum concessu fit: ut inter tot bellorum motus, frequens juventus ad Scholas confluat, cujus gratiâ, præsens divulgatur oratio.

DE NEGLECTU

Literarum Humaniorum,

ORATIO VIII.

CUM diebus superioribus, ab ultimis Hungariæ aquilonaris finibus, in Regiam hanc inferioris Pannoniæ civitatem, eô animô commigrâssem; ut delatum mihi eloquentiæ munus, ad diem auspicaret: tota repente urbe hic sermo percrebuit: homini novo, cui non amicitia, non consuetudo, non usus intercederet, cum Cive Szegediensi, aditum ad locum istum patefactum esse. Res hæc, ut primùm certis authoribus ad aures nostras venit; animo sollicitiore cogitare cœpi: quid potissimùm hac augu-

rali die, ad dicendum eligerem?
 quô optimarum artium studiis u-
 tiliter proludere, & expectationi
 vestræ Patres Conscripti respon-
 dere possem? Quòd enim am-
 plissimam eloquentiæ provinciam
 dare mihi cogitaveritis; humani-
 tatis vestræ fuit: quòd autem peri-
 culum facere velitis, quantum in
 Oratoria facultate præstare vide-
 ar, prudentiæ. Quamobrem, vobis
 primùm, cùm pro adolescentibus
 istis, immortales ago gratias,
 quorum causâ nulli labori, nul-
 lis sumptibus parcendum existi-
 matis; tum pro ipsa literarum
 dignitate, quam incredibile dili-
 gentia, & pietate tuemini: dein-
 de à Deo Opt. Max. id unum
 precor: ut vos in piissima hac

contentione quàm diutissimè florere; pace, opibus, urbana plebe, Optimatibus augeri in dies concedat; ut denique ex liberorum vestrorum studiis fructum uberem, & solatium capiatis, noménque vestrum ubique celebretur. Ad officium meum redeo P. C. cujus curam summa sollicitudine mihi nuperrimè commendâstis: qui utinam is essem, cui integrum foret, gravissimam Oratoris personam sustinere! verùm tamen siquid est in me ingenii, siquid diuturna exercitatione consecutus sum; illud omne apud juventutem literariam collocaturum me sanctè polliceor. Ne proinde sit aliquid, quod conatibus meis moram, & impedimen-

mentum inferat; hac ipsa luce, quâ bonis auspiciis, literarum studia redintegrantur, abusus aliquot in publico proponam, & causas longè perniciosissimas conspectui omnium subjiciam, quibus humaniorum disciplinarum cursus, intercipi plerumque solet. Quo in genere, licebit mihi paulò audaciori esse: vel quòd hospes, & advena neminem vestrùm juvenes lectissimi propiùs cognitum habeam; atque adeò nullius mores insectandi gratiâ quicquam dicturus videri possim: vel quòd, in clarissimorum civium favore, qui Oratoriæ libertati derogari nihil sustinent, plurimùm confidam.

Animadverto autem cum triplici hominum genere, mihi negotium fore: sunt enim, qui inviti, & hoc solum, ut Genitorum animadversionem, ut rei familiaris curam subterfugiant, Scholas adeunt: sunt qui sibi falso persuadent, primam eloquentiæ laudem in eo sitam esse, quòd minutis quibusdam interrogatiunculis alios exagitare didicerint: sunt demum, quibus divina artis oratoriæ scientia, in una orationum fabrica occupari videtur, idque unum posse, quòd inutiliter declamitare doceat, & nihil præterea. Quare, ut tria hæc, post hominum memoriam, literariæ juventuti perniciosissima existimare, & hoc pacto rem literariam

rariam plurimùm promovere possitis ; oro vos , atque obsecro attentè , bonâque cum venia verba mea audiatis.

Ego certè , quoties deplorandam bonarum artium jacturam mecum ipse reputo , & quàm fœdâ discessionem , ab aurea Romanæ linguæ proprietate fecerimus ; recogito : quoties ad juventutis literariæ languorem , & in ediscendis , in pervolutandis meliorum Scriptorum voluminibus tarditatem , & fastidium attendo ; vehementissimè mirari debeo : quòd sermonis latini usus , in tanta proficere studentium paucitate , penitè non intercidat. Ecquis enim verò est , ex omni peregrinæ , domesticæque juventutis frequen-

quentia, qui eo ipso tempore, quô potissimum ex M. Tullii partitionibus, reconditam artis doctrinam, arrectis auribus, hiante ore, immotis superciliis, oculis in Præceptorem defixis excipit; si invitus Scholas accesserit; aliud ab his, quæ ad formandum Oratorem afferuntur, mente non agitet? abessent autem personati isti literarum alumni; & benignitate Numinis, is oratoriæ facultatis nitor, & splendor reluceret: quem apud clarissimos Romanæ facundiæ Principes Ciceronem, Hortensium, Crassum, Catonem, Sulpitium, Brutum, Calidium, Cœlium Calvum, & proximum Ciceroni Cæsarem Roma ipsa admirata est. Illa eloquentiæ majestas

jestas redderetur; quam immortales viri Franciscus Petrarcha, Bembus, Palearius, Muretus, Manutius, Sadoletus, complurésque alii, velut ab inferis ad vitam revocârunt. Sed, Deum immortalem! quàm longô intervallô, à Tulliana contentione distamus; qui non solum domestica consuetudine (ut perperam suspicantur plurimi) sed multis literis & iis quidem reconditis, & exquisitis, id consecutus est: ut eum Fabius *cælestem in dicendo virum* appellet? quantum ab eruditissimorum hominum, inaudita discendi cupiditate defecimus, descivimus, defleximus, qui jacentem linguæ latinæ gloriam clarissimô Mediceorum exemplô excitati,

tati, restituere conati sunt? sententias illi, & omnes periodorum partes, tam exquisita lectissimarum vocum varietate implebant, ut ad auream Augusti ætatem proximè accedere viderentur: nos hæc aut leviter perstringimus; aut lutulentis, strigosis, ac de trivio sumptis vocabulis comprehensiones oneramus: illi antelucanas fabrorum vigilias lætitando præveniebant; nos in plenam diem plumeis culcitris indormimus: nullam illi temporis portionem sinè doctrinæ censu effugere patiebantur; nos alternis ut minimùm diebus, ferias habemus. Et utinam! iis ipsis, quas lectioni deputavimus; lusbis, spectaculis, meridiationi non indulgeamus! P Quia

Quia verò triftis hæc bonarum artium contagio, liberalia, atque ad literarum culturam, ab ipfa natura facta ingenia rariùs occupat, illud mihi ut cognitu difficilius, ità certiori jaçtura capitalius malum videtur: quòd potior pars adventitiæ juventutis, quæ ex omni vicinia, in publica humaniorum literarum gymnafia, magnò numerò confluit, & ad hanc Regiam Urbem (nisi mea me fallit opinio) frequentiffima confluit; immatura quadam appetitione, ad paternas, maternásque ædes quotidie aspiret. Siquidem vix alteram feftam diem, alteri adjungi fentiunt; & hoccine ftudium! ad quodcunque lyceum paulò nobilius oculos con-

vertamus, complures discipulorum manipulos, ad matercularum lenocinia simiorum more festinare, properare videbimus. Quòd utinam intempestiva hæc, & supervacanea Parentum dilectio, primis patrimorum, & matrimorum annis definiretur! concedendum nonnihil foret molliori puerulorum ætatulæ: at verò, quo inficiationis genere utar, ut probrum hoc, ab eorum nomine avertam, qui teneros pubertatis annos excefferunt? qui nuces, qui crepundia, cum primis rudimentorum appendicibus jam olim rejecerunt? qui nunquam ad convicia, cæterùm injuriosissima perinde excandescunt, atque dum indecoro puerorum vocabulo af-

ficiuntur? Ut autem nihil amplius desiderari possit, quod ad acerbum exitium literarum faciat; licentiosem hanc ad lares paternos itandi consuetudinem, illi cum primis adolescentes frequentant: à quibus collapsum familiæ decus instauratum iri creduli conjicimus, imò falsè suspicamur. O præposteram studiis vacandi rationem! ô deplorandam acerrimorum ingeniorum indiligentiam! Rem omnem quemadmodum usuvenire consueverit, paucis accipite. Circiter Idus Novembris, renovatis studiorum exercitationibus, ad maternum foculum, atque ad muliebre pensum, & linum, pro vigiliis excubare assueti, agrè admodum Kal. Decemb.

Scho-

Scholas adeunt, non sinè lachry-
 mis à colu, à foco divulsi. Quo-
 usque verò Scholarum limen at-
 terent? vix primis labris epigram-
 matum sales, Satyrarum fel, &
 acetum degustabunt; vix levi o-
 culo institutionum Rhetoricarum
 titulos percurret; ecce tibi! ad
 XII. Kal. Jan. pro deliciolis, pro
 matercularum blandimentis rever-
 tent. Auspicata nati Servatoris
 celebritas præterit, quâ immor-
 tale Numen mortalitatem induit;
 immensa Creatoris majestas, ter-
 minis circumscribi se se passa est:
 elabitur Dei infantis circumcisi
 cruenta memoria: isti tamen, ni-
 si festam diem, quâ sacra Mago-
 rum pietas, stellâ duce, præsepi-
 bus vagientem JESULUM aurô,

thure, & myrrhâ honoravit; maternis affectibus consecrant: actum se egisse existimant, nihilque minus quàm literas recordantur. Suspirant interim, atque ingemiscunt rei literariæ administri, & Scholas nobilioribus alumnis orbatas intuiti, animo concidunt: quis enim nudis parietibus eloquentiæ arcana communicet? neque insigniores regulas explanare pergunt: atque ità infami consuetudine, catulorum ritu, nutriculis adulandi, & infausto abusu ad patrios penates commigrandi, irreparabilis jactura sumptuum, temporis, doctrinæ, ætatis in omnem juventutem literariam propagatur. Superi boni! quousque pseudomeni isti optimis Genitoribus

ribus imponent? quousque specioso literatorum nomine, in cupiditates, in relaxationes animi abutentur? quousque pulcherrimum juventutis florem intempestivis matricularum favoribus turpissimè decoquent? utinam! aut conatum omnem, omnem amorem ad literarum studia transferrent, unde inæstimabile operæ pretium lucrifacerent: aut Scholis valere jussis, in maternis affectibus, in effceminato otio, turpissimam servirent servitutem.

Sed plura fortassis de Scholarum desertoribus, plura de negligenti literarum tractatione disputavimus, quàm animo conceperamus: ad detegenda illorum consilia veniamus, qui pulcherri-

marum quidem, verùm multùm, longéque discrepantium facultatum Rhetoricæ, ac Dialecticæ vi-ces permutant, ordinem antevertunt. Sive enim declinandi laboris causâ, quem meliores disciplinæ assiduam exigunt: sive ex infirmitate memoriæ, ac ingenii tarditate: sive ex abiectione animi accidere consueverit; accidit tamen, summâ cum eloquentiæ injuriâ, ac oratoriæ artis contemptione: ut neglectâ divinissimâ illâ, ornatè, graviter, copiosè de unaquaque rerum dicendi, & scribendi ratione; ad latumias, ad triremes, ad carnificinam misera juvenus damnetur. Nam, quid interest: utrum in eruendo marmore, ac ex terræ visceribus

in lucem proferendo lapide vires conficias; an ex Philosophicarum difficultatum profundo advocatas quæstiones, infelix eloquentiæ tyro immaturô ingeniô dirimere impellaris? quid intercedit: utrum catenatus remex triremibus deservias: an de uno Rhetoricæ vocabulo mille interrogatiunculas comminisci, ac alterum tantum memoriæ mandare jubearis? quæ major crudelitatis officina cogitari potest: quàm në à limine quidem salutatis Dialecticæ institutis, tenella adolescentulorum ingenia, ad rigidos, asperos, & scrupulosos argumentationum modos, ad contorta, acuta, & confusa sophismata, ad fallaces, & circumretitas conclu-

fiunculas, vi, objurgatione, metu, castigationibus inducere? cogere? incitare? Isti tamen, heu quàm malè habetur eloquentia! in honore, in veneratione hominum primas occupant, dùmque popularibus acclamationibus efferruntur; si casu unum aliquem oratorem offenderint, qui quidem de rebus omnibus plenè, variè, copiosèque possit dicere, arcanos tamen Philosophorum (ut vocant) terminos, citra intellectiorem recitare nesciat; impudentissimè eundem traducunt. Utinam verò mihi satès facultatis esset ad profèquendum! vos tamen quæso; ut adhuc me attentè audistis, item quæ reliqua sunt audiatis. Ipse ego, proh Deum
 im-

immortalem! cur in tanta ingeniorum fraudatione, ac ruina interdum connivetis? ipse ego ambitiosa eminendi, & apparendi libidine, cœcâque coævorum loquacitatem æmulandi cupiditate incensus, meliorem adolescentiæ ætatem, in conglobandis fallaciis, & conquirendis vaferrimis ratiocinationibus infeliciter attenuavi. Igitur illud unum in deliciis, in amoribus habebamus: multa de Rhetoricæ definitione, multa de docentis, ac utentis habitibus, multa de subsidiis, iudicio, partibus, multa de locorum, troporum, figurarum numero, discrepantia, ordine in utramque partem disputare posse. O! quoties, velut pro aris, & focus pugnare-

mus,

mus, de quæstionis, quam finitam dicunt, ad indeterminatam reductione, tanto conatu, fervore tanto disputatum est; ut forum omne ad spectaculum effunderetur? ô! quoties horas non paucas jurgare, ac vociferari libuit; cùm alter alterum vix partem decimam intelligeret? ô! quoties, anhelanti pectore, rauca voce, collapsis animi, & corporis viribus litigiosa vociferatio damnabatur? plus tamen potuit popularis auræ favor; & plena periculi tela, quæ pridie texta fuerat, postridie retexebatur. Tandem confecto humaniorum studiorum cursu, quòd adhuc sub tutoribus essemus, annui laboris periculum facere, ac acerbum materteræ

fu-

funus, quam non ità pridem extulerant, funebri dictione illustrare jubemur: paremus. Ædepol! neque principium, neque exitum invenire licuit; quamvis contentione summa multùm, diúque niteremur. Obversabatur quidem animo, celebris illa, & à nobis inter magis reconditas sollicitè custodita disceptatio: utrum orationem senis, an quaternis partibus constare oporteat? quâ tamen voculâ, vel unam illarum auspiciari possemus; nulla arte assequeremur. Hic primùm ego futilem, vanam, mendosam consuetudinem, ex Philosophorum libris quæstiunculas devocandi, causari; tum pulcherrimam juventutis ætatem sinè operæ pretio

exa-

exactam deplorare; deinde infructuosum studiorum modum diris omnibus devovere; ad extremum, meliorum Scriptorum libros, ex omni vicinia, in subsidium advocare. Et ecce! dum hæc mecum reputo, dum veterum authorum codicibus inhio; in aureum hunc Tullii de orat. locum incidi: *quid est, aut tam admirabile, quàm ex infinita multitudine existere unum, qui id, quod omnibus naturâ sit datum, vel solus, vel cum paucis facere possit? aut tam jucundum cognitu, atque auditu, quàm sapientibus sententiis, gravibusque verbis ornata oratio, & perpolita? aut tam potens, tàmque magnificentum, quàm populi motus, judi-*
cum

cum religiones, Senatûs gravitatem unius oratione converti? ex hoc tempore damnosam, & ab eloquentiæ dignitate alienam, Dialecticorum more litigandi consuetudinem, magis etiam fastidire cœpi, quàm fuerim antea confectatus. Habeat proinde suas sibi rixas Dialectica, suis se captionibus tueatur, suis defendat argutiis; hoc unum Oratoris munus esto: ut quæcunque res inciderit, quæ sit dictione explicanda, prudenter, compositè, ornatè, & memoriter dicat, cum quadam etiam actionis dignitate.

Nolo tamen pergravibus de causis, hac in parte multus videri: impudentissimam ignavorum, & somniculorum hominum audaciam,

daciam, qui de oratoriae majestatis amplitudine invidiosè criminantur, paulò licentiùs insectabor. Nihil est, me hercule! nihil est, à capitalibus literarum hostibus excogitatum perniciosius; nihil est, quod ingenuo homini, & optimarum facultatum regulis, ad omnem humanitatis rationem instructo, ac perpolito, vehementiùs bilem commoveat: quàm projecta, præceps, effrænata quorundam existimatio, qui ad contegendam sermonis latini barbariem, cui, quòd à pueris assveverint, nuncium mittere nullò modò volunt: divinam, & nullis terminis circumscriptam eloquentiæ vim, dignitatem, splendorem, unâ, eadèmq; astrictissi-

ma

ma orationes habendi regione definiunt. Eam proinde nihil in rebus sacris, nihil in foro, nihil in curia, nihil belli, nihil domi agere putidè calumniantur. Inficiari equidem nec volo, sed neque possum, orandi potestati, apud artem nostram, nullum opus in comparationem venire: illius tamen jurisdictionis infinitionem, in unam benedicendi provinciam contrahere, quis bene sanus audeat? hìc certè vulgari proverbio locus esse debet: ingenuas artes ab ignaris solùm malè haberi. Cùm enim argutuli humaniorum scientiarum affectatores clarè intelligant, oscitantibus, quique continentem operam, intolerabilem esse autumant,

Q

eò

eò felicitatis pervenire non lice-
 re, ut citra sudoris copiam, ap-
 positè dicant ad persuadendum:
 franguntur animò, ac interclu-
 sum sibi aditum ad eloquentiæ fa-
 stigium suspicantur. Animadver-
 tant, quæso, inertissimi homines,
 quotcunque se à pulcherrimo elo-
 quentiæ studio alienant, quotcun-
 que inimicantur, animadvertant;
 quàm fcedè, quàm turpiter sibi-
 met ipsis imponant. Habeat per-
 facetam fabellarum seriem, & in-
 finitam Deorum religionem Poë-
 tria; habeat artificem temporum,
 pedum, metrorum dimensionem;
 habeat solutam, & liberam com-
 miniscendi licentiam; nisi studio-
 sum verborum delectum, tropo-
 rum, schematúmque lumina, in-
 genio-

geniosæ fontes effictionis, mundissimum latini sermonis aurum ab eloquentia mutuetur: vilis, abjecta, humilis, suoque, quod excogitavit chaos involuta jacebit. Magna illa sapientiæ Numina: Platonēs, Socrates, Protagoræ, Democriti, Heracliti, Aristoteles, aliique quàm plurimi, barbâ, palliô, eruditionis opinione, ut qui maximè venerandi, ab inferis ad vitæ usuram revocentur; si ad difficillimas artis, & naturæ quæstiones extricandas, ita jejunam, strigosam, & spiniferam orationem adduxerint, quam vix Athenienses, vix Æoles, vix Dores intelligant: quem legationis fructum, quem quæstum boni nominis in græcostasi lucrifa-

cient? Plato certè grajæ eloquentiæ munditiâ id affecutus est; ut cognomento Divinus appelletur. Tabularum XII. auctoritatem, leges Julias de ambitu, de majestâte, de peculatu, residuis, sacrilegio, vi, annonâ, manumissione, & numerosissimas hujus generis sanctiones, quas clarissimus Juris-Consultus Janus Vincentius Gravina, summa fide, & industriâ collegit, opusque omne Clementi XI. Pont. Opt. Max. inscripsit: hæc, inquam, universa, pro causæ tuæ patrocínio, purgatione sceleris, absolute culpa, adjudicanda hæreditate, adoptione, emptione, in subsidium advoca; si lutulentum dicendi genus attuleris, ad cujus intel-

intelligentiam vix ariolatione per-
 veniri possit: putasne pedarios in
 sententiam non satis cognitam ra-
 ptim ituros? iudicio populi, Quiri-
 tûm, Senatûs damnatus causâ de-
 turbabere. Duodena signa zodia-
 ci; cœli conversionem; ortus, obi-
 tus, motus syderum; septem plane-
 tarum concursiones; aspectus, op-
 positiones; solis deliquia; lunæ labo-
 res, accretionem, diminutionem;
 varietates temporum; ventorum
 flamina; agrorum fertilitatem; vi-
 netorum sterilitatem ex omni A-
 strologiæ disciplina, accuratè, sa-
 nè, & diligenter, eo ipso ordine,
 quô contingere possunt publicæ
 utilitati proponere; nisi tamen ea
 omnia plano, aperto, dilucido
 sermone etuleris: nemo nec ho-

mo doctus, nec semidoctus tecum sensurus est; verum eruditum quemque à lectione divinationis tuæ deterrebis. Divina tandem S. C. & quidquid ad fidei integritatem, ad Numinis cultum, ad Sacerdotii dignitatem, denique quidquid ad sacrosancta religionis capita, sacrificiones, publica ministrorum servitia facere videtur; ut clarè, ut distinctè, ut ad plebeorum captum proponatur, quàm expedita dicendi facultate opus omnino sit; Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus loquatur. Animadvertant ergo, eloquentiæ lumine obscuros, & difficiles severiorum disciplinarum sensus illustrari; reconditæ sapien-
 tiæ

tiae arcanis instructa capita, explanari. Animadvertant, eloquentiae ductu, omnium aetatum memoriâ, quàm plurimos honoribus auctos: & in his Socratem fordida, vili, tenui obstetrice genitum; Cæsarem humili loco, scilicet in pistrino natum; Demosthenem in fabri officina susceptum; M. Tullium novi Arpinatis nomine contumeliosè appellatum: animadvertant, tempestate nostra, homines novos, sustinendis R. P. dignitatibus admotos, cum veteribus illis gloriâ, honore, fascibus, & securibus, & divitiis concertare. Ità quippe præpotentis Dei arbitratu comparatum est: ut majestatem Divinis, humanisque disciplinis debitam,

ut claritudinem generis, ut legum, rogationum, plebiscitorum, Senatus-Consultorum, judiciorum demum omnium æquitatem eloquentia moderetur.

Demus nihilominus ignavis adolescentibus diem, defensionis locum demus; nihil quicquam aliud afferent, quô defidiæ, quô insipientiæ ignominiam ab se removeant: quàm si humili loco fuerint, per rei familiaris angustias, interclusum ad dignitates aditum sibi esse; si verò ex Equestri, aut Patritio ordine genus duxerint: locupletissimam hæreditatem, ab optimis Genitoribus comparatam, ad vitam bene, & beatè exigendam affatim servitutam. O leves, & ultimæ fecis
ani-

animæ! sanè quàm dignissimæ, ut ex veterum Philosophorum sententia in brutas pecudes transferantur! Præter enim quàm quòd bene multos, in singulos dies videmus, quibus literarum ope ad amplissimas facultates, & prima Judicum subsellia ascendere contigit: quòd patrimonia cæterùm copiosissima, ut primum ea rudes, & ignari adolescentes adiverint, nullò negotiò dissipent: si in hominum eruditorum cœtu accubuerint, si in curia honoris causâ confederint, si ad jus vocati venerint, si epistolam, si chirographi cautionem, si obligationem versuræ ad diem faciendæ, si redditæ mancipibus decumæ testificationem scribere,

concipere, signare debuerint: negligentiae, & ignorationis suae poenas dabunt acerbissimas. Boni Superi! quae in sententiis caligo? quae in conjunctione asperitas? quae in omni lucubratione barbaries enascetur? horret animus commemorasse.

Quibus rebus expositis, satis docuisse videor: neque locupletissimum literarum censum oscitantibus in ora delabi consuevisse: neque optimarum disciplinarum dignitatem, ludicra, importuna, nulliusque frugi, nullius numeri disputationum frequentatione parari: neque divinam eloquentiae facultatem, una orationes habendi regione concludi; sed verò per omnes artium omnium disciplinas

plinas evagari, civitatibus præesse,
 populis jura dicere, pacem com-
 ponere, honores decernere, sa-
 cra demum, & profana guber-
 nare. Tolle hoc vinculum, quô
 finitimarum gentium tranquilli-
 tas, salus, communio continetur:
 intestinis urbes diffidiis, nefariis
 campos latrociniis, barbaris pirata-
 rum classibus maria replevisti: vasti-
 tatem agris, faces Divorum sacra-
 riis, extremam rebus omnibus ca-
 lamitatem attulisti. Romani quip-
 pe sermonis commerciô, luctuo-
 sissimam jacturam, quam in lin-
 guarum perturbatione, apud tur-
 ris Babylonicæ fabricam miseri
 mortales accepimus; magnam
 partem reparamus. Hanc pro-
 inde juvenes lectissimi, hanc, in-
 quam,

quam, devocatam cœlô, sapien-
 ter, apertè, & ad rem, de qua
 agitur congruenter dicendi ratio-
 nem annua contentione excolatis.
 Hi ipsi Viri consultissimi, qui ve-
 stri profectûs causâ, prolixiorum
 dissertationem istam incredibili
 patientia exceperunt, ob oculos
 vobis versentur; horum in literas
 amor, diligentia, liberalitati re-
 spondere, pro virili, studete. Il-
 lud denique scitote: temporibus
 his difficillimis, ad opes, ad di-
 gnitates, ad Majorum gloriam,
 hanc unam patere semitam; reli-
 qua ad unum omnia ab adventi-
 tiis occupata, extrariis, pere-
 grinis, alienigenis ferè confer-
 ri, tribui, donari.

DE DIVO STEPHANO,

Primo Hungarorum Rege,

ORATIO IX.

Habita Nitriæ,

In Collegio Schol. Piar.

XIII. Kal. Sept. An. MDCCXXXVII.

EPISTOLA AD ORATIONEM IX.

S*I voluntati humanæ, felices rerum exitus responderent; ad immortalium Divorum beatitatem quàm proximè accederemus. Quia verò plurima sunt, quæ conatibus nostris vehementissimè adversantur; sæpè numerò oleum (quod ajunt) & operam deperdimus. Iste enim temporum acerbitate primos suos cæptus infectos relinquere; ille æmulorum invidiam subire, necessariorum offensionem incurrere, valetudinis jacturâ, negotiorum mole, & mille interpellationibus aliò se avocari ingemiscit. Mibi certè, cùm dictionem hanc, sub ipsum sacræ*
Theo-

Theologiæ finem appararem; & studiorum diversa ratio, & temporis angustia, & affectæ valetudinis incommoda plurimum offecere. Nam, cum non ità pridem, de Medicorum consilio, à gravioris cæli colonia decessissem; jámq; ad leniorem auram translatus meliusculè me haberem; animadverterem autem, pro studiorum meorum complemento, nihil quicquam aliud desiderari; quàm ut tractatum arcanis, ac maximè reconditis difficultatibus plenissimum, ediscendum recipiam, quò augustissima Sacræ Triados mysteria acutè, subtilitèrque disputantur: fractas corporis, & animi vires, ut licuit, ad intermissas Divinarum rerum conside-

ran-

rantias revocavi. Arduum hunc laborem nondum satis firmata valetudine aggressus, vixdum ad exitum perduxi; ecce tibi! à diuturna contemplatione, ad dicendum repentè abducor. Cùm itaque universæ Theologiæ supremam manum admovere, quàm primùm cuperem, & ad illum modum festinare contenderem; quò lapis, à montis vertice deturbatus, jam, jamque centro proximus, cursum accelerat: vix memet recolligere potui, & animum cœlestium cognitione, & afflicta longiori tempore salute corporis, ab humanioribus disciplinis desvesactum, ad expeditam dicendi rationem revocare.

DE DIVO STEPHANO

PRIMO REGE HUNGARORUM

ORATIO IX.

Nemo unus, de immortalis nominis memoria, usque adeo male sibi consuluit; nemo repente apud frequentissimum clarissimorum Virorum Senatum pejus audit; nemo conceptam de literis suis eximiam opinionem luctuosius extinxisse visus est; quam mihi, inauspicato ad dicendum venienti contigerit, omnem literaturæ meæ spem, gloriolam, expectationem, hac ipsa luce, in apertum discrimen conjicere: quæ ad recolenda Sancti Regis Stephani immortalia merita, minus comparatus accedo. Neque enim

R

ità

itâ peregrinus sum, ut justam reprehensionem non verear; si ea omnia, quæ pro publica tranquillitate sapientissimè, pro Magistratum æquitate religiosissimè, pro fidei majestate, amplitudine, integritate sanctissimè decrevit Stephanus: aut summatim recensere, aut in plura laudationis capita distribuere, judicii mei arbitratu temerè auderem. Nunc autem, quando imperiô vestrô, & auctoritate datam mihi dicendi provinciam suscepi; tantum abest, ut notam quampiam nomini meo iniustum iri reformidem; ut etiam, si argumenti magnitudo, si inusitatus amplissimorum hominum concursus, si mea adversus Regem Sanctissimum religio,

&

& observantia spectetur: officii munus deferere nullô modô possum. Sentio quippe clarissimo veræ fidei lumine, ignorationis meæ tenebras discuti; sentio præsentia tot eruditissimorum hominum vires animi mei, & corporis reparari; sentio ad celebrandam Divi Stephani sollicitudinem, quam in propaganda religione præsetulit longè maximam, eloquentiam meam excitari. In summa: cum uni Stephano in acceptis referam, licuisse mihi perniciosissimum hæreseos virus revomere, quod materno cum lacte suxeram: licuisse, ad Romanæ Ecclesiæ maternum sinum regredi, à qua Majorum inconstantiâ discessionem feceram: non so-

lùm sentio, sed & apertissimè experior: flagrantissimam dilatandæ fidei cupiditatem, quâ vivus ardebat Stephanus, neque fatorum acerbitate, neque decedendi necessitate, neque diuturnitate temporum intepuisse.

Quapropter Romanæ fidei magnificentiam, firmitudinem, cultionem, jam usque à primis Regni Apostolici elementis, ad hanc usque ætatem sanctè productam: aut certè sacerrimis veri Numinis pulvinaribus, quæ per summum sacrilegium fidelibus erepta hæresis profanaverat; exturbatis funestissimis Europæ facibus Lutherô, Zvingliô, Calvinô in integrum restitutam, nulli alteri à Sanctissimo Rege Stephano deberi,

ri, quanta maxima licuerit accur-
 ratione suadere, ego adnitar;
 vos, pro pietatis fervore, quô
 Stephanum Hungarorum Apo-
 stolum colere, precari, venerari
 soletis, etiam persuaderi vobis si-
 nitote.

Priùs tamen, quàm ad ipsa
 rationum momenta deflectat ora-
 tio; liceat mihi, inde ab adole-
 scentia, ad ultimos exactæ sene-
 ctutis canos, Divi Stephani vi-
 tam cursim, & raptim enarrâsse.
 Ut primùm eos pueritiæ annos
 ingressus est Stephanus, quibus
 idonei esse incipimus ad prima li-
 terarum fundamenta ediscenda,
 sub disciplina Sanctissimi Pragen-
 sium Antistitis Adalberti, tantum
 in optimarum artium studio, in

morum integerrimorum cultura,
 in virtutum exercitatione profe-
 cit; ut Geisâ Patre optimo vitâ
 functô, summa omnium consen-
 sione, Magnus Hungarorum Dux
 fuerit renunciatus. Vix autem
 ad supremum dignitatis fastigium
 evectus est; nihil antiquius ha-
 buit, quàm pacem cum finitimis
 Gentibus componere: accersitis
 ex omni orbe Christiano Viris
 religiosissimis, atrox idolorum
 cultui bellum inferre: frequentes
 Sacerdotum colonias in Panno-
 niam deducere: Deorum immor-
 talium delubra à fundamentis ex-
 citare: ditionem suam in unde-
 cim Diæceses partiri, & totidem
 Episcopis concedere: pertina-
 cium subditorum animos, legum
 salu-

saluberrimarum auctoritate, ab erroribus revocare: ità denique sacrorum Christianorum sanctimoniam, & cultum promovere; ut nihil ultra desiderari à quocquam posset. Tam secundis rerum successibus Romanus Pontifex recreatus, non solùm ad unum omnia fixa, & rata esse voluit, quæ Stephanus ad religionis incrementum constituerat; verùm etiam de divinæ potestatis juribus liberalissimè cum eodem communicavit: Regem salutavit Apostolicum, suasque vires in ordinandis Ecclesiis, & illi, & legitimis in corona Successoribus concredidit. Stephanus autem, quò gratitudinem suam testatam faceret; tam Sanctum Pon-

tificum nomen esse voluit; ut præterquàm quòd regnum integrum Sedi Apostolicæ devovit; nullum etiam Senatus-Consultum citra Antistitum consensionem, vim legis habere posse decreverit. Quibus studiis tantum profecit; ut licèt gens olim aspera, & barbara, iterum, ac tertium ad Majorum superstitionem aspiraverit: toties tamen innovatis Divi Regis sanctionibus, ad obsequium veræ fidei fuerit revocata. Exemplo sit Andreae hujus nominis primi decretum Regium, quò plebis tumultuantis seditio compressa, quò superstitiosa impietas extirpata: *quicumque Hungarus, seu peregrinus in Hungaria deposito Scythico, gentili, & ethnico ritu*

ritu, ad veram Jesu Christi fidem illicò non rediverit, ac legem à Divo Stephano traditam non receperit; capite, & bonis multator. O utinam plenitudo temporis tandem arreperet! utinam legem hanc longè sanctissimam; propediem ad expurgandam tot hæresum colluvionem: sed præstat lenitatem acerbitati sufficere. Igitur, hinc ego vos, per vestram salutem compello, qui non tam perfidiâ vestrâ, ab religione Divi Stephani discessionem fecistis, quàm deploranda Patrum vestrorum temeritate! quousque tandem vaserrimis Sirenum cantibus infatuati in utramque aurem dormitabitis? recludite oculos, & quàm longè à Divi Regis discipli-

na, fide, morum innocentia, desciveritis; judices estote. Supremam ille Romani Pontificis dignitatem, summum jus, universale imperium in amoribus habebat, & veneratione; vos flocci facitis, despiciatui habetis, in contemtionem adducitis: Sacerdotum ille, ac Antistitum Collegiis tertias detulit, cum Deo primas, Romanæ Curiaë alteras tribuisset; vos nihil magis in votis, in desideriis habetis, quam divinam Pontificum auctoritatem infringere, Sacerdotum jura pervertere, disciplinam excutere: ille ad juris, & Sacrorum Canonum dogmata, ad Conciliorum generalium decreta, ad Patrum SS. consilia unius cujusque vitam componi debere

bere fancivit; vos nomen Cano-
 num ægrè admodùm, nec citra
 fastidium auditis: ille feriæ sextæ,
 ac statas id genus abstinentias sum-
 ma religione fervari præcepit;
 vos facerrimis his pœnitentiæ die-
 bus ut plurimùm epulamini: ille
 saluberrimas pœnas in eos tulit,
 qui incruentam DEI in Crucem
 acti memoriam, quam Missam di-
 cimus, quantumvis modesta lo-
 cutione profanaverint; vos augu-
 stissimum hoc Altaris Sacramen-
 tum, proh sacrilegium infame!
 idolomania notâ inurere non ve-
 remini: ille sinè pœnitentiæ, &
 reconciliationis Sacramento de-
 cedentibus, sepulturæ honore
 interdixit; vos nævos animi, quo-
 rum conscientia tenemini, apud
 Sa-

Sacerdotis aures deponere cane
 pejùs & angue perhorrescitis.
 Hæccine est fidei, & morum re-
 gula à Divo Stephano olim pro-
 posita, ad quam vitam compo-
 natis?

Quod utinam nemo sit, qui
 ea omnia, quæ ex ipsis juris pa-
 trii codicibus (Tripartitum vo-
 cant) bona fide lecta, summatim
 persecuti sumus, inficiari, aut ele-
 vare audeat; labore, & mcerore
 levati sumus: quia verò sus deque,
 miscere omnia, Christianæ fidei,
 novi isti (si Diis placet) restitu-
 tores consueverunt; ad proposi-
 tum revertamur. Ego certè, o-
 mnem Religionis divinæ proces-
 sum, illis cumprimis acceptum re-
 fero, qui eas ipsas nationes, &
 gen-

gentes, apud quas, supremos Magistratus adepti sunt; Primis fidei rudimentis imbuerunt, ad morum integritatem exemplô, & sancta conversatione promoverunt, interposita demum Sacramenti religione, Romanæ Ecclesiæ subjecerunt. Quo in genere, Constantinus Magnus ità excelluit, ut de illo memoriæ proditum sit: quòd posteaquàm pacem, libertatem, magnificentiam, Christianorum Sacris reddidit; Urbium Dominam, Italiæ caput, Romani Imperii arcem munitissimam, liberalitate à natis hominibus inaudita, Summi Pontificis, qui vicariâ Jesu Christi potestate, orbi terrarum moderatur, possessioni cesserit, juribus subjecerit.

Quæ

Quæ verò , quantâque commo-
 da, ex hac optimi Principis lar-
 gitate , in militantem Ecclesiam
 derivata fuerint ; nôsse cupitis ?
 acerbissimam Domitiani, Detii,
 Diocletiani, Neronis, tempesta-
 tem, cum aurea Constantini con-
 feramus. Cedò, quid immanif-
 simis, ac ferocissimis belluis, ad
 clavum Imperii sedentibus, tam a-
 troci, tam barbarâ carnificinâ ex-
 cruciabatur ; atque innocentia
 Christiana? quamvis enim, vix quic-
 quam aliud à Discipulorum nomi-
 nibus pro tribunalibus diceretur,
 accusaretur, damnaretur : quamvis
 vici omnes, plateæ omnes, ædes
 ounes, imò omnia delubra Deo-
 rum, humano sanguine made-
 rent: quamvis non unum Tullia-
 num,

num, sed latumiæ, ergastula, fentina, carceres vincitorum catenis personarent: nulla ætatis, nulla sexûs, nulla virtutis, famæ, nobilitatis ratio haberetur: Patres filiorum sanguine manus inquinarent: liberi dulcissimorum Genitorum cruorem profunderent: crudelissimum tamen Senatus-Consultum & factum, & perscriptum fuisse legimus; cujus vi, bonis viris, & religiosis hominibus, quotquot Christiano nomine censebantur, & aqua, & igne interdicebatur. Imò verò, eâ crudelitate bacchari cœperat tyrannorum furor; ut duorum lustrorum lapsu, decem ut minimum Fidelium millibus, quot mensibus idolis litatum sit. O crudelitatem
 post

post vivos homines nunquam auditam! gaudetis ex adverso, Romanam Urbem, quæ, quantacunque est, sanguini innatabat, in æternum Religionis propugnaculum assurrexisse? Constantini liberalitate assurrexit. Detumescente persecutionis procella tranquillitatem R. P. redditam magnificitis? reddidit Constantinus. Eam, quam, cum voluptate intuemur sacrorum Magistratum, amplitudinem, Patrum purpuratorum dignitatem, Pontificis Maximi auctoritatem, publicam potestatem, summum imperium suspicitis? ad unum omnia debentur Constantino. Constat proinde sua sibi veritas: omne sacrorum nostrorum decus, gloriam,

li-

libertatem piïssimorum Principum curâ, solitudine, industriâ plerumque comparari.

Quotus autem quisque est, qui in dubium revocet: quantum Italia Constantino debet; tantundem Hungariam à Stephano accepisse? neminem enim vestrûm ignorare arbitror, Scythicam Majorum nostrorum barbariem, quam pleræque Italiæ, Germaniæ, & Galliarum Provinciæ, aut funditùs everfæ, aut crebris cladibus affectæ deplorant: ad quam profligatis semel, ac iterum Romanorum aquilis, cùm de summa Imperii ageretur, ipsa gentium, ac orbis terrarum Domina incredibile metu exhorruit. Neque tamen atrocitas hæc, & implacabilis

bilis Christiani sanguinis sitis priùs posuit, quàm factò Sanctissimi Regis, ad fidei veritatem accessu. Nam cives quàm plurimi, accensi studiò Principis sui vitam æmulandi, mores scythicos, tyrannidem, irreligionem salubri fonte eluerunt. Ne quâ porrò, veræ fidei integritas vitium faciat, aut temporum injuria intercidat; sanctissimis legibus providit Stephanus, & præcavit. Non est proinde, cur cuiquam stomachum moveat, quam pro scopo dictionis defixi opinio: introductam olim, & ad nostram usque ætatem propagatam, aut certè loco, & dignitati, unde per summum nefas exciderat, redditam Religionem Romanam, unius Stephani
foli-

solicitudini addici. Fremant, per me licet, inimici veritatis, & Deorum immortalium hostes; quos hac potissimum ratione contemnendos existimo: quòd secundum animum vexati, & malè accepti, nullum gustum Sacrarum Literarum sentiant; nisi, pro ingenii sui arbitrato, cœlestia oracula depravaverint. Ut quippe ægrimoniâ confecti, quique aut ex fastidio stomachi decumbunt graviter, aut atrâ bile discruciantur miserrimè, nullam cibi suavitudinem percipiunt: non aliter vagæ, & dubiæ fidei, quàmque sibi comminiscuntur sacrorum varietatem, perfractè propugnantes novitii sectatores; si quibus-

bus, testimoniis impugnentur; cum stomacho regerunt, aspernantur universa.

Alterum, quod è re nostra futurum autumo, est saluberrima, in Regibus providentissimis sanctio, Divinissima lex, sapientissima provisio: ut universa Comitiorum decreta, ac imprimis si Religionis decorem, veritatem, aut majestatem contingant, toties pro abrogatis habeantur, & irritis; quoties omnibus, aut certè posterioribus Antistitum calculis condemnantur. Hic enim verò vehementiùs se se impugnari sentiunt, quotquot homulis ex ultimo luto, & argilla fictis; quotquot variarum hæresùm monstris, vicissitudine temporum admissa
ho-

hospitii jura, sub æterna Pontificum cautione (protestationem forum appellat) hodie etiam hæ-
 rere suspicantur; & rectè quidem. Hi, quò rudioribus fucum fa-
 ciant, errores suos curiatis, tri-
 bunitiis, quæstoriis, & centuria-
 tis comitiis probatos, atque pro
 religiosis Fidei capitibus recogni-
 tos magnificè, & usque dum ir-
 raucuerint, decantant; cùm ad-
 versas sibi Pontificum, Antistitum,
 & Sacerdotum sententias præter-
 eunt quàm callidissimè. Irrepsi-
 stis igitur, non verò civitate do-
 nati unquam estis. Quippe, non
 longè à funesta clade, quâ Lu-
 dovico Rege, cùm plerisque E-
 piscopis desiderato, Hungaria
 omnis in factiones scissa, civili

bello miserrimè conflagrabit, clàm, & furtim introïstis. O præclaram, Mediusfidius! Religio- nis amplificandæ rationem! Ex- ulâset verò providentissima illa moderatio, & cautela: Dii boni! quæ Regni Hungarici facies, quæ vastitas, quæ despectio viseretur? vix cogitatione assequi sagacissi- mus quisque potest. Tuâ ergo Regum Sanctissime industriâ fa- ctum profitemur: quòd fidei Ca- tholicæ decus aut servatum inte- grum, aut restitutum in integrum videamus.

Sed vereor, ne longiùs, quàm nostri fuerat propositi æmulos di- vexemus: sanctimoniam Divi Ste- phani insistamus. Quòd si in ar- te Galeni facilè primas meruerit,
qui

qui inveteratô morbô afflictos, ac à medicis depositos integræ corporis valetudini restituerit: multò maximè sanctissimis sit moribus, qui vitia vitiis cumulandi pravam consuetudinem alicundè depellit. Ecce tibi, Divi Stephani Religionem summatim recitatam! siquidem, ut à Majoribus accepimus, usque adeò ardenti pietate in Superos ferebatur; ut hanc subditorum mentibus altiùs inferre omni studio, omnibus viribus contenderit. Quo factum est, ut sublatis profanorum Numinum sacrificiis, everfis simulacris, abrogatis cerimoniis: uni Deo vivo, & vero frequentes Ædes erectæ, positæ aræ, immaculata hostia offerri cœperit in

piaculorum expiationem. Per-
 suasum enim, & exploratum ha-
 buit Princeps sapientissimus: Re-
 ligionem sacris ritibus, & maje-
 state destitutam, diu consistere
 nequaquam posse. Quocirca o-
 pima hostium spolia, & gentium
 domitarum censu dives ærarium,
 excitandis Dei immortalis sacra-
 riis, comparandæ sacræ supelle-
 ctili, deducendis novis Sacerdo-
 tum coloniis exhausit. Testem
 produco sacrum montem Panno-
 niæ: hic primus omnium libera-
 litatem Divi Stephani loqui de-
 bet, qui primus omnium amplif-
 simam sacrarum ædium fabricam,
 magnificum Deo famulantium
 domicilium, ingentem prædiorum
 vim, certam, & ratam rerum o-
 mnium,

mnum, atque adeò dulcissimo-
 rum etiam liberorum decumani
 suscepit. Vix verò huic operi
 supremam manum imposuit Ste-
 phanus; alterum ad montis fer-
 rei radices à fundamentis excita-
 vit religiosorum hominum colle-
 gium, qui incultam tellurem, &
 solum asperum excolerent. In
 his Bonifacius, dum naviter ver-
 bi Divini sementem facit, barba-
 rorum furore sublatus, feliciter
 vixit. Tam prospero rerum suc-
 cessu exciti quàm plurimi, ex o-
 mni orbe Christiano certatim in
 Hungariam accurrebant, aut gen-
 tis effēratæ mores ad humanita-
 tem, & Christianam modestiam
 revocaturi, aut vitam cum san-
 guine profusuri. Horum facile

Principes censentur : Gerardus clarô apud Venetos locô natus, qui primus Patriam martyrii gloriâ illustravit : Andreas alter, qui, posteaquàm bene multos, veræ Fidei rudimentis instituit ; hîc loci, animam suo reddidit Creatori. Benedictus item, qui ad dimidium supra Trenchinium lapidem à furentibus barbaris, in præterfluentem deturbatus, vitæ cursum, felici fine consummavit. Sed quid ego recensendis Viris sanctissimis distineor ? ad Regem nostrum revertamur. Exturbata jam omni ferè Hungariâ impietas, pietati ; dejecta veteri statione superstitione, Religioni ; diruta sacrilegæ delubrorum moles, sacris ædibus locum cesserant : his

tamen omnibus vix quicquam se promovisse arbitrabatur Stephanus; nisi rebus præclare cæptis, de immortalitate prospiceret. Quod ipsum, ut ex animi sententia veniat, quid non egit? ingentem prædiorum, pagorum, villarum, & oppidorum numerum à Regia possessione avellit: ut ità Antistitum dignitati confunderet. At nondum satis. Extra eas, quas infinitas ferè, luxu Regio excitavit Basilicas, quasque ut plurimum, Magnæ Hungarorum Dominæ dicavit; tres cum primis infans prorsus sumptibus construxit: Strigonii unam, loco celebri, & patriâ sibi Urbe, cujus magnificentiam, sacræ ædiculæ marmor testatam facit, hanc

quip-

quippe unam, ex vastissima ædium mole, Saraceni intactam reliquere. Colocza alteram, quam hodie relicta rudera commendant. Albæ rursus alteram florentibus Hungarorum rebus à quàm plurimis Scriptoribus celebratam. O modum unum omnium probatissimum, quò florescere, atque ad æternitatem produci potest Religio !

Quorum singula, quantumvis magna per se se sint; longè tamen maxima videbuntur, si sacræ potestatis communioni socientur. Illud enim religiosissimæ, in Deum, & Sedem Apostolicam, Stephani pietati datum est: ut jubere Antistites, Episcopos, instaurare Sacros Magistratus, ad hanc usque diem

diem Apostolicis Hungariæ Regibus proprium sit. Hinc fit: ut opportuno tempore, de idoneis Ministris Ecclesiis provideri, & siqua jactura irreperit, reparari omninò possit. Hac una arte, divina illa, quam intuemur Religionis Romanæ amplitudo, & eminentia, vel servata, vel loco veteri reddita, ad nos usque pervenit.

Sanctum proinde, ac religiosum, apud unumquemque vestrum habeatur Nomen Stephani; cui uni non minùs fidei Romanæ integritatem, quàm regiæ dignitatis honestatem debetis. Nisi enim vitæ innocentia, ad morum, ad Religionis Sanctitatem facem prætulisset; nisi liberalitate Regia,

tot

tot Divorum immortalium sacra-
 ria posuisset ; nisi Sacerdotum
 colonias, Flaminum collegia, An-
 tistitum authoritatem, vim, ma-
 jestatem stabilivisset ; nisi Apo-
 stolicæ facultatis jura, coronæ
 adjunxisset ; tot calamitatibus ve-
 xatâ Patriâ, tot inimicis veritatis
 impugnatâ, quis vestrûm esset,
 qui aut ad Majorum superstitionem,
 aut ad Patrum à Romana
 Ecclesia secessionem non defle-
 xisset ? Tibi ergo, tibi uni secun-
 dùm Cœlites acceptum referimus
 Regum piissime ! quòd ad Roma-
 næ Fidei cognitionem pertigeri-
 mus : tuam in propulsandis hosti-
 bus opem imploramus. Tuere
 hæreditatem tuam ea animi ala-
 critate, quâ olim infinitas hostium

copias profligâsti. Sic enim fiet:
 ut facer Ministrorum ordo, cui
 Apostolici muneris vices credidi-
 sti, solutus metu, in id unum in-
 cumbat; ut te Duce, te Auspice,
 quàm plurimos, ad societatem
 Romanæ Ecclesiæ, quàm pri-
 mùm traducat.

DE PATROCINIO
DIVÆ CATHARINÆ,
ORATIO X.

Habita Nitriæ,

In Instauratione Studiorum,

VII. Kal. Dec. An. MDCCXXXVII.

EPISTOLA

AD ORATIONEM X.

NE cui absonum videatur, quòd adoptionis, & clientelæ officium, in præsentia confuderimus; quòd Patronorum jura, cum Adoptantium munere permutaverimus: intelligat, ad studiosam juventutem sermonem nobis esse, non verò ad Senatum Populi Romani aliquid referri. Nam, & in hodiernis judiciis, hujusmodi solennes actus, qui apud Latinos in usu fuerant, exoleverunt. Adoptatio autem, ætate nostra fit, aut ante Magistratum per acta publica; aut per Principis diploma. Cùm porrò in sensu, & notione non propria, vocibus illis, quæ

J. C.

ſ. C. perquàm familiares ſunt, uti elegerimus; parum referre videtur, utram illarum, ad ſenſus explanationem adduxerimus. Quà ratione verò generatim, & univerſè ſolùm tum virtutes, tum res præclarè geſtas D. Catharinæ percenſere placuerit; neque vitæ illius cæterùm ſanctiſſimæ narrationem, per laudationis capita inſtituere, neque hæc eaden in plures partes distribuere: ex orationis principio liquet. Nec enim ſatis temporis, & virium ad dicendum, nec occaſionem uſque adeò opportunam, ad juventutis animos inflammandos præſtolari licuit: ſi hiftoriæ ſeriem texere, aut relatas de Græciæ Philoſophis, de Maximino, de tyrannide erebi

victorias singulatim prosequi oportuisset. Sub principium quippe anni Scholastici, ex discipulorum manibus, excutiendi erant id genus codices, quorum familiaritate, jocis, & salibus, velut insatuati adolescentes, assuescunt vago, instabili, dissoluto, & impuro dicendi generi: quam deinceps consuetudinem, in omnem vitam retinere solent. Præterea pluris fecimus Divæ Catharinæ patrocinium, cujus præsentissimam opem, in optimis artibus sæpenumero experiri nobis contigit: quàm nulli non cognitam vitæ ejusdem historiam. Quid enim est, quod desperare possit, aut quod sperare non debeat, qui tanti Numinis auxiliò potitur?

DE PATROCINIO
DIVÆ CATHARINÆ,

O R A T I O X.

JAM usque à primo Musarum nostratium adventu, quarum conatu, meliorum artium fundamenta, in vetustissima hac civitate, secundis auspiciis jacta sunt, pia, & salutaris consuetudo invaluit: ut VII. Kal. Dec. solemniter instituatür laudatio, quâ, D. Catharinæ vita, & res præclare gestæ in memoriam revocentur. Literariæ attamen juventutis insperata frequentia, & tanti Numinis clientelam affectantium conferta multitudo facit; ut missis Sanctissimæ Virginis, & Martyris laudibus, expeditam ratio-

nem vobis commonstrare elegerim, quâ ad patrocinium illius assequendum, atque adeò ad humaniorum literarum cursum, cum fructu uberrimo conficiendum faciliùs, & procliviùs perveneritis. Quod ipsum, ut à loci hujus majestate, atque temporis sanctimoniâ alienum fore non vereor; ità promovendo latini sermonis decori pondus, & momentum addere posse confido. Quæ enim Divorum immortalium major laus, quæ commendatio fuerit, quàm beneficiorum crebritas in humanum genus derivata? quid ad utilitatem studiosæ juventutis, quid ad provehenda felicia ingenia magis consentaneum cogitare licet, quàm propitium Numen

ad

ad bonarum artium patrocini-
 um inclinare? quàm ingenuos adole-
 scentes, ad pervolutandos opti-
 morum scriptorum libros excitare,
 & velut intentô digitô viam desi-
 gnare, quâ ad germanam Cassii,
 Pomponii Africani, P. Sulpitii,
 Livii, Nepotis, Cæsaris, Teren-
 tii, Ciceronis eruditionem, &
 latini sermonis integritatem pro-
 ximè possint accedere? Cathari-
 næ quippe ductu, & auspiciis hu-
 manioribus vacare literis perinde
 est; atque in Romanæ eloquen-
 tiæ literaria R. P. civitate donari.

Nullus tamen sit, qui sibi per-
 suaderi sinat, me eô animô ad
 hunc locum accessisse, quòd exi-
 stitem, optimarum disciplinarum
 studium, apud nonnullos vestrûm

refrixisse: vobis enim ad unum omnibus nihil antiquius esse intelligo; quàm ingenuarum literarum instituta. Quorsum enim ab ardentissimo discendi desiderio pertinebit, magnanima illa mentis vestræ firmitudo, quâ, reconditæ literaturæ causâ, dulcissimæ Patriæ cœlum salubrius, suavissimam Civium consuetudinem, nativæ domûs commoda, Patris optimi gratiam, Nutricum, Sororum, Matrum lamenta, lachrymas, suspiria fortiter, & animosè despexistis? hodie tamen, ad verum iter gloriæ, quod citra offensionem percurrentibus, Romanæ linguæ dignitas decernitur, facem vobis præferre destinavi. Ergo in spem optimam, patrocini-

nium

nium Catharinæ adipiscendi affurgetis, si ad integritatem sospitæ, & Patronæ vestræ mores, vitamque componere, si meliorum codicum imitatione de Latio optimè mereri contendetis. Quia porrò horum alterò, ad fanissimi cujusque palatum nihil suavius, alterò ad literati hominis utilitatem nihil opportunius dici potest; si benevolas præbetis aures, unum ex altero ità proferam; ut neque à munere meo, neque ab indole vestra oratio abhorreat; sed verò in laudibus Catharinæ cum fructu literarum versetur.

Ità naturâ comparati credimur, ut quemadmodum implacabile odii genus adversus invidos, & obtrectatores concipimus, quos

aut opinionationibus nostris latenter adversari, aut ab æmulorum partibus palàm esse animadvertimus: multò maximè arcana quadam vi trahimur, imò sæpè impellimur, ad devinciendam nobis clarissimorum Civium necessitudinem, apud quos, vel una eadèmq̃ scientiarum professio, vel mutua officiorum communio, vel aliud ab his artis, aut naturæ donum, amicitia, familiaritatis, amoris materiem subministrat. Unde enim, à natis hominibus inauditæ dilectioni patrocinium peterent, à Græcis, Latinisque Poëtis celebrati Theseus, & Hercules, si ad jus vocati causam dicere juberentur? Theseus quippe, ut primùm certis indiciis didicit,

Her-

Herculem fatorum invidiâ è vivis sublatum apud inferos malè haberi: usque adeò cecâ, & temerariâ ulciscendi cupiditate flagrare cœpit: ut ad redimendas, in amicis charissimi vexationes, incognitum mortalibus Ditis imperium adire, Cerberum, sexcentâque erebi monstra, magnô animô aggredi, subjugare, suum denique Herculem, in libertatem vindicare attentaverit. Isti certè, eandem morum culturam, studia eadem, idem vitæ genus, ad elevanda, aut diluenda accusationis capita producerent. Cùm enim Theseus tantum detulerit Herculi, ut illius alacritatem, vitam, ingenium, delectum armorum æmulari pro virili studuerit: ut si-

mil-

millimo habitu, pari consuetudine, iisdem esculentorum, & poculentorum deliciis frui voluerit, quibus Herculem assuevisse didicerat: nulli admirationem movere debet, usque adeò inusitato fœdere, alterum alteri adhæsisse.

Quæ, licèt commentitia, fictaque sint, & auribus meliùs, quàm veritati servire videantur; illam tamen conjunctionem animorum, & consuetudinem in memoriam revocant, quæ Laribus, quæ Penatibus, quæ Indigetibus cum humano genere intercedit. Vobis ego testimonium denuncio, ô felicissimi patriæ cœlestis Coloni! qui, ut primùm cœlesti civitate donati, in Divorum im-

mor-

mortalium numero haberi inceptis, antiquissima vobis cura est, sacrum Patronorum nomen, & munus assumere: numerosissimos mortalium, sub tutelam admittere: clientum, imò suavissimorum liberorum locô, illos cum primis complecti, fovere; in oculis circumferre; quos spectata vitæ innocentia, quos eadem morum integritas, & virtutum cultio, cui olim etiam atque etiam studebatis, ex vulgi fece, & servitute exemerit. Vos ipsi, qui de omni tribu, linguâ, & populo lecti, *lavistis stolas vestras in sanguine Agni, neque cum mulieribus inquinati estis*; quoties virginalis pudicitiae integritatem, in discrimen coniectam cernitis, toties

ties opportunô subsidiô, periclitanti castimoniæ succurritis: quasi id unum agere deberetis; ut probrosam pudoris prostituti jacturam, miseri mortales declinemus. Alii aliis præsentem opem, & maximè commodum affertis auxilium, & juvamen.

Quæ cum ita sint; planè non video, quamobrem animum abjiciat, aut falsò sibi quispiam persuadeat, se sub D. Catharinæ defensionem, & tutelam venire nulla arte posse: modò ad literarum cultionem, ad vitæ probitatem, quibus illa ætatis suæ florem aluit, maximoperè aspiret. Nam, ab ineunte ætate, optimarum disciplinarum exercitiis, morum suavitudini, innocentia, accuratio-
ni

ni usque adeò fedulam navavit operam Catharina: ut habito librorum discrimine, eorúmque usu, qui non solùm reconditæ doctrinæ pleni, verùm etiam ab omni procacitate, & petulantia alieni, reperti sunt, summam eruditionis, & sapientiæ opinionem apud universos Alexandria Cives sibi comparaverit. Et hæc duo incitamenta sunt, quibus instructos, in amoribus habere, in clientelam admittere consuevit Catharina. Agite ergo juvenes lectissimi, & tum sanctior conversatio, literali diligentia sociata, curæ vobis sit: cùm impurioris vitæ, pravæ familiaritatis, corruptelæ morum declinationem diligite: opinione citiùs sentietis, hâc potissimè

tiffimùm ratione, ad patrociniùm
D. Catharinæ aditum patere.

Quòd si M. Catoni æquum
videri potuit, amoris, & hono-
ris gradum Patrono cedere secun-
dùm Patrem: nonne Genitricis
optimæ locô, Catharina vobis
venire debet, quæ eos ipsos,
quos sub tutelam receperit, in
filios adoptare consuevit? istud
igitur qua ratione fieri possit?
videamus. Duplex adoptionis
genus ex Ulpiano didicimus:
alterum cùm filiusfamilias, Pa-
tris voluntate, & consensione,
ter in adoptionem mancipatus,
post geminam manumissio-
nem, ad potestatem adoptan-
tis, ad familiam, ad sacra transi-
bat. Alterum, cùm homo sui
juris,

juris, re ad judicium populi deducta, curiatis comitiis, in alienam familiam traducebatur, & si Sacerdotum collegium causam, & jusjurandum probavisset, futuræ stirpis caput creabatur. Ne verò unus aliquis malò dolò hæreditates alienas involaret, in adoptionis principia, Antistites inquirebant. Oportebat enim ea indole, illis moribus, illa totius oris, & corporis conformitate adoptandum esse, ut vacillantis, & ruinam minantis domûs amplitudinem, nobilitatem, splendorem, religionem, aut sustinere, aut instaurare posse communi civium, & Pontificum consensione crederetur. Quot verò, & quanta comoda in omnem bene ordinatam

Remp. ex faluberrima adoptandi consuetudine derivata sint; omnium gentium tabularia, leges, jura, annales loquuntur. Boni Superi! quot domus clarissimæ, interrupta Nepotum ferie, ex omni hominum memoria excidissent, quæ immortalium meritum frequentiam, & magnitudine, de orbe Christiano optimè meritæ, uno omnium ore celebrantur: nisi bonâ Principum veniâ, in communis propaginis locum, adeptio irrepsisset. Hujus certè unius vis tanta est, ut hamani generis pertæsa, immensos cælorum orbes, & felices Divorum immortalium sedes, animósque sic occupaverit: quòd alter ante alterum, non paucos mortalium lege-

legere, & adoptare contendat. Dum tamen hæc memoro, quæso, & per fidem vestram oro atque obsecro: ne repentinò stomachemini, néve per fabulas fucum vobis fieri existimetis; siquidem optimo quoque homine, digna habeatur sententia: eos ipsos, quorum curam, patrocinium, procurationem Cœlites susceperint, in Divorum filios adoptari. Ipse enim gentium Apostolus ad Galatas scribens, venisse plenitudinem temporis confitetur: ut *adoptionem filiorum Dei* recipiamus.

Quis itaque temerarius fuerit, qui in hæreditatem, in familiam, in sacra D. Catharinæ transferri aspiret; neque tamen per mo-

rum corruptelam, per supinam
 defidiam, per licentioris conver-
 sationis consuetudinem, mendo-
 sos mores emendare; pravam
 consuetudinem exuere; integri-
 tatem sanctæ Virginis cupidissimè
 persequi contendat? cui stoma-
 chum non moveat rei indigni-
 tas, si unum aliquem de scurra-
 rum, ac rabularum furfure, in
 filios tanti Numinis referri velle
 intelligat? si unum aliquem, qui
 nihil habeat antiquius, quàm
 cum diurnis, nocturnisque bac-
 chantium cœtibus furere: cum per-
 ditissimo quoque amicitiam inire,
 societatem contrahere: optima-
 rum artium studia averfari: ho-
 nestatis jura præterire: humanas,
 & divinas leges contemnere: si
 unum,

unum, inquam, aliquem, qui ad omne crimen cæco impetu ruere consueverit, patrocinium D. Catharinæ ambire cognoscat? improbi hi, imò scelerati, in malam crucem abeant; ne contagioso vitiorum afflatu, funestissimam vitiorum luem, latiùs propagare possint: vos autem juvenes lætissimi, quos meliorum disciplinarum cupiditas, quos morum integerrimorum cultio, à dulcissimæ Matris amoribus avellit, atque in celeberrimum hoc Musarum domicilium coëgit; Catharinam Genitricis optimæ locô, hac ipsa luce accipite, & dum vita faverit, omni officiorum genere demereri, in literis, in pietate imitari, quantum per vires licet, studete. V 3 Sed

Sed jam fatiſ multa de patrocinio, extra patrociniſ etiam niſiſ fortaiſe multa. Quid reſtat, niſi, ut expeditam in literiſ proſficiendi rationem cognoſcatis? At, quorſum ego ſtudiorum culturam, cum clientelæ affectatione compono? quid librorum delectui, cum D. Catharinæ patrociniſ? parum certè referre videtur: utrum eleganti ſtylo, & perpolito dicendi charactere; an vulgari, inquinatâ, ac niſiſ lim-pida oratione, ad eloquentiæ dignitatem pertingamus. In hunc modum ratiocinantur, qui Divorum immortalium propenſionem, qui literarum naturam omninò ignorant. Quid? ex lutulentis codicibus elegantem, & germa-

manam latini sermonis proprietatem, integritatem, castimoniam haurietis? si mihi fidem habere renuitis, Tullio credite, qui librorum, quos ad manus habemus lectione, ità eloquentiam colorari docuit, quemadmodùm homines, qui in sole ambulant, sensim infuscantur. His accedit, facillima omnium cœlitum liberalitas, beneficentia, commiseratio: quibus rebus fieri amat; ut quoties pravaram affectionum illecebrâ in transversum agimur; quantumvis prolixâ, ac ardenti supplicatione, quicquam impetrare contendamus, quod tamen noxium nobis fore, boni Superi præcognoscunt: nunquam certè exoremus. Quemadmodùm ergo frustra, &

incassum maternum auxilium implorant pueruli; cùm ignem, arma, venenum, aliáque id genus tractare gestiunt; eadem ratione, præclusum vobis ascensum ad D. Catharinæ patrociniū scitote: si ejusdem clientelâ, ad pervolutandos sequioris notæ Scriptores abuti velitis.

Jam eò, unde digressi sumus, revertamur. Sunt bene multi, qui quoties secum ipsi recogitant, humaniores literas, in dies ad exitium properare; in causas flebilis hujus ruinæ inquireunt. Alii mundi in senium vergentis deliquium causantur: alii raram Mæcenatum liberalitatem accusant: alii discipulorum, Præceptorum, alii neglectum, paucitatem, varietatem

tatem condemnant. Mihi sanè illorum conjectura nunquam non placuit, qui collapsam Romanæ linguæ gloriam, ab obvia infucatorum librorum lectione peti debere, censuerunt. Videre quippe est, quàm plurimos, qui in Musica, Arithmetica, Poëtica, cæterisque gravissimis disciplinis, magnos progressus faciunt: & quamvis amplissimarum facultatum censum ad studia literarum convertant: summum in eloquentiæ dignitate assequenda conatum adhibeant: eruditissimorum virorum familiaritate utantur: peritissimos in arte Magistros audiant: tamen ad mediocritatem latini sermonis pervenire nullô modô possunt. Quam autem aliam,

tantæ calamitatis originem, à barbara pessimorum codicum latinitate statuemus? molles enim, & flexibiles juventutis animi tumidô, ac inflato dicendi genere, frigidis leporibus, & effæminatis argutiis, jocis, acuminibus mirificè capiuntur. Hinc fit; ut calamistratis elegantiarum pigmentis prolectentur, jámque Hypocrenæis laticibus ebrii, tum primùm in Oratorum numero, se primô locô esse, autument: cùm innumeras Poëtarum delirationes, epigrammatum sales, Satyrarum fel, fabularum ex omni Nasone exscriptarum volumina, duodena græcarum, peregrinarum, & novellarum dictionum adversaria, ad latinitatis exitium comparata

ha-

habuerint. Dii boni ! quàm grata, quàm jucunda, ad veterem, naturalémque Romanæ eloquentiæ splendorem, & munditiem fieret accessio ; si illum ipsum conatum, quem ad depravandam latinæ linguæ integritatem, & in dies succrescentium vocabulorum innumerabilitate (si Superis placet) reparandam adhibent, in veterum Scriptorum libris evolvendis, & puriori latinitate conquirenda infumerent. Miseret me vestri ! qui, cùm ne à limine Græciam salutaveritis, nihilominùs, adversùs obsoleta, & à quotidiano Graji sermonis usu remota vocabula, usque adeò afficimini : ut eligatis ipsimet non percipere, quid chartis commiseritis, quàm
à gra-

à grajugenarum abstrusis, & magis involutis loquendi modis abstinere. Vilet his Plautus: Terentius, ad excitandum populi Romani risum, barbarorum more scripsisse creditur: Cæsaris commentarii humiles, & abjecti: Ciceronis Philippicæ, exscriptis ex XII. Fab. legibus, magis ambiguï locis, caliginis plenæ videntur. Ex aduerso autem, si in unum aliquem incidant, qui arguta brevitate, sybillinis versibus pares scripserit; qui græcarum vocum frequentiam, inusitatarum copiam, barbararum varietate dictionem asperserit; qui fucum, qui cincinnos, ad unamquàmque periodum, magnò numerò contraxerit: diurnam istum, & nocturna manu defati-

fatigant. Hinc demum contingere solet: ut, qui à puero enervem, & strigosam eloquendi rationem secutus, adulta jam ætate resipiscere, & ad fanio rem mentem reverti connititur; incredibile luctatione opus habeat: quòd ea, labili jam memoriâ ediscenda suscipiat, quæ in prima adolescentia didicisse, oportebat. Vos autem ô juvenes lectissimi! ad veterum Scriptorum gloriam assequendam, ad aureæ ætatis eloquentiam comparandam, Virorum clarissimorum exempla promoveant, immortalis nominis fama excitet, quam Sadoletus, Bembus, Petrarcha, Muretus, Stephonius, Palearius, Manutii, Facciolatus, Paulinus à S. Joseph,

sex-

sexcentique alii, in omnem posteritatem sibi emerentur.

Sed finis sit; neque enim præ gaudii vehementia loqui possum, quando liberalis frontis vestræ serenitas, amœnus oculorum vigor, festiva oris urbanitas, sermone tacito perorat: nihil vobis fore antiquius, quàm morum integerrimorum sanctimoniâ, vitiorum fugâ, probitate vitæ, innocenti consuetudine tutelam, patrocinium, clientelam D. Catharinæ impetrare: adoptionem Divæ Martyris commereri: neglecta lutulentorum codicum fece, puriores Latini sermonis auctores in subsidium eloquentiæ advocare. Tu autem, ô dignissima Musarum nostratium Vindex! So-
spi-

spita! Instauratrix! capitales veræ
elocutionis, & germanæ latinita-
tis hostes, corruptores bonarum
artium, proditores Latii, à patro-
cinio, à sacris, ab hæreditate tua,
à conspectu nostro arcebis; & o-
mnes literarum desertores, duces
pigritiæ, antesignanos scelerum,
inimicos virtutum, morum per-
ditissimorum fœdere inter se, ac
nefaria societate conjunctos, æter-
nâ ignominiâ vivos, mortuós-
que mactabis.

1710
The following is a list of the
persons who have been
admitted to the office of
Magistrate since the
last meeting of the
Court. The names are
given in the order in
which they were
admitted. The names
of those who have
been re-elected are
marked with an asterisk.
The names of those
who have been
elected for the first
time are marked with
a dagger. The names
of those who have
been elected for the
second time are marked
with a double dagger.
The names of those
who have been elected
for the third time are
marked with a triple
dagger. The names of
those who have been
elected for the fourth
time are marked with
a quadruple dagger.
The names of those
who have been elected
for the fifth time are
marked with a quintuple
dagger. The names of
those who have been
elected for the sixth
time are marked with
a sextuple dagger.
The names of those
who have been elected
for the seventh time
are marked with a
septuple dagger. The
names of those who
have been elected for
the eighth time are
marked with an
octuple dagger. The
names of those who
have been elected for
the ninth time are
marked with a nonuple
dagger. The names of
those who have been
elected for the tenth
time are marked with
a decuple dagger.

EUCCHARISTICON

Pro novi theatri extruptione,

ORATIO XI.

Habita Szegedini,

Ad Amplissimum Civitatis ejusdem

MAGISTRATUM,

Kal. Aug. Ann. MDCCXXXV.

EPISTOLA AD ORATIONEM XI.

AD liberandam fidem, quam clarissimis Civibus, proditionis hujus peroratione dederam, præsens gratiarum actio divulgatur. Et licet annis proximè superioribus intellexerim, & theatri illius decus imminutum esse, quod ad primam petitionem meam publici ærarii impensâ erectum, mirificè literatum quemque affecerat: & unum aliquem majoris oris quàm corporis hominem ausum esse, tum amplissimi Magistratûs liberalitatem, cum meam sollicitudinem, & contentionem acerrimis morsibus impetere: tamen me à proposito, dimoveri passus non sum. Damnum quip-

quippe, siquod necessitatis publicæ causâ fabricæ illatum est, cum ingravescens contagio pestifera, tabulas aliquot ad fatales urnas detraxit; eadem alacritate, & munificentia Liberæ, & Regiæ Civitatis Szegediensis, cujus Senatum, recrudescente iterum, ac tertium lue pestifera, divina providentia servavit integrum prope diem instauratum iri non diffido. Ora autem hominum quis continuerit? nihil usquam à natis hominibus, usque adeò sanctum, & numeris omnibus absolutum fieri contigit, quod omnium calculis probaretur. Tanta est ingeniorum varietas, vel satius malitiosa pertinacia, ut neque absolutissima Numinis opera omnibus ar-

rideant. Quam rem quotidianæ variorum statuum, & ordinum, & ætatum querimonie testatam faciunt. Erat, qui alternam diei, & noctis, lucis, & tenebrarum successionem improbavit. Erat, qui stellarum, qui lunæ, qui solis ortus, & obitus, aspectus, & oppositiones, sacrilega temeritate damnavit: etsi, sub idem tempus, quò Deus Opt. Max. cælum, & terram, & ea omnia, quæ horum ambitu continentur, fabricatus est, in consilii partem, & communionem operis venisset; quàm plurima, alio ordine, & dissimilima serie locari debuisse, per summam impietatem, effutivit. Obstrepanz igitur per me licèt, & priusquàm clarissimorum Civium

*vium nomen lacerent, in theatri
fabrica linguæ acumen hebetent:
quibus ego author sum; ut si, si-
nè stomacho juxta has ædes trans-
ire nesciunt; quoties iisdem ap-
propingvant, oculos sibi velari
faciant.*

EUCCHARISTICON
 PRO NOVO THEATRO,

O R A T I O XI.

UTinam P. C. is essem, qui pro beneficii præsentis magnitudine, quô me, collegâsque meos, omnémque literariam Remp. recreâstis, satîs cumulatè gratias haberem: quas, sicut tenuitas mea referre, ità amplitudo vestra prohibet admittere: nihil quicquam aliud ad votorum meorum summam accedere posset. Nunc, quia remunerandi vices, & mutua munerum receptio privatorum sunt; congrua verò grati animi professio, & officiosa doni accepti recordatio, laus, accuratio vix à disertissimo quoque perfe-
ctè

Etè absolvi potest : apud vos quemadmodum loquar , nec consilium , nec oratio subministrat. Illud , ingrati animi notâ tacentem excitat ; hæc , liberalitatis , & humanitatis vestræ alacritate verborum copiam , & dicendi facultatem diminuit. Modò certè , si unquam aliàs , publicas supplicationes Momo decernerem , ut ad illius votum , propeçtoris mei ædibus fenestra pateat ; quæ admissio lumine , grati animi desiderium , arcanâmq; cordis propensionem , atque de uno quoque vestrûm , omni officiorum genere demerendo sollicitudinem , toti terrarum orbi aperiat. Modò Menenii Agrippæ fabulis , fidem haberem ; si , quemadmodùm ille

comminiscitur, singula corporis
 humani membra, suô consiliô,
 sua volendi, & reminiscendi po-
 testate, suo sermone uterentur:
 postquàm enim lingua propriô
 defungeretur officiô, aliæ post
 alias, nobiliores hominis partes,
 munificentiam vestram loqueren-
 tur. Modò, ex Æsopi senten-
 tia, rebus omnibus, ac cumpri-
 mîs amplissimæ theatri istius fa-
 bricæ vocem redderem, quod si-
 nè mora, à fundamentis excitâ-
 stis, cùm primùm de utilitate,
 atque necessitate illius, ad spe-
 ctatissimum Magistratum vestrum
 ipse ego retuli: parietes isti, la-
 quearia ista, scenæ istæ, eloquen-
 tiæ nostræ subsidio essent, & au-
 xilio. Modò humaniores disci-
 pli-

plinas, & in his, divinam primum benedicendi scientiam humana specie induerem; ut inexplicabile ejus gaudium oculis ipsi vestris usurparetis, quod ex liberalitate vestra concepit. Sperat enim brevi fore: ut insanis sumptibus constructo, ac ad omnem tum audientium, cum declamantium commoditatem comparatō locō istō, eloquentiæ Romanæ dignitas, magnificentia, amplitudo reviviscat. Quorsum igitur hæc disputo? quorsum? ut unusquisque vestrūm P. C. intelligat: sive muneris usque eò singularis excellentiam, sive vestram, eandemque promptissimam in benefaciendo alacritatem, sive temporis, quō acceptum est, diffi-

cultatem respiciam: nunquam me tantâ eloquentiâ esse posse, nunquam tam divino dicendi genere: quô munificam hanc in literas humanitatem, oratione augere, aut fati ornare valeam. Quod solum ergo opis nostræ est, gratias agam: vos animis adeste, & eadem benignitate, quâ soletis, dicentem audite.

Quemadmodum integris sensibus homines, quibus oculorum lumen nunquam ademptum est, vix Divorum immortalium clementiam, miserationem, benignitatem recordantur; nedum limina delubrorum atterunt, ut expeditam videndi facultatem iisdem Numinibus acceptam referant, quorum concessu adepti sunt;

sunt; hi autem, quibus amœnam
 cœli, & terræ pulchritudinem,
 sub ipsum vernantis ætatis florem,
 invida fatorum necessitas subdu-
 xit, oculorum sydera extinxit,
 formæ dignitatem decoxit, si ere-
 ptam olim lucis usuram tandem
 de cœlo receperint, quod reli-
 quum vitæ superest, divino cul-
 tui consecrant: pari ratione, ne-
 mo nostrum manifestò perciperet,
 quæ, & quanta sit theatri hujus
 utilitas; si nunquam barbarorum
 furore funditùs eversum, nun-
 quam liberalitate vestra esset re-
 stitutum. Cùm enim facilè prin-
 ceptus orationis excolendæ ratio,
 ætate nostra penitus interciderit,
 quæ florentibus Romanis literis,
 priùs quàm foro, quàm curiæ,
 quàm

quàm sacrariis inferretur, alternis recitandi, & declamandi vicibus perpoliri confueverat: cùm forensium causarum patrocinium, ab Oratoribus, ad J. C. desciverit; atque adeò patentissimum iter gloriæ, quod novis etiam hominibus ad divitias, ad honores, ad supremos Magistratus compendiarium viam apparabat, interclusum hodie credatur: omne, aut ferè omne juventutis illius excolendæ studium, quæ ad Remp. aliquando accessura est, Scholarum angustiis definitur. Quòd tamen speciem aliquam moris vetustissimi, à Jove Capitolino, cæterisque Urbis Romanæ, & literarum custodibus, ad nos usque productam, quòd humanitate,

mu-

munificentia, sollicitudine vestra P. C. in Libera, & Regia Civitate ista nuper instauratam theatri vastissimi molem, hac luce primùm ingredimur: quòd à neglecto recitandi, & declamandi usu longè utilissimo, illata eloquentiæ vulnera, cicatricibus propediem obductum iri confidimus: ad plausus, ad lætitiã, ad hilaritatem excitamur. Siquidem theatralium ludorum opportunitate, quid quid in moribus asperum, in corporis habitu inelegans, in sitûs venustate inordinatum, in motu, in progressu, in quiete minùs compositum, apud literariam juventutem animadvertimus: libera reprehensione corrigitur: quidquid in gestu durum,

&

& agreste, quidquid effæminatum, & molle, quidquid nimium, & exuberans notamus, continuò emendatur. Theatralibus ludis, ex iracundiæ, ex invidiæ, ex ulciscendi motibus, acutum, incitatum, vehemens vocis genus in discipulis efformamus: à mcerentibus, flexibilem, lugubrem, plenam, affectuosam loquelam, pro potestate exigimus: lætitiâ, jocis, gaudio abutentibus lenem, tenerum, hilarem, facetum sermonem indimus: metuentium orationem demissô, hæsitanti, abjectô verborum sonô temperamus: memoriam demum ex Fabii sententia excolimus, & quod summa rei est, trepidationem, loquendi verecundiam, in publicum
pro-

prodeundi formidinem ab adolescentibus removemus. Memoriam tenetis P. C. casum illum, unum omnium lepidissimum, qui ad exitum anni superioris, in Divi Demetrii evenerat. Cum enim ex pectoris affectione gravius haberem, anniversaria verò D. Catharinæ, quæ Regiæ Urbis hujus Advocata colitur, solennisque dies jam jamque præ foribus esset, neque tamen per affectam valetudinem, more, & institutò Majorum ad dicendum accedere aude-rem; vererer autem, si tantam celebritatem sinè dictione aliqua, elabi sustinuissem: ne invidiam æmulorum, & judicia urbanæ plebis subeam; ex primis discipulorum classibus delectum habui,

senos

fenos nominavi, in quos vices officii mei transferrem. In his unus aliquis procero corpore, acuto vertice, colore fusco, nigro crine, liberali facie, vultu denique cum omni membrorum compage consentiente, nullò negotiò animum nostrum ità sibi devinxit: ut eidem primas in dicendo deferre placuerit. Ad hæc vox robusta, latera firma, lingua nullò vinculò devincta, juvenem commendabat. Ne tamen formæ dignitas nobis imponeret, pridie diei, qui D. Catharinæ sacer, quot annis illucescit, periculum facere visum est. Hic ille recitare primùm, tum declamare jussus, tanta dexteritate actionem nostram (præire enim exemplò
 pla-

placuerat) æmulari visus est; ut præ-
 matura credulitate, beatum me,
 & felicem exclamaverim; quòd
 ea, quæ de funere D. Catharinæ
 conscripseram, actori omnibus
 propè numeris absoluto, pro con-
 cione dicenda credidissem. Et
 ecce! vix postridie in conspectum
 vestrum prodiit, vix festivo tu-
 barum, ac tympanorum sonò lo-
 quendi potestatem accepit: palle-
 re, rubere, stupere, trepidare
 primùm: tum voces diminuere,
 pervertere sensum, perturbare
 periodos, in Profodiam, in Poë-
 sim, in Grammaticam ipsam tri-
 cies, & septies offendere: ad ex-
 tremùm obmutescere etiam. Tan-
 ta est inconstantia mentis huma-
 næ, si in tenera ætate negligatur!

boni Superi! si hic ipse omnem illam orationem habuisset; quod fastidium, quam nauseam sensissetis? arcana tamen Numinis dispensatione factum arbitror, ut unum dictionis principium, homini ad illam usque diem nobis incognito, ad declamandum tradiderim, & nihil præterea. Quod si theatralibus ludis, jam Militis, jam Patrisfamilias, jam Optimatis, jam Reguli personam sustinere, ab adolescentulo assuevisset; nunquam, me castor! usque adeò rudem, agrestem, impolitam, ineptam actionem; eruditæ illi, civili, ac amcenæ, cujus in ludo literario specimen dederat, nunquam tantâ cum honoris jactura substituisset, suffecisset.

Quòd

Quòd utinam ludicra ista recitandi, & declamandi ratio; quam ad theatrales ludos contractam diximus, ea animi contentione frequentaretur, quâ, pro solenni Romanorum consuetudine, germana illa, quam interdixisse Quinctilianus lamentatur, à Cicerone, aliisque aureæ ætatis auctoribus frequentata est. Ipsum Tullium audite: *ut antea declamabam causas, quod nemo me diutius fecit, sic hæc mihi nunc servilis est declamatio.* Plinius etiam causam ipsam recitationis suæ reddidit: *recitaturus oratiunculam, quam publicare cogito, advocavi aliquos, ut vererem: paucos, ut verum audirem.* Nam mihi duplex ratio recitandi: una, ut so-

licitudine incendar; altera, ut admonear, siquid fortè me, ut meum fallit. Utinam theatralis nostra declamandi consuetudo, in usum, in familiaritatem revocaretur! foret profectò, ut juvenus literaria, tantum dexteritatis combiberet, quantum ad omnem vitam in sustinendis Patriæ dignitatibus, satis esse posset. Quot diebus autem videmus homines inertissimos, qui licèt nobili loco nati, licèt politioribus literis ad omnem humanitatem efformati sint: quòd tamen scenicis istis declamationibus à pueris admoti non fuerint; aut publicò abstinent, & ruri, vel inter agrestem plebem, latibula priùs eligunt, quàm ultrò etiam de-

delatum munus aliquod in Rep. capeſſant: aut ſi Tribuni plebis, Ædiles, Prætores, Conſules renunciati fuerint: cùm populi voluntatem à ſenatoria discrepantem ad Magiſtratum referunt: cùm de rebus ſacris, de religione, de ſupplicationibus verba faciunt: cùm jus ex eburna, curiſque ſella dicunt: cùm gentium exterarum legatos in curiam deducunt: cùm ad aperienda graviffimis de rebus conſilia accedunt: cùm Senatûs conſulta ad populum, quidve ſciviſſet populus ad Senatûm referunt: quanta cum trepidatione ordiuntur? ut hærent? ut repetunt? ut corrigunt? imò in pejus depravant? pudet exempla advocare.

Vestra igitur liberalitate P. C. tam gravi soluta metu, quem de liberis vestris conceperat, exultare mihi videtur, & lætitiã quamdam præferre Civitas ipsa, & hoc potissimum humanitatem, munificentiam, voluntatem vestram probare: quòd sinè mora petitioni meæ accessistis. Fortè circiter Kalendas Quintiles, animi relaxandi gratiã, ad Tybisci ripam confederam, & sub idem tempus naves aliquot quernis, abjegnisque trabibus onustæ applicuerant; cùm, nescio, quò impulsu actus, à flumine rectà ad Curiam. Ibi pro humanitate vestra confidere jussus, priusquam Senatus dimitteretur, quæ merces appulsæ sint, quàmque ad structuram
 hujus

hujus operis idoneæ essent, quàm denique theatrum ipsum, ad juventutem instituendam necessarium foret paucis retuli. Rogantur ex templo sententiæ: favent omnium calculi: scribitur S. C. urbani ærarij quæstoribus cura fabricæ demandatur. O liberalitatem! ô munificentiam! ô dignationem singularem! ante ferè me beneficiô recreatum sensi, quàm desiderium aperui.

Plura de utilitate harum ædium, plura de alacri, expedita, hilari voluntate vestra P. C. dixi, quàm volui, & tamen ea, quæ maxima sunt hujus argumenti momenta prætermisi. Quæ verò illa? civile bellum, imò inquilinæ gentis latrocinnia, & bonorum omnium trepidatio. Si namque

pacatis Provinciæ rebus, de literis benè mereri cogitassetis: in literariæ Rep. annalibus, inter principes Europæ civitates, quæ ubi longa tranquillitate, pacéque diuturna, divitiis, opibus, facultatibus auctæ sunt, ad excolendas humanas disciplinas animum adjecerunt, primò locò esse jure optimo possentis: quis vobis congrua gratiarum officia persolverit, qui nondum sedato tumultu bellico, cùm adhuc frequentes perditissimorum hominum manipuli agrum urbanum infestarent, optimarum scientiarum studia promovere voluistis? sed rem altiùs repetamus. Variarum gentium colluviem, quæ impiùssimo Græcorum Schismate implicatæ, secessionem à Romano Pontifice

fece-

fecerant, & iusta Numinis indignatione à Saracenorum exercitu suis ejectæ sedibus errabant; Mathias Corvinus hospitii jure donatam sub fidem receperat. In his Rasciani, Valachi, Rutheni, ad nostram usque ætatem jam Turcarum, jam Regum Hungariæ imperio paruerant: ut nempe fortuna ferebat. Tandem annò sextò & decimò hujus sæculi, in potestatem nostram plenè redacti: sive quòd à calamitatibus superiorum annorum, & à Saracenorum tyrannide nondum respirâssent, sive quòd militis patrii frequentiam, vi, formidine in officio continerentur; vivebant pacificè. Nuper verò, cùm regnum omne, vocato adversus Gallicanos mo-

tus exercitu, præfidiis destitutum animadverterant ; sceleratissimi quique, & ultimæ fecis homines clandestina habere conventicula: alter alterius perfidiam excitare: rei præclarè gerendæ occasionem in mentem revocare: conjurationis socios, libertatis, divitiarum, boni communis spe undique congregare: nefariæ denique latronum societatis antesignanum, ducem, imperatorem, profligatæ magnanimitatis prædonem creare. Erat hic gentilitiæ militiæ Centurio, statura mediocri, obeso corpore, humeris vastis, canô capillô, barbâ ad umbilicum protensâ, colore fusco, vultu ad terrificam speciem composito: cæterùm animô subdolus, audax, varius, inflamma-

matus scelere, furore incensus, novarum rerum studiosus: Pero nomine. Igitur cum nihil minus expectaremus, ad sex hominum nequissimorum millia, in exitium nostrum conspirant, quos ex teterima Valachorum, Ruthenorum, ac cum primis Rascianorum colluvione, lucri cupiditas, contracta nomina, patrimonium dissipatum, admissorum criminum impunitas, efrænis audacia, ulciscendi libido, libertatis iniquæ spes, furor, amentia, perfidia in legitimum Principem, in Patriæ viscera, in Religionem Romanam armaverat. Deum immortalem! quantum ubique trepidatum est? quantum pavoris, quantum formidinis huic uni Civitati incussum: cum hominum

minum malevolorum, imò latro-
 num numerum, ad vicena millia
 accreviſſe nunciatum eſt? cùm ad
 explendam cupiditatem, & ava-
 ritiam, urbis hujus fortunas, à
 perditiffimis hominibus defigna-
 tas eſſe, fama pertulit? cùm præ-
 ſidium ipſum vix à quadringentis
 Regis cuſtodibus propugnatum,
 in craſtinum obſidendum eſſe cer-
 tis nunciis didicimus? habitus de-
 lectus juventutis robuſtiſſimæ, ar-
 ma viritim diſtributa, ordinatæ
 ſtationes, machinæ bellicæ ſuis lo-
 cis poſitæ; ut demum domeſtico
 hoſti, nova præſidii ſpecie impone-
 retur, nocturnis, diurniſque ope-
 rarum laboribus, vallum, quod pro
 mœnibus meridiem reſpicit, in
 ſtellæ crinitæ formam educum
 eſt.

est. Quot noctes sub nudo jove traductæ? quot sub casside, quot in statione transactæ? quoties ad mcenia, ad portas, ad suburbanas ædes concursum? quoties ad repentinos motus, & tumultum, quietis nocturnæ vices interceptæ? mutata? erepta? quoties de salute Civium conclamatum? recordamini tempus illud miserrimum, quô datô signô & ad hostium incursionem reprimendam, sub primam noctis vigiliam, machinæ bellicæ fragore excita Civitas ad arma convolavit: quô Cives optimi quadrato agmine, sublatis signis, sonantibus tympanis priùs-quàm Urbi propinquaret, hosti obviam processerunt: quô Patres liberis, mariti conjugibus, avi ne-

po-

potibus supremùm valere juffis; ætatem omnem, sexum omnem in lachrymas, in gemitus, in ululatus concitârunt: quis calamitofio illo die unicuique fensus? quis mceror? cùm non ità de fe, quàm de dulciffimis pignoribus, quàm de amantiffimis Genitoribus, quàm de suaviffimis Fratribus, quàm de Uxoribus, Patria, Religione quisque metueret? & quamvis Deorum benignitate factum fuerit: ut perditiffimi homines nocturnis tecti tenebris, opinione citiùs in fuga salutem quæfiverint, & nullô illatô damnô turpiffimè terga verterint: injecta tamen bonis omnibus trepidatio eoufque folicitos nos ad unum omnes tenuit, donec facrilega illa
par-

parricidarum manus, internecione deleta est. O dignam æternâ memoriâ liberalitatem vestram P. C. quam calamitosa illa tempestate in hac fabrica collocâstis! ô divinam in literas propensionem, quam turbatis Patriæ rebus in hujus structura theatri testatam fecistis! ô favorem nunquam satis explicandum, quo Scholas Pias alienissimo Reipub. tempore persecuti estis!

Quapropter memoriam vestri beneficii colam sempiternam: non solum ego, Collegæque mei, sed dulcissimi liberi vestri, sed lætissima juvenus, sed adolescentes ingenui, quotquot literarum causâ ad nobile hoc Lycæum confluxerint. Vestræ illi munificentiæ

tiæ in acceptis referent, quid
 quid in loco isto dexterrimæ hu-
 manitatis didicerint: cujus ope
 in foro, in curia, in templis, in
 Regni comitiis, ad honores, ad
 dignitates, ad gloriam aditum
 sibi recludent. Contingere qui-
 dem factorum injuriâ potest: ut
 theatri hujus moles vitium faciat,
 ut eluvione, ut terræ motu, ut
 hostilibus flammis evertatur: nun-
 quam tamen ex animo juventutis,
 ex annalibus Gymnasii, ex Reip.
 literariæ tabulariis exciderit. Li-
 beri vestri suis referent liberis,
 quàm difficili tempore, quàm ca-
 lamitosus in motibus, alacritate
 summa, impensâ magnificâ, de
 literis optimè mereri voluistis.
 Ego denique, qui nunquam vo-
 bis

bis P. C. gratias fatiè dignè habere possum, nedum referre; sanctè polliceor: me non solum dum animâ hac spiro, verùm etiam postquam fatorum necessitate sublatus vivere desiero, in tenui hac lucubratione mea, accepti beneficii memorem semper fore.

The P. G. ...
...
...
...
...
...
...
...
...
...

DE CASTITATE
DIVÆ CATHARINÆ,
ORATIO XII.

Habita Prividiæ,

In Æde Sanctiss. Trinitatis,

VII. Kal. Dec. An. MDCCXXXIX.

EPISTOLA

AD ORATIONEM XII.

SCitabitur fortassè quispiam, cur in oratione hac, principium ad clarissimorum Patrum confessum, perorationem verò ad juventutem literariam direxerim? intelligat velim propositi mei fuisse, eruditissimorum Virorum humanitati, gratam aliquam vicem reddere, qui rigidissimæ hyemis asperitatem, & prolixioris dictionis importunitatem magnâ patientiâ tolerârunt: deinde hunc præcipuum orationis fuisse scopum: ut juvenus scholastica ad purioris vitæ integritatem consetandam incenderetur. Cùm enim uno eodémque tempore, celebriora

ra Scholarum Piarum Gymnasia Nitriæ, Vacii, Pesthini, Szege-
dini, ac alibi lue pestifera infecta
cernerem; metuerem verò, ne idem
ipsum justitiæ divinæ flagellum,
Prividienses etiam Scholas corri-
piat; castimoniam Catharinæ
summis laudibus efferendam susce-
pi: quòd ab hac naturæ, & æta-
tis vitiò adolescentia faciliùs de-
flectat. Quod verò nobilius elo-
gium, quam prærogativam ma-
gis insignem castitati attribuere
potui; quàm Theologicas Catha-
rinæ virtutes ab amore munditiæ
dimanasse? sic etenim virginalem
pudicitiam commendare oportebat;
ut vetustissima consuetudo,
quâ D. Catharinæ memoria re-
novatur, integra, & inviolata

servaretur. Nec me suscepti laboris unquam pœnituit. Quamvis enim ardentissima febris jactati, & mortiferis infecti maculis complures fuerint; nullum tamen (quod secundum Divinum Numen, Reginae Cœlitum patrocínio, & D. Catharinæ procurationi unice adscribo) ex eorum numero amisi, qui se mihi erudiendos crediderant. Imò, cum potior Civitatis pars, ex venalitiariis componatur, qui honestè, rem quærunt mercaturis faciendis; compertúmque postea sit, merces negotiationi expositas, nescio quo errore ex locis pestiferis semel, ac iterum allatas fuisse: singulari tamen Divorum concessu servati sumus. Sapientissimè pro-
inde

*inde non nemo observavit, eam esse
 Divorum immortalium naturam,
 & propensionem; ut se beneficiis
 vinci à nullo unquam mortalium
 patientur.*

DE CASTITATE
 DIVÆ CATHARINÆ,
 ORATIO XII.

Longè, multúmque vereor Patres clarissimi, ne anniversaria celebritatis hodiernæ amplitudo, paulò venustior templi facies, frequentissima eruditorum hominum concursio, hanc potissimùm mentem inferat, hanc suspicionem alicui injiciat: propositi mei esse, sanctissimam D. Catharinæ vitam, decertationem, victoriam orando illustrare. Novi ego, utpote jam usque à puero intima necessitudine mihi ipsi conjunctissimus, meam in eloquendo jejunitatem; novi, quæ, quantáque sit Catharinæ sancti-
 monia,

monia, honestatis æstimatio, celsitas, magnitudo: denique neminem unum esse, quem historicæ memoriæ fides deficiat, quique regias illius animi, & corporis dotes ignoret, luculenter novi. Quid igitur ex numeroso lectissimarum virtutum comitatu ad dicendum deligam? quem orationi scopum præfigam? nam ad exæquandam spem, & expectationem vestram, quos exquisitæ eruditionis, & reconditæ literaturæ fama dudum cognitos, summa Numinis immortalis benignitate coràm adesse intueor: ad instaurandam piissimam consuetudinem, quam Majores nostri in D. Catharinæ laudibus versari voluerunt; vix aliquid usquequaque ido-

neum occurrit: quod propemodum omnia, quæ, è re nostra fore speraveram, à viris disertissimis occupata, atque ex hoc ipso loco magna eloquentiæ, & eruditionis gloria sæpè numero dicta esse sciam. Ergo amplissima eloquentiæ facultas, usque adeò arctis definiri terminis potuit; ut nihil omnino reliquum sit, quod gravissimò judiciò vestrò dignum, in medium proponatur? omnem Catharinæ felicitatem, sanctimoniam, triumphum uni castitati acceptum referri oportere, à nullo, quòd sciam, oratorum probatum est. Ne tamen sit aliquis, qui existimet, rem ludicram me dicere velle: indissolubilem virtutum nexum diligenter attendat, quò

quô castitati ità consociatæ sunt: ut Gregorio Magno, *nullum opus bonum sit sinè castitate.* Tametsi verò probè intelligam, quòd pro singulari vestra pietate, quâ D. Catharinam colitis; quòd pro doctrinæ cultione, quâ eloquentiæ studia promovetis, hòc animò ad locum istum accesseritis, ut me benevolè, ut attentè audiatis: ne tamen partibus meis deesse videar, quæso vos, usque eò adeste animis; dum sanctæ Catharinæ divinissimam fidem, spem robustissimam, charitatem ardentissimam, ex virgineæ integritatis cultura enatam esse, palàm demonstrarem. Hæc tria cùm dixerò, perorabo.

Si

Si ultimam Catharinæ pueritiam recordemur, ea morum integerrimorum honestate resplenduit, quâ spectatissima indoles, & artes ingenuæ, quibus ad humanitatem à pueris informamur, in adulta etiam ætate perpauca inficiunt. Catharina quippe domo clarissimâ, & nobilissimis, vetustissimisque Majorum ceris inclytâ, Alexandria Urbe celebri lucem aspexit: jamque inde à prima pueritia, tam ardenti pietate virginalem pudicitiam adamavit, ut, quò hanc integram, incorruptamque asservaret; humaniorum literarum urbanitatem cum gravissimarum scientiarum dignitate, in subsidium advocaverit. Quid verò incredibile hoc innocentiae
reti-

retinendæ studio affecta sit nôsse cupitis? castissimum Mariæ animum perinde sibi devinxit; ut, posteaquàm religiosissimis ejusdem monitis instituta, & ad Christianorum sacra transire jussa, saluberrimis divinæ lavationis fontibus abluta est: unico Virginis Filio, castitatis annulô, datæ, & acceptæ fidei præde, fuerit desponsa. O admirabilem purioris vitæ elegantiam! venustatem! gratiam! quâ unâ, *speciosus formâ præ filiis hominum* capi potuit, castósque Catharinæ amplexus expetere. O incredibile virginitatis robur! quô, supra sexûs imbecillitatem animis aucta, sacrilegii arguit Maximinum: iterum, ac tertium oblata munera, honores,

res, Magistratus, regias nuptias, imperatorium diadema constantissimè respuit; imò fame, sitique confici, igne, & ferro vexari, vitam denique cum sanguine profundere delegit; quàm datam semel cœlesti Sponso fidem infringere; aut purissimas animi, & corporis nives quopiam nævo inquinare. Tantum interest, à prima adolescentia, ab incesti amoris ignibus abhorrere.

Quæ, si ità sunt, quemadmodum Græci, & Latini Scriptores memorant; ea castitatis propugnandæ curâ agebaris, ô Sanctissima pudoris Procuratrix! quâ duce, quâ magistrâ, ad admirabile lumen fidei, à fide, ad spem vivam, ab spe, ad amoris divini
fasti-

fastigium quàm felicissimè evasisti. Neque tamen propositi mei fuerit, ità me Dii ament! ab spectatissima Angelici Præceptoris doctrina, vel latum unguem declinare, atque per summam ignaviam, ad factionis adversæ castra turpè desciscere: aut ea, quæ, de favoris cœlestis præsidio dicenda venient, ad subtiles Theologorum ratiocinationes revocare, pressoque pede, arduam scholasticorum momentorum, & argutiarum viam decurrere; verùm quidquid in præsentì afferetur; illud omne, pro oratoriæ facultatis libertate, vocum singularum, & continuatarum ampliori notione usurpabitur. Neque vos P. C. à sententia dimoveat, nota illa

Ser-

Servatoris indignatio: cùm vultum Divinissimum, *in quem desiderant Angeli prospicere*, aliò à Diva Catharina deflexerat: quòd etiam tum labe hæreditaria inquinatam, atque adeò læsæ Divinæ Majestatis ream intueri fastidiret. Hæc enim amabilissimi pueruli, ab uberibus Matris gratiarum pendentis indignatio, eò potissimum spectabat: ut Catharinam, à profanis gentium cærimoniis, ad cultum unius, verique Numinis traduceret; castissimò amoris vinculo sibi devinciret; ad caducarum rerum despiciatum inclinaret; in meliorem spem, & vitæ beatæ expectationem erigeret. Quis jam satis explicet dispares, longèque distitas rationes,

nes,

nes, quibus Deus Opt. Max. in promovenda salute nostra uti consuevit? quis assequatur benignitatem, misericordiam, patientiam Numinis? patientiam, cum conivertet: misericordiam, cum ignoscit: benignitatem, cum allicit, movet, excitat, impellit?

Mihi sanè, gratiæ Divinæ ubertatem diligentius recogitanti, primùm in causas funestissimæ calamitatis inquirere placet; quæ fieri possit: ut plurimi mortalium, ab aditu hæreditatis æternæ arceantur? ac unam inertissimorum hominum ignaviam, quàm plurimis officere reperio. Deinde, celebrem Theologorum nostratium doctrinam vehementissimè probo, laudo, amplector: auxi-

lia cœlestia, quæ sufficientia Scholæ nominant, nequaquam hære-
 re otiosa; verùm plenæ, ac per-
 fectæ conversioni viam iterare,
 ac nonnullos meliores actus,
 quanquàm minùs perfectos, &
 absolutos sæpenumerò proferre.
 Tanta quippe est providentiæ Di-
 vinæ vis, ac adversùs unumquém-
 que homunculum propensio: ut,
 cùm, *neminem perire velit*, cer-
 tam ac expeditam cuilibet occa-
 sionem porrigat: quam, si pro
 liberæ voluntatis jure non fasti-
 diverit; in spem firmissimam vi-
 tæ æternæ possit assurgere. Et
 hinc fortassè est, quòd Theolo-
 gus, idémque Angelici Doctoris
 nomine spectatissimus, literis com-
 mendare voluerit: usque adeò fœ-
 cun-

cundam, cœlestis favoris communionem, in terras defluxisse; ut neminem unum repereris, qui, sive apud gentes barbaras, ac à veræ religionis cognitione alienas adoleverit; sive inter brutas pecudes, procúlque ab omni hominum convictu in virum excreverit: aut interiore animi illustratione, aut manifesta Angeli cœlo delapsi institutione, ad veræ fidei agnitionem pertingere non valeret.

Sed, quid ego ultrò citròque dispersa conglobo? Catharina locupletissimi testis vices obeat; quæ accepta virginitatis tuendæ instigatione, nequaquam concidit animò: sed verò usque adeò magnos, in castimoniæ studio progressus

fecit; ut patrociniū Mariæ merita omnino sit. Quid ultra? hâc ipsâ integerrimæ vitæ honestate consecuta est: quòd ad perspiciendam superstitosæ religionis impuritatem, ad suscipiendam gratiam baptismatis, ad Sponsalia cum unico Virginis ineunda accesserit. Hoc igitur fixum, & in perpetuum ratum P. C. habeatis: solertissimam pudicitiae culturam, ad quam, à natura facta videbatur Catharina, Divinæ lucis radium fuisse: hancque prænunciam solis justitiæ auroam, in clarissimum Christianæ fidei meridiem accrevisse. Enimverò aspernata cœlestem permotionem, ad turpificatæ voluntatis fordes animum convertisses; nunquam, Mecastor!

inte-

integerrimum Mariæ animum, huc perduxisses: ut te primis fidei rudimentis informare, Unigenæ despondere, quinquaginta Philosophorum Magistram creare, sexcentisque cumulare beneficiis festinasset. Quod ipsum, ex hominum perditissimorum obstinatione intelligi potest. Sive enim naturæ in pejus propendentis ductum secuti, atque, ut brutæ cupiditatis illecebris liberiùs indulgeant; ab Romana Religione discessionem fecerint: sive virus pestilentissimum cum nutricum lacte suxerint, atque adeò à prima pueritia vitiis dediti, frugalem, castam, sobriam vitæ rationem detestentur: sive ex civilis honestatis respectu, deprehen-

fos errores ejurare negligent: sentiunt tamen arcanam quandam impulsione[m], quâ sæpenumerò excitantur: ut tandem aliquando ex fœdissimo criminum ceno emergant, & se ad frugem meliorem recipiant. Quia verò, piam hanc affectuum concitationem nauseant; vanis opinionibus irretiti attinentur.

Religione Virginis, & Martyris demonstratâ, spei firmitudinem attendite. Siqua Philosopho, ac secundum hunc Peripateticis fides haberi debet; debet autem omnium gentium consensione tanta, quanta maxima esse potest: nihil omnino rationali agendi modò inchoaverimus, nihil ad exitum perduxerimus; nisi
 ea

ea omnia; quæ perficienda suscepimus, ad finem aliquem referantur. Finis autem, vel naturæ legibus, & inextricabili causarum coordinatione rebus præfigi solet, vel pro libertate humanæ voluntatis accersitur. Quæ, cum in hunc modum sint; herclè sinè dubio incredibili divitiarum, honorum, voluptatum contentioni modum præscripsit, & terminum constituit Catharina. Quem, si nullum alium, à virginæ integritatis amore mecum dicitis; si nunquam intermissam pudicitiaæ cultionem, *ad expectationem venturæ gloriæ, quæ, revelabitur in nobis*, cum Catharina refertis: bene habet. Jam sacrilegam, ad profanas idolorum

aras facientium religionem de impietate ream arguerat, & quantum per sexum, per ætatem, per authoritatem privati hominis fieri potest, condemnauerat; jam consceleratissimorum hominum vitam, quorum simulacris divini honores habebantur, libidinibus infamem, ex veterum Poëtarum libris commonstraverat; jam clarissimos, & amplissimos Græciæ Sapientes, cœlestium momentorum vi, ad veri Numinis cognitionem pertraxerat; jam minas, atrocissimamque carnificinam inexpugnabili fortitudine superaverat Catharina; ecce tibi! tyrannus callidissimus, humanitatis expertem vultum, ad commiserationem, ad lenocinia componere,

copiosissimarum facultatum usuram polliceri, Regiæ magnificentiæ delicias offerre, magnificos dignitatum titulos deferre, regii connubii spem facere, ad sceptri, ad coronæ communionem vocare. Quid ad hæc Catharina? *Posuit in homine spem suam? aut speravit in pecunia, & thesauris?* haudquamquam. Tria hæc, eadèmq; in illecebris facilè prima: locupletem rei familiaris copiam, & amplissimarum fortunarum opulentiam: superbos honorum gradus, & dignitatum ornamenta: incestæ cupiditatis lenocinia, & blanditiarum flagitiosissimas corruptelas, validissimò castitatis clypeò retudit, rejecit. Probè enim nove-
rat, nihil quicquam eorum, quæ

usque eò splendidè, ac liberaliter
 deferebantur, citrà turpissimam
 sacrilegii notam, citra inexpiabi-
 lem castimoniæ jacturam admitti
 posse: quòd malitosæ pollicitatio-
 nis invitamenta eò potissimum
 spectarent, ut honestiori, ac in-
 nocenti mentis, & corporis mun-
 ditiaè nuntium mitteret, & hòc
 flagitiò, per sacramenti fidem,
 coràm innumerabilitate Civium
 cœlestium, cum mentium casta-
 rum amatore Christo JESU inita
 Sponsalia antiquaret. Currite huc,
 ocyúsque accurrite, quotquot te-
 nerrimum pudicitiaè flosculum,
 infragilis corpusculi infirmo vase,
 fatìs incautè circumfertis! discite
 plena discriminis, plena periculi
 munuscula aspernari: discite frau-
 du-

dulentas donationes, invitamenta scelerum præfracta firmitudine animi rejicere, repudiare. Quòd utinam improbissima lenocinantium dona, quibus verecunda pudicitia integritas sæpenumerò expugnatur, ex omni Christiano orbe; sed quorsum me intempestivè fervor præcipitem rapis? amoris cœlestis flammæ, quibus Catharina in dies magis, ac magis incaluit, paucis exequamur.

Quotquot faniori consilio, inexorabilem fatorem necessitatem damnavimus, quam Democritus, Heraclitus, Empedocles, cæterique Stoicorum olim profitebantur; ità nos à natura factos esse luculenter cognovimus: ut voluntariam, ut liberam affectionum

num sedem, in ipso humano corde domicilium habere agnoscamus: ubi lætitiæ, metus, cupiditates, molestiæ, cæteræque impulsiones hospitium sortiuntur. In affectibus autem, vim accerrimam amoris esse existimo. Neque à visis hominibus, usque eò barbara, effera, ac ab humanitate aliena natio exsurrexit; quæ necessitudinis, quæ familiaritatis dulcedinem, quæ conjugii re-promissionem penitè ejurâisset. Certè Romanorum Matresfamilias, quæ, in viri manum conve-nerant, adeò indissolubili amoris, & societatis vinculo Maritis adhærebant: ut nullò aliò, quàm fatali mortis ictu potuerint dissociari. Jam unum cedò hominem,

qui

qui Catharinæ dilectioni injuriam irroget ? siquidem Catharina, jam usque à primo die Sponsionis, tam sollicitè castissimo JESU Christi amori respondere cœpit ; ut ipse moderator temporum sol, tam ardens dilectionis studium suspexerit. Quis enim, Deum immortalem ! admiratione defixus non hæreat ? si inauditam crudelitatem secum ipse reputet, cui ultrò se se obtulit Catharina : ut unicum Patris æterni Filium, qui prior vitam cum sanguine, in ara crucis effuderat, redamaret ? quis cogitatione assequatur tenerimæ Virginis magnanimitatem, tolerantiam, fortitudinem ? quæ sextum decimum ætatis annum ingressa, inter efferatam licitorum
 bar-

barbariem, inter crudelissimorum impietatem tortorum, magnô animô perstitit? vincula, verbera, eculeum, acutissimis ensibus instructam machinam, mortiferam carnificis securim non expavit. Et quamvis officiosa simulatione, malum omne effugere posset; elegit tamen Virgineam integritatem sanguine, & vitâ obsignare.

Quare, nemo sit, qui existimet inexpectatam castimoniæ laudem ultra fidem, & modum effectam esse; cùm unusquisque clarè intelligat, eò *Sanctam, & Immaculatam Virginitatem olim evasisse: ut quem cæli cælorum non capiunt*, maternô gremiò complexa, virginali lacte nutriverit. Sed, neque fieri potest; ut piissi-
ma

ma Mater, quæ prima omnium, intaminatæ pudicitiaæ florem, Deo immortalis devovit, integritatis propugnandæ sollicitudine non capiatur. Felix proinde, iterum iterumque felix Alexandrina Virgo, & Martyr Catharina! quæ pudico corporis, & animi candore, ita sibi Mariæ pietatem, gratiam, benevolentiam conciliavit: ut ab hac primis fidei rudimentis instituta, & terrena cœlestibus posthabere edocta, atque ad redamandum æternum Sponsum inflammata, duplici Virginitatis, & Martyrii laurea insignis, servatæ pudicitiaæ præmium, gloriam receperit sempiternam.

Faxit amabilissimus castarum mentium Sponsus Christus JESUS,
&

& piissima Catharinæ prece exoratus, eam vobis Juvenes lectissimi mentem injiciat, cujus conscientiam excitati, cujus ductu, ad amorem pudicitiae accensi, ita bonarum artium disciplinis vacetis; ne innocentiae, ne pudori, ne integritati vestrae, labem aliquam aspergi patiamini. Faxit Catharinæ rogatu placata misericordiarum Mater Maria, & pietatis suae obtutus, in acerbissimam Regni Mariani calamitatem deflectat; ut deploranda vastitas, ut desolatio, quae judiciis, quae Magistratibus, quae Sacerdotum Collegiis, ex contagiosa lue, & gravioris caeli injuriis imminet; ab aditu Civitatis hujus prohibita, omni regno propediem arceatur, propellatur, exturbetur. DE

DE EXPEDITA RATIONE
PHILOSOPHIÆ
STUDENDI,
ORATIO XIII.

Habita Prividiaë,

Ad Juventutem literariam,

Prid. Kal. Jul. Ann. MDCCXL.

EPISTOLA AD ORATIONEM XIII.

CUm annò tricesimò nonò, supra millesimum septingentesimum, gravissima contagio, universam ferè Hungariam pervasisset; numerosissimique juvenes Prividiam confluxissent literarum humaniorum gratià; & in his, ex eorum numero non pauci, qui se mihi anno superiore, in disciplinam Nitriæ tradiderant, indèque tempestivè effugerant: ad exitum mensis Junii, Dialecticem sibi tradi iterum, ac tertium poposcerunt. Quorum æquissima desideratio, non potuit mihi justa non videri: temporis tamen brevitate deterrebar. Ut proinde utilissi-
ma-

marum dierum consumptionem redimerem, quam, ex prolixiore dictatione, non incertam metuebam, conatus sum discipulis suadere: ut libellos ex omni vicinia colligant, quotcunque ad propositum facere viderentur. Sperabam enim fore; ut potior juvenus unum, eundemque Authorem ad Scholas adferat: in quem finem hanc etiam dictionem habui. Verum spe mea frustratus consilium mutavi. Nam, cum pro se quisque contendit, ut, è latebris in lucem protrahat, si quem fortuna dialecticum ostendisset; tam variae opinionis, ordinis, instituti libelli ad manus mihi venerunt, ut delectum habere nullo modo potuerim. Quamvis ergo communem dictandi modum sequi

compulsus, laborem omnem, quem susceperam feliciter consummaverim; quia tamen, temporis dispendium, citra dolorem ferre non potui; illud omne, quod in præsentem materiam conscripseram, eò animò, in publicum protuli: ut longiori defatigationi allevamentum conciliem.

Quanquam, ut quod sentio, palàm confitear; non deerunt summæ authoritatis, & eruditionis homines, quos in hanc eandem sententiam propendere exploratum habeo. Quia tamen Majorum instituta, sinè gravi perturbatione ordinis, sinè collisione opinionum innovari vix solent: quia diuturna consuetudo Philosophiam exscribendi invaluit: eò animò, quæ dicturus sum accipias; ut varietate

tate lectionis recreeris. Quod si fuerit quispiam, qui sibi persuaderi sinat, inutilem esse scribendi rationem: is per me licet, quod animo concepit, exequatur.

DE EXPEDITA RATIONE
PHILOSOPHIÆ
STUDENDI,

ORATIO XIII.

TAmetsi temerarium, & inso-
lens videri possit, quòd in-
expertus ego, quique omne prope-
modùm ætatis meæ tempus, in hu-
maniorum literarum cultionem in-
sumpsi, de expedita ratione, quâ
graviores disciplinæ commodiùs
pertractentur, verba facere atten-
taverim; quia tamen non tenerita-
te ingenii, non imbecillitate remi-
niscendi, non laborem declinandi
vitiositate, verùm gravissimi mor-
bi vehementiâ occupatus, à se-
veriorum scientiarum magisterio
abstinere astrictus sum: quid æta-
ti

ti vestræ, quid desiderio, quid utilitati magis consentaneum animo conceperim, palàm proferre non verebor. Ne tamen præmatura credulitate abrepti, suspicemini me nova moliri, ac de veteri Philosophandi consuetudine aliquid immutare velle: non is ego sum, qui tantum audeam; nec si maximè auderem, rerum mearum conditio pateretur. Una quæque enim Peripateticorum secta, quæ potissimum in tres nobiliores familias dividitur, clarissimos, & omni eruditionis genere instructissimos propugnatores numerat; in quorum comparationem, ego venire nullò modò possum. Præterquàm quòd nihil unquam tam potens, tam

magnificum futurum est, quod me à spectatissima, & toto orbe celebratissima doctrina avocet, quam divinissimus Ecclesiæ Catholicæ Præceptor Thomas, idémque fidelissimus Aristotelis interpres, omnium sæculorum memoriæ consecravit. Quid igitur novi, aut præter consuetudinem dicturus sum? profectò nihil à me dicetur, quò aut injuria sapientiæ amatoribus inferri possit; aut indignitas nostris studiis procreari. Videlicet, ex cujuspiam Authoris codicibus, quos librariorum operâ scitè elaboratos esse oporteret, utiliùs, faciliùsque Philosophiam edisci posse: quàm eam primùm inscribere chartis, tum memoriâ, & intellectu

com-

comprehendere. Unum tamen ante omnia oro, & vehementiffimè expeto, ne cui minor expectatione sua, videatur causa litis meæ: non enim debet ante oculos vobis obverfari: quòd vetuiffima Philofophiam exfcribendi confuetudo, res perquam exigua fit; fed quæ damna in R. P. literariam invehat, quæ incommoda faceffat, placidè, & toleranter audite.

Et utinam mihi primo aditu orationis, in memoriam revocare: Utinam tanquam in speculo effictum, intuentium oculis fubjicere liceret, ftomachofum illud faftidium, quod in laboriofiffima exfcribendæ Philofophiæ neceffitate moleftiffimè pertuli: Utinam

acerbiam plurium mensium molestiam, quam ex proluxa calami tractatione enatam, herclè difficulter devoravi, vivis coloribus adumbrare possem: inexpectato metu perculsi, omnibus artibus contremere. Quid enim aliud fuerit, perpetua infinitarum quaestionum scriptura, quàm crudelissima, ac fecundissima officina; in qua truculenta, aspectuque horrida liturarum, mendorum, decurtatarum vocum, hiantium syllabarum, adulteratarum sententiarum portenta, bene magnò numerò, in dies procuduntur? ad hanc damnati miseri adolescentescens, & assidui fessùs legibus, quasi malefactorum catenis conficti, heu! quanto cum literarum dispen-

spendio, serò quamvis, seriò at-
tamen sentiunt: quòd immanissi-
ma hæc carnificina, vernantem
ætatis florem præmaturè deco-
quat; quòd clarissimum oculorum
jubar lippitudine offundat; quòd
nervorum, venarum, arteriarum
communione, vitalémque cur-
sum intercludat; quòd sexcenta-
rum ægritudinum colluvionem,
dies, & noctes sedeculæ colliga-
tis ingeneret, Scriptoribus, atque
adeò extremum fatorum tempus
maturet.

Si autem in libello nitidiori-
bus typis excuso, ediscenda pro-
poneretur sapientia; quis non vi-
det, citra tantam, tàmque fre-
quentem jacturam salutis, tantun-
dem addisci omnino posse? aut
enim

enim in amcenis ridentium praetorum pulvinis erudito vacare otio, aut inter cancellorum intercolumnia lectitando deambulatum itare, aut in suburbanis hortorum deliciis, deambulationicula lectiunculis conjungere, majori alacritate, fructu, facilitate, quid ni, & bonæ valetudinis curâ, utilitate, conservatione unufquilibet eligeret?

Sed hæc utcunque tolerabilia videbuntur; illud autem quis finè lachrymis meminerit: quòd ingenui adolescentes, qui acre, & perspicax ingenium, ad pervidenda naturæ, & artis arcana attulerunt, qui forti, ac bene comparatô animô, & corpore, ad pulcherrimam severiorum literarum

rarum cognitionem accesserunt, vix tandem perendie relegere ea ipsa possint, quæ chartis hodie inscripsere? quis ferat, cum quotidie viderit eos, qui, pro majestate personæ, quam sustinent, oracula reddere deberent; mendosa discipulorum scriptione, ad jocos, ad relaxationem animi abuti? datâ operâ, summa sapientiæ capita, quàm celerrimè dictare? erroribus exscribentium gaudere? impatientiâ exhilarari? O præclarum profectûs literarii desiderium! ô dignam Philosopho sollicitudinem! Quia verò quotidianos calami lapsus, quàm studiosissimè occulunt: ne videlicet stomachum doctioribus moveant; unum ego lepidissimum,

&

& funestissimum, in apricationem evocabo. Fama, & clarissimi Viri referunt, quos mihi testimonium reddituros certò scio, memoriâ nostrâ, unum aliquem Patritii Ordinis adolescentem, eò animò peregrinari gestiisse; ut exterarum nationum literaturam patrio solo inferret. Ergo, in celebri quadam Academia peregrè numeratus, ac inter alia: *objectum materiale Philosophiæ rationalis*: scribere jussus, per barbaram, nescio quam synecphone-
sim: obitum malæ philicæ: chartis inseruit. O scedissimam errationem! quam utrum risu, an commiseratione prosequar? aqua mihi hæret. Absit tamen ab animo vestro opinio, scriptoris
 hu-

hujus infelicitatem salibus, aut cavillationibus terminari potuisse; verùm res faceta primùm, qua ratione, in acerbissimum luctum defierit; accipite. Peregrinus hic adolescens, qui prima literarum fundamenta, tantâ diligentia, quanta maxima haberi potest, feliciter jecerat, alienigenæ juventutis cachinnatione explosus, contumeliis oneratus, convitiis laceffitus, non solùm ipse sibi, in assequenda Philosophiæ cognitione desperavit; verùm etiam, ad abolendam notam, quam sibi, quam familiæ suæ inuri ægerrimè ferebat: militiæ nomen dare: non domum, non patriam, non genitores optimos cogitare decrevit. Quô properas extermina-

minate scriba? quô profuge Philosophæ contendis? nescis, heu! nescis, quæ te fatorum acerbitas expectet. O cæcam ulciscendi cupiditatem! quæ eam ipsam navim, quâ vehitur, perforare pergit. Paucis quippe post mensibus, facta temerè in hostium castra impressione, bellicæ machinæ lethali pila secundùm tempora percussus, puncto temporis occidit, & in ipso juventutis flore vixit. Ecce tibi! quorsum juvenem nobili loco natum, formæ dignitate, ingenii acrimonia, fortunæ donis, humanitatis legibus ad elegantiam excultum, intemptiva scribendæ Philosophiæ consuetudo præcipitavit? huic certè, si melioris notæ codicillus ediscen-

scendus contigisset ; non est dubium , quin ab immatura fatorum violentia servatus , & aut in Sacerdotum collegium cooptatus rem Divinam promovere , aut R. P. negotiis admotus , majorum suorum gloriam exæquare studuisset.

Sed utinam , ad exaggerandam malorum gravitatem , quæ à violentia scruptionis dimanant , integrum mihi foret , misellorum juvenum numerum inire , qui per rei domesticæ angustias , à primis Physicorum libris , ad rustificationem avocantur : cùm tamen magno futuri erant bonis literis decori , nobili sanguini ornamento , præsidio Patriæ & utilitati ; si cursum studiorum , ad felicem exitum

tum perduxissent. Perduxissent autem, ità vivam, modò tantundem diligentia pervolutando meliori Philosopho tribuissent; quantum Dialectices, & Logices scriptioni, plurium mensium spatiò impenderunt. Utinam fletus, lamenta, querimonias eorum exaudire possētis, qui confectò Philosophiæ studiò, elegantius characteres formandi docilitatem, amisissè se nequicquam deplorant. Hâc enim tempestate, vix alia aliqua via, ex humili conditione assurgendi patet; vix alii ex ipso Equestri ordine ad Curias, ad Magistratus, ad Præturas assumuntur, quàm, qui emendatè, qui eleganter, qui castè, purè, integrè scriptitare didicerunt. Quid autem,

autem, à quotidiana, eadèmq̃
 celerrima dictatione aliud expe-
 ctes, quàm cultioris scripturæ im-
 minutionem? contingit proinde
 quàm plurimis: ut ità indigestum,
 maculosum, perturbatum scriben-
 di modum combibant: ut divi-
 natione opus omnino sit, ad eo-
 rum scripta relegenda. Et quam-
 vis nullum non moveant lapidem,
 ut expeditum iter ad gloriam, ad
 fortunæ dona, ad dignitates sibi
 patefaciant; nihilominus actum
 agunt. Nam, à civili æquitatis
 cognitione rejecti, à Publicano-
 rum, Censorum, Quæstorum of-
 ficiis, verbô, ab omni tabulario
 repudiati, quô se vertant? ne-
 sciunt. Quætuosas opificum ar-
 tes exercebunt? at hæe fordidae

sunt, & homine scientiis liberaliter instructo prorsus indignæ. Arare terram, sulcos altiùs imprimere, factam sementem occidere, adultam metere, in horrea inferre, à paleis perpurgare instituent? præterquàm, quòd admodùm laboriosa sit rei agrariæ procuratio, omnem agriculturæ rationem penitùs ignorant. Armentorum custodiam, reliquorumque pecorum curam suscipient? Philosophum in pecuario- rum societate censerì, perhorrescit animus cogitare. Quorsum igitur operam suam convertent? quod vitæ genus auspicabuntur? apud exhaustum, decrepitem, & in obscura villula exactæ ætatis ludi magistrum fortunam tandem

nanciscentur. In quas misérias, & ærumnas, & calamitates perpetua scribendi necessitudo miserellam conjicis juventutem?

Jam verò de ipsa sapientia quid dicam? reformidat animus meminisse, quàm hæc malè ab inveterata scribendi, describendi, exscribendi, perscribendi consuetudine habeatur. Ipsi illi, qui principem hanc virtutis, qui amplissimam benè, ac beatè vivendi scientiam profitentur, tot eam ludicris disceptationibus, supervacaneis quæstiunculis, captiunculis perturbatam, dispersam, dissolutam effecerunt: ut quoties tibi philosophandum fuerit; nisi novis, & inexpectatis difficultatibus, audientium animos, in ad-

mirationem conjicias; in Philosophorum numerum venire, sellam, pallium, nomen retinere, nusquam possis. Quòd si uni, aut alteri contingat: ut ità fortis, & animosus videatur; quòd apud semetipsum firmè constituat; nihil eorum, innovare, quæ, ad sapientiæ culturam pertinent; quique ità animò comparatus sit, ut omni conatu velit in verba Magistri sui jurare: hic ipse, aut ad verbum omnia, quæ olim summa defatigatione corporis, & nauseâ animi chartis illiverat, discipulis exscribenda commendabit; aut, ut novi aliquid attulisse credatur, rationum momenta, sententiarum pondus, consecutionum veritatem, intacta quidem finet,

finet, verùm novæ collocationis mollitudine, veteres opiniones convestire conabitur. Si primum? nulla insanitas major cogitari potest, quàm rem prorsus unam, ex libro in macrocolum, inde in chartam transferre. Si alterum? mille aberrationes se se offerent, imò, quod paulò ante propugnatum est, in quæstionem revocabitur.

Ne porrò in hac causa odii, & periculi plenissima multus videar, in jus vocare nullò modò volo: quî fiat, ut arcana sapientiæ instituta, quæ in singulos dies, concitatissima trium horarum scriptione tabulis inferuntur, exiguâ unius horæ morulâ ad captum discipulorum, fati luculenter expli-

centur? rem tamen omnem, ad altissimum viroꝝ gravissimoꝝ judicium rejicio, qui explanationis, & interpretationis vim, naturam, conditionem plenius affecuti sunt.

At verò, dicet aliquis, quo vultu ingenui Adolescentes Dialecticæ præceptiones, Logicæ Analyticæ, Topicæ, Sophisticæ (ut vocant) Priorum item, ac Posteriorum commentarios, octo Phisicorum libros, præter opuscula de anima, de causis, *Ædepol!* integram bibliothecam circumferre, cùmque his, nundinantium ritu, plateas obire assuescent? ea certè facilitate, quâ tyrones milites cassidem, clypeum, hastam, & militare cingulum. Ad hæc:
quis

quis vetat in dena, aut duodena volumina opus omne partiri? neque enim uno, eodémque tempore omnia usui esse possunt.

Quid ergo dicent iterum, fortunæ tenuioris juvenes, qui tot, & tanta volumina mercari, per egestatem minimè possunt, ab eruditione, à sapientia arcebuntur? neutiquam. Nam, qua arte olim, cùm adhuc immaturò judiciò essent, cùm puerili doctrina inficerentur, ingentes Grammaticarum institutionum libros, Ciceronis, Sallustii, Q. Curtii, Horatii, Virgilii, Ovidii, Martialis opera, reliquámque humaniorum disciplinarum suppellectilem studiosè sibi comparaverant, eandem industriam adhi-

beant in Philosophicis voluminibus coëmendis: salva res est.

At, rursus objicient: dissimilimas Philosophorum sectas, in præcipuis doctrinæ capitibus nunquam convenire posse; quod tamen legitima consecutione inferretur; si ubique gentium eosdem libros discipulis ediscendos proponerent. Una quælibet secta, suas sibi habeat opiniones; modò unum aliquem, eundémque partium suarum studiosissimum Authorem deligat, quò juventutis vota, quò desideria plenè, & cumulatè expleantur.

At verò, quærent postremò: quis tu es, qui auream ingenii, & doctrinæ libertatem intercipis? qui usque adeò arctis, & angustis,

stis limitibus, Artium Liberalium Præceptores includis? in eandem prorsus libertatem, intra terminos tamen familiæ tuæ, te vindico: cùm enim quæstiones aliquot, ità intricatæ videantur, ut in utramq; partem probabiliter inclinent; si fortè à dissidentium partibus esse velis; nullô negotiô versus perpaucos in adversaria retuleris, quos citra fastidium discipuli exscribant.

Sed, fac ità esse, & omnis evagandi facultas ipsis Philosophiæ Magistris præcludatur: Utinam nunquam inenodabilis sententiarum varietas, & licentia in Christianam Rempub. irrepsisset! utinam conatum illum, contentionem illam, quam ad disputandum,

dum, de rebus inutilissimis adhibemus; pro evertenda infidelium pertinacia, pro expugnandis Hæreticorum erroribus, tandem aliquando convertamus!

Sed, quorsum ista ego disputo? nam ità fit; quòd importuna scriptione, campus aperiatur patientissimus, in quo, per supervacaneas quæstiunculas, per diffimillimas opinionum species, per luxuriantis ingenii subtilitates licenter spatari possit novarum rerum studiosa ambitio: quòd emendatè, nitidè, aptéque scribendi facilitas, usus, consuetudo deperdatur; atque adeò tenuioris fortis Adolescentibus, omnis ad gloriam, omnis ad divitias via præcludi soleat: quòd temporis, &
sum-

sumptuum jactura enascatur: quòd usque eò depravata scriptura prodeat; ut relegi nullò modò possit: quòd melior valetudo in extremum discrimen conjiciatur quàm frequentissimè: ità, inquam, se res habeat: utrum mihi integrum fuerit, inveteratam scribendi consuetudinem, in melius permutare? privati hominis conditio vix patitur. An, tot eruditissimorum hominum sententias damnare, usitatum docendi modum reprobare audebo? minimè gentium. Quid igitur? ad redimendum tempus, eloquentiæ studio maximè idoneum, utilitati vestræ magis deservire profiteor, Dialecticas institutiones, ex luculenti cujuspian Doctòris codice ediscere;

scere ; quàm proluxa scriptione
 corpus prostertere, animum pes-
 fundare, vexare, perturbare. Cæ-
 teras demum Philosophiæ partes,
 quod attinet ; cumulâtè mihi sa-
 tisfactum sentiam ; si palàm fate-
 ri nemo vestrûm verebitur : me
 rem, si non admodùm necessa-
 riam, certè non inutilem
 cogitâsse.

DE PATROCINIO
DIVI JOANNIS
NEPOMUCENI,
ORATIO XIV.

Scripta, non habita, pro *Ædicula*

Domûs Rosenbergenfis

Apud Scholas Pias,

Annô MDCCLXI.

EPISTOLA

AD ORATIONEM XIV.

H*Anc dictionem ad XVII. Kal. Maji, in ædicula D. Joanni Nepomuceno sacra habiturus, eorum jussu, quorum arbitrata Religiosa Familia nostra regitur, advocatus, quod animo conceperam, exequi minimè potui. Ut tamen cultus, ut venerationis vneæ, quâ M. hunc famâ periclitantium Advocatum prosequor, luculentum testimonium exhibeam; pauca hæc, quæ privatim scripseram, in publicum profero. Causam, ex ipso orationis argumento, nullo labore assequeris. Quis enim mortalium in lucem prodiit, qui omnium hominum*

vota

*vota explevisset? qui desiderijs fecisset satis? qui invidorum calumnias, æmuloꝝ obtreçtationes, coævorum expostulationes plenè evasisset? ad modestiam composito vultu incedas; ut Assentator, ut Simulator traduce-
ris: bilari ore, læta fronte, festivo itu, in conspectum familiarium incidas; pro remisso, dissoluto, levitatis amatore te habebunt: tempori, & occasione serviturus jam facetus, jam submorsus appareas: subdolus, & veterator continuò audies. Quibus, ut superior evadas, Patrocinium Divi Joannis implorare consuescas.*

DE PATROCINIO
D. JOANNIS NEPOMUC.

O R A T I O XIV.

BEne habet : fortunato sanè
omine , auspiciis quàm opti-
mis condiximus; si vos quidem, ut
de salute proprii capitis, ut de
suavissimis liberis, de charissimis
conjugibus, de optimis Genito-
ribus, Magno huic famâ labo-
rantium Advocato vota nuncu-
petis ; ego verò, ut spem, ut ex-
pectationem vestram proveham,
ut religionem confirmem. Bene,
inquam, se res nostra habet; &
arcano, nescio quo Numinis af-
flatu animis invalescimus. Vere-
cundum quippe timorem, & in-
genuam, sacrâmque formidinem,
quam,

quam, in omni dicendi principio, nunquam non experior, felicissima, nec expectata conversione, in placidam, quietam, lenem tranquillæ mentis securitatem, sentio commutari. Cùm enim non scripta, sed cum uno quoque nostrum in lucem edita, non incisa tabulis, sed naturæ humanæ ingenta, nobiscum creverit, nobiscum adoleverit honestatis lex, & decoris regula; cujus ductu, usque adeò præfractè, clari nominis gloriam propugnamus; ut si nobis eligendi optio deferatur, nemo sit, qui non malit, in acerbissimam calamitatem incidere, quàm famæ innocentiam in discrimen præcipitem dare: ab infamiae metu, quem ex incultæ di-

Etionis jejunitate conceperam,
 præter spem, & expectationem
 repentino solutus, luculenter ex-
 perior: Divum Joannem Nepo-
 mucenum, pro Magno boni no-
 minis Defensore, jure optimo,
 ab universo Fidelium cœtu habe-
 ri. Quamvis enim absolutæ, &
 excellentis eloquentiæ in salibus
 urbanitatem, in affectibus impe-
 rium, in conciliandis animis cal-
 liditatem, in permutandis diffi-
 dentium opinionibus inexpu-
 gnabile momentorum robur, pro
 decore, contextu, majestate ora-
 tionis advocâssem: si tamen me
 concidere animô, si ad singula
 hærerere, si vocem, si actionem
 sensui repugnantem efformare
 contigisset: quem quæstum gloriæ,
 ex

ex reconditæ literaturæ nundinatione facturus eram? quod lucrum, in domum quisque suam retulisset? nunc itaque AA. Spectatissimi, qui hac mente, ad sacram hanc ædiculam convenistis; ut vitæ vestræ claritatem, splendorem, amplitudinem Divi Joannis Nepomuceni tutelæ concedatis: auribus, ac animis favete, Magnūmque hunc famâ periclitantium Patronum, & Propugnatorem non immeritò nuncupari, hilarè audite.

Usque adeò arcana sunt Dei præpotentis consilia, & multiformis ratio humano generi beneficiendi; ut res prorsus deploratæ, quibus lamentabile dispendium rei agrariæ, pecuariæ, domesticæ, militari, quibus detri-

mentum optimis artibus, quibus exitium Reip. quibus religioni vastitatem illatum iri formidabamus: in lucra, in emolumenta, in hilaritatis signa sæpenumerò convertantur. Cùm enim virtutum natura flagitet, ut magis arduis, & longè difficillimis laboribus exercentur: ab adversis autem, voluptatíque repugnantibus studiis, unius cuiusque hominis propensio abhorreat: quid æquius, quàm si, probitatis cultores, & vitæ sanctioris cultioni dediti, qui dum aurâ hâc mortali spirant, viles, abjecti, ærumnosi apparent; cùm vitâ cefferint, & inter Ccelites relati fuerint, patrocinium misellorum suscipiant? quid æquius, quàm cùm in

unum

unum aliquem inciderint, qui aut iisdem calamitatibus divexatur, quibus divinos ipsi honores adepti sunt, aut qui eadem pietatis officia frequentat, quæ illis beatitudinem sempiternam attulerunt: quid, inquam, æquius, quàm si contentione summa in id incumbant: ut de salute periclitanti opem in tempore afferant; ut vacillantem confirment, opitulentur nutanti? quid æquius, quàm si, in Patronos, in Advocatos, in Propugnatores electi, clientibus suis præsentis ope subveniant: ut nempe singuli, cum spiritum ducerent, certum virtutis genus præ cæteris excolendum suscepere?

Jam verò, quid in gloriosissimo Martyre, cujus memoriam

anniversaria dictione recolimus, singulare, quid maximè rarum eluxit? nam firmitudine, & constantiâ; gloriam veri Numinis propagandi ardore; rerum æternarum commentationibus, eruditione, doctrinâ, cum viris Apostolicis concertavit: integritatem conscientiæ, munditiam corporis, virginalis innocentiae decus, ab intaminatis castissimarum Virginum cœtibus mutuari potuit: in concilianda civium benevolentia, in rerum fluxarum contemptione, despicientia, neglectu eorum vestigiis instat; quibus omnia communia fuisse sacrae Literæ attestantur: sed inexplicabilis sollicitudo, quâ bonum cuiusque nomen, ab infamia vindicare in consue-

fuetudine habuit, unius Joannis est: cætera plurimis Beatorum communia.

Sermonem autem darem hominibus, si literaturæ vestræ AA. Spectatissimi probè conscius, eam vobis mentem inesse ambigerem, quam & illiterati nullo sudore assequantur. Quis enim non novit, in protegenda alieni nominis honestate, vix quemquam melius excellere, quàm qui ità comparatus sit animò: ut priusquàm alterius famæ dignitatem in periculum conjici videat; ipsemet eligat ampliffimos dignitatum titulos dimittere? Regia munera, thesaurorum spem, divitias vectigalium, delicias aulæ, & plura his

blanditiarum invitamenta contemnere? despicerere? averfari?

Utinam verò fati facultatis nanciſcerer ad eloquendum! darem operam: ut callidiſſimæ pollicitationis illecebras, ut largiſſimas præmiorum merces, ut opulentiffima Sacerdotia, ut infulas nobiliſſimas, ut inæſtimabilem auri, & gemmarum vim, ut regiæ domûs blandimenta, ut honoratiſſimos in Rep. faſces, ſecures, magistratus coràm intueri poſſetis: quæ omnia, effuſa liberalitate prodigè ſpondebat Wenceslaus; ſi Divi Joannis conſtantiam labefactare, perfringere, diſſolvere; ſi ſacroſanctam taciturnitatem expugnare; ſi eas peccatorum maculas, quas, in Sacramento

mento Pœnitentiæ, apud Sacer-
 dotis aures deposuit Regina, sa-
 crilega curiositate cognoscere, si
 ex conscientiæ Arbitro audire
 tandem mereretur. O præposte-
 ram ulciscendi libidinem! O de-
 testabilem vindictæ cupiditatem!
 O nefariam petitionem! cùm enim
 consceleratissimi Regis, Uxor
 longè piïssima, æquis oculis ferre
 non posset, cùm tot scelerum lar-
 vas in dies enasci doleret; quas
 barbara Wenceslai crudelitas, ef-
 frænis libido, procax impudici-
 tia consciscebat, alebat, propa-
 gabat: perditissimum Principem
 salutaribus monitis, ad meliorem
 frugem revocare, officii commo-
 monere, offensionis publicæ ar-
 guere non cessabat. Quotidianæ
 istæ,

istæ, religiosissimæ Conjugis monitiones, quæ sceleratissimum quémque, à flagitiorum turpitudine avocâssent; ad damnabile cognoscendi desiderium Regis animum excitârunt: quibus Regina piaculis teneretur? quas conscientiæ labes ad sacrum resipiscentium tribunal detulisset? utrùm vitæ antea actæ consuetudini, salutis monita, quibus Maritum urgere, impellere, incitare non desistit, responderent? an iis ipsis vagæ libidinis cupiditatibus irretita viveret, quibus Maritus pecudum ritu, non tam duci, quàm raptari videbatur? in hunc finem, incredibili beneficentia, innumerabilitatem pecuniæ, nominis gloriam, majestatem, ampli-

plitudinem polliceri: Cœlum, & terram obtestari: minas precibus miscere: ad promissorum dulcitudinem, ad blanditias, ad illecebras redire: jusjurandum interponere: sacra omnia, & profana in causæ patrocinium advocare. Sed, tot, ac tanta agendo, nihil demum egit. Tam robusta enim firmitudine animi, vaferrima rerum fugatium invitamenta contempsit Joannes: ut præclaro hoc facinore, & immortalitatem famæ redemerit; & quàm studiosè alienum honorem tueri deceat; omnium sæculorum memoriæ consignârit.

Itaque fateamur, necesse est: jam usque à primis Religionis Romanæ temporibus, nusquam gentium,

tium, alterum surrexisse Sacerdotem, à quo secreti fides, quam pro sacro tribunali Pcenitentibus facimus, tam acriter propugnata sit. Sed, ne cuipiam in mentem veniat, rem hanc non satis exploratam videri posse; cedò unum aliquem ex tot Sanctissimorum Antistitum, Pontificum, & Ministrorum Dei millibus, cui atrocissimas tyranni minas despicere; ferreis vinculis constringi; in teterrimam custodiam conjici; cui verbera, faces, eculeum, reliquàmque carnificinæ crudelitatem experiri; cui vitam cum morte gloriosè permutare contigisset: ne sanctissimam religiosi silentii obligationem inimico veritatis, Sacrorum hosti, Dei contem-

tem-

temptori proffituat? omnium ætatum annales, gentium tabularia, historicorum codices evolve: primò locò occurret Joannes.

Rara sunt hæc, vel potiùs rarissima, propugnati honoris argumenta; jam verò, quantò rarius videbitur: quod Magnus hic taciturnitatis Magister, ad Regem truculentum, ab infamiæ labe vindicandum studiosissimè præstitit? nam, posteaquàm impiissimus Wenceslai animus, ad evertendam Divi Joannis perseverantiam, largissimas promissiones nihil omninò posse animadvertit; ut ab invito etiam, secreti confessionem exprimat: in obscuras Regiæ latebras ductum, crudelissimis tortoribus excarnificandum,

ne-

nefaria proditione consignat. Hic barbari impietatis ministri, Virum Sanctum corripere, nudare, deligare, cædere, candentibus laminis adurere, in eculeo extensum dilaniare jussi, tanta crudelitate, in taciturnum desæviere; ut tyrannus ipse, atrocissimi spectaculi pertæsus, ex lictorum manibus verbera, ignes, vincula, aliâque id genus barbariei instrumenta excusserit; vaferrima simulatione, erroris veniam, condonationem, remissionem D. Martyrem poposcerit, & multis laudibus exornatum, multis promissionibus, blanditiis, assentationibus delinitum, liberum, hâc vice, abire permiserit. Quid vobis videtur AA. utrum sacrilegam

Wen-

Wenceslai impietatem, ad sacerdotum Collegium detulit Joannes? an Civium, an Antiftitis, an Summi Romanorum Pontificis opem, adversus impium Principem imploravit? an saltèm cuiquam familiarium de illatis sibi injuriis questus est? ut Regis nomen, ut famam, ut dignitatem factam tectam asservaret? nihil eorum, quæ ab scelerato parricida passus est, ulli mortalium, quoad vixit, revelavit.

Nemo igitur magis inconsultè, magis impudenter hallucinari unquam potest; quàm, qui probè cognita D. Joannis taciturnitate, qui perspectis in propugnato alieno honore laboribus, curis, & studiis; temerè, & audacter nega-

Ee verit:

verit: Magno huic famæ, & silentii Custodi, de bono nomine periclitantium Patrocinium, jure æquissimo deferri.

O felix! iterum, iterúmque felix Bohemia! tibi etenim arcana Numinis dispensatione concessum est, primum hunc, pro sacri tribunalis fide, pro sacerdotali silentio, cum sacrilego Rege, decertantem Christi Militem oculis usurpare; honorum insignia, divitiarum abundantiam, Regiæ commoda, gratiam, favorem, magnô animô conculcantem intueri: acerbissimos cruciatus, invicta fortitudine perferentem cernere: tormentorum, carceris, vinculorum acerbitate confectum propiùs aspicere: excarnificatum

ver-

verberibus, fatigatum igne, honorem, & dignitatem Regiam procurantem videre. Ad extremum, tibi uni datum est, pro sacra taciturnitatis Lege aquis haustum, flumine educere; tumulo inferre; inter Indigetes numerare; de gloria, de honestate nominis sollicitis Patronum, Advocatum, Tutorem proponere, celebrare, divulgare.

Age itaque, ô Magne honoris, & melioris famæ Propugnator! si cui nostrum, qui ad reddendas tibi laudes confluximus, infamiæ dedecus inustum iri, si ignominia turpitudinem adhæsuram, si contumeliæ fordes, si probra, si notas, si maculas imminere pervides: malum omne, in eorum capi-

ta rejicito, qui te, Magnum bonæ æstimationis Defensorem esse, perditè inficiari audent, & negare.

De Literarum cultura, & felicitate,

Ex Patrocinio

D. JOANNIS NEPOM.

enata,

ORATIO XV.

Habita Nitriæ,

Ad Juventutem Literariam,

XVII. Kal. Jun. An. MDCCXXXVIII.

EPISTOLA

AD ORATIONEM XV.

*C*ommuni naturæ humanæ vitio fieri amat: ut primus fervor, quò quantumvis arduum, ac difficilem laborem, summa voluntate aggredimur, pedetentim languescere, ac tepescere soleat. Nativa hæc ægritonia, ex literarum exercitationibus, in juventutis teneritate potissimum enascitur. Sive enim imbecillitate, ac immatura doctrinæ, & laudis appetitione, sive corporis ad devoranda Scholarum tædia non satîs confirmati debilitatione contingere soleat; contingit certè; ut adolescentes ingenui, qui eò animò Scholas adiverunt, quò intimas
 artis

artis præceptiones exhausturi cre-
debantur, procedente tempore,
nonnihil à primo fervore remit-
tant. Quamobrem, cùm partium
suarum esse Magistri intelligant,
languentes discipulorum animos
excitare; in omnem promovendæ
literaturæ occasionem intenti du-
rare consueverunt. Hujus argu-
menti præsens est oratio. Tunc
enim ad pietatem, & literas in-
flammandi erant juventutis animi,
cùm amœnitate verni temporis,
ad deambulatiunculas invitaban-
tur.

DE LITERARUM HUMANIORUM
CULTURA, ET FELICITATE,

O R A T I O XV.

Quemadmodum novam Reip.
 literariæ felicitatem gratu-
 lor, quam ex tutela Musarum no-
 stratum Satoris, D. Joannis Ne-
 pomuceni recentem affecuti su-
 mus: ità beatos vos, & fortuna-
 tos pronuncio, quotquot fausta
 hac tempestate, ad humaniorum
 scientiarum studia accessistis.
 Quamvis enim Atheniensium ju-
 ventus prosperrimum eloquentiæ
 cursum, hac potissimum olym-
 piade tenuerit, quâ Leontinus
 Gordias, quâ Isocrates, quâ Pro-
 tagoras, Prodicus Chius, Hip-
 pias Eleus, aliique docere se pro-
 fitebantur: quemadmodum causa
 in-

inferior, dicendo superior esse
 posset: quamvis adolescentes in-
 genui, quorum studia in M. Mar-
 celli, C. Cassii, Q. Hortensii, Jul.
 Cæsaris, aliorúmque Oratorum
 ætatem inciderunt, quos ad cen-
 tum & sexaginta in Bruto enu-
 merat Cicero: quamvis, inquam,
 ingenui adolescentes, qui floren-
 tibus Romanorum rebus huma-
 nioribus vacabant literis, secun-
 do fortunæ statu, in ediscendis
 optimis artibus uti omninò po-
 tuerint: mihi tamen rerum vestra-
 rum successus multò feliciores vi-
 dentur. Literarum enim vestra-
 rum cultionem, & exercitia in
 meliores hos annos rejecta ma-
 gnifacio, quibus M. rei literariæ
 Procuratorem, pro subsidio mo-

ris est advocare. Cùm ille talis reapse fit, qui in moderamine actionis, qui inefformanda dignitate orationis plurimùm possit. Utrùmque quàm paucissimis complectar, modò ex vultûs, oris, & totius corporis compositione, modò ex diligenti attentione conijciam, hoc genus argumenti, vobis cumprimis arridere.

Duo sunt, quæ orationis structuræ mirificè deserviunt: ingenii acrimonia, & felix reminiscendi vis, quæ fidelis sit rerum inventarum custos, & procuratrix. Harum leges, & officia M. Tullius largiter complexus, non solum ad ingenii laudem pertinere judicat: vehementes animi motus, ad acutiora consuetaria invenien-

dum,

dum, quibus propositi veritas liquidò demonstratur, ad rationationum vincula contexendum, quibus adversarii ex insidiis implicentur: ad compositam, ornatam, gravem, sapientem dictionem elaborandum, cujus suavitudine aures, & animi audientium demulceantur: ad accuratam concitandorum affectuum, frangendarum cupiditatum, impellendæ voluntatis, suô locô, tempore, & ordine recordationem: verùm etiam, his Dei muneribus prorsus destituto, nullam viam, ad eloquentiæ gloriam patere affirmat. Quòd si tamen melioribus his naturæ dotibus mediocriter instructo, in Oratorum numero esse, animus accedat; assidua
 exer-

exercitatione, fastidioso usu, ope-
roso labore, innumerabilitate
præceptionum has easdem emen-
dari, perfici, perpoliri posse, in
Principe Oratorum Demosthene
didicimus. Quàm autem pauci
numerati sunt, quos usque adeò
excellentibus animi, & corporis
donis liberalis natura instruxisset?
qui citra laboris fastidium, ac su-
doris expulsionem, dignitatem
eloquentiæ adipisci potuissent?
omnis, aut ferè omnis profectus
faciendi spes, assidua meliorum
scriptorum lectione, laboriosa so-
licitudine, solerti imitatione con-
tinebatur.

Vos autem Juvenes lectissimi,
quibus ea felicitas contigit, ut
sub protectione, sub tutela D.

Joan-

Joannis Nepomuceni liberalibus disciplinis informari; ut M. famâ periclitantium Advocati clientes audire possitis: si quam, in argumentorum delectu, & firmiorum momentorum indagazione, si quam, in affectuum ciendorum cura, varietate, frequentia difficultatem sentitis; si nativam facilitatem, res per ordinem digerendi non satis cumulatè accepistis; si ariditate elocutionis, si vocum jejunitate, si horrore sermonis, si inquinatæ dictionis consuetudine occupati tenemini; si labili memoria ea, quæ chartis illiveritis recordari ægrè admodum, nec nisi difficulter consuevistis; ad Protectorem, ad Statorem literarum vestrarum humili,

li, & devota prece acceditis, & momentô temporis, præsentem tanti Numinis opem exoratis.

Dei etenim Opt. Max. concessu factum est: ut D. Joannes, qui ad redimendum Reginae honorem excarnificari elegit, qui pro sacra silentii lege crudelissimam necem subire non expavit; hanc à Divina liberalitate remunerationem consecutus sit: quòd eorum nomini, & æstimationi propitii Cœlites faveant, eorum famæ prospiciant, quos glorioso taciturnitatis Magistro devotos invenerint. Cedò autem, quò infamiae dedecore laborare, in tenera hac ætate, quâ notâ signari in primo pubertatis aditu usquam potestis, quàm si, exacto tempore,

re, quô optimarum scientiarum bene periti, in divina benedicendi facultate liberaliter instituti, ad permovendos, repellendos, perterrendos Auditorum animos quàm optimè comparati, ex ludo literario exire debebatis; rerum earum, quæ ad formandum Oratorem pertinent, expertes, rudes, planèque imperiti appareatis?

Huc etiam facit studiorum vestrorum similitudo, & exercendæ adolescentiæ instituta omninò eadè, quæ D. Joanni lubricum Juventutis iter, citra offensionem decurrendi facultatem obtulerunt. Novit ille, quantum eloquentiæ officiat crassitudo, tarditas ingenii: quàm acri intelligentiâ argumentationum

num explicatio opus habeat; quàm diuturnò studiò lectissimorum verborum copia, troporum flores, figurarum gemmæ, infinitus prope modum eruditionis thesaurus comparetur: Novit etiam, pro maturanda ope sollicitatus, cupidè, & in tempore subvenire, auxilium ferre, opitulari.

Ut demum ad perfecti Oratoris munus desiderari nihil possit; eâdem D. Joannis curâ, eâdem liberalitate, de vocis moderamine, de actionis venustate, decore, gratia, toties vobis prospicitur, quoties ad notas supplicandi formulas recurritis, quibus præsidium famæ vestræ Tutoris efflagitare, à pueris didicistis. Námque, si Tullio credimus: *non*
tam

tam referre qualia sint; quæ dicas, quàm quomodò dicantur: eadem infamiæ turpitude, indifolutam declamandi rationem comitatur, quæ præposteræ orationis structuræ adhæreret.

Illud tamen boni Superi prohibeant: ne quis vestrûm falsò sibi persuadeat, ad emendam eloquentiæ laudem oscitantibus, ac ignavis Adolescentibus aditum referari; aut contracta dimidiæ horæ petitione, in familiam, & clientelam M. hujus boni nominis Advocati quemquam referri consuevissè: nisi enim, ad quotidianam, diligentémque literarum tractationem prolixior, & in singulos dies distributa supplicatio accesserit; frustra operam contri-

visti. Neque enim Divorum immortalium munificentia convenit inertissimum otium, socordiam, languorem Juventuti instillare. Ex adverso verò, in literis, in virtutibus progressionem polliceri sibi unusquisque potest, qui se literarum studio, qui D. Joannis Nepomuceni cultui, venerationi, honoribus totum devoverit.

Nemo igitur sit, qui felicitatem studiorum suorum in hoc sitam esse non agnoscat: quòd in ætatem hanc servatus, peculiari rogatu D. Joannis clientelam assequi, patrocinium obtinere, tutelam mereri; atque adeò in Oratorem excrescere, in sua habeat potestate: modò exercitationibus Scholasticis naviter inhærere, hu-

manioribus literis, ad expugnanda adolescentiæ vitia familiariter uti, subsidium à M. famâ laborantium Advocato, diuturna obsecratione impetrare contendat. Hac enim arte, ab infami negligentiae turpitudine, à probrosa inscientiæ nota, ab ignaviæ labe, & infamia absoluti, optimarum artium operi, supremam manum, felici exitu admovemus.

O. A. M. P. J.

I N D E X O R A T I O N U M

Eo ordine, quô habitæ sunt.

Ann.		Pag.
1733.	De Sponsalibus D. Catharinæ.	196
1734.	De Neglectu literarum humaniorum.	217
1734.	De Sepultura D. Catharinæ.	118
1735.	Eucharisticon pro novo theatro.	326
1737.	De D. Stephano Primo Rege Hungarorum.	257
1737.	De Patrocinio D. Catharinæ.	293
1737.	De Instauratione Magistratûs Mariani.	178
1738.	De Laudibus Matthiasovszky Episcopi Nitriensis.	62
1738.	De Literarum cultura.	440
1738.	De Visitatione B. V. MARIE.	90
1738.	De Verborum proprietate.	148
1739.	De Castitate D. Catharinæ.	360
1740.	De Expedita ratione Philosophiæ studendi.	390
1740.	De Assumptione B. V. MARIE.	33
1741.	De Patrocinio D. Joannis Nepomuceni.	418

Pag.	Lin.	Menda	Emenda.
22	16	accenderit	accident.
34	7	contentionem	contemptionem.
50	13	est ne	est, & ne.
118	7	effenderitis	offenderitis.
146	10	absturgescens	abs surgescentis.
152	18	& dudum	ut dudum.
176	3	nonnullos	nonnullas.
178	10	Prætori	prætorio.
180	12	possit	possint.
181	8	qui cum	qui cum.
182	17	genetis	generis.
229	19	præsepibus	pro præsepibus.
235	3	conivetis	connives.
276	6	providentiſſimis	providentiſſimi.
281	2	decumani	decumanum.
306	14	adeptio	adoptio.
316	9	Fab.	Tab.
339	13	ſervilis	ſenilis.
344	3	Rep.	Reip.
368	12	cærimoniis	cerimoniis.
372	19	voluntatis	voluptatis.
375	11	contentioni	contemptioni.
416	3	Kal. Maii	Kal. Junii.
418	6	ſi vos quidem	vos quidem.

A D M O N I T I O.

Si quis fastidiverit nonnullas dictiones, quarum usus apud Christianos frequens est; eas, per me licet, aliis permutet.

v. g.	Præsul	-	Antistes, Pontifex.
	Devotus	-	Pius, Religioſus.
	Devotio	-	Pietas, Religio.
	Seminarium	-	Collegium.
	Omnipotens	-	præpotens, &c. &c.

